

Effecten van Moderne Arbeidsmigratie

DE ACHTERGRONDKENMERKEN VAN EN INKOMENS
GEGENEREERD DOOR HUISHOUDENS VAN ARBEIDS-
MIGRANTEN TOEGELATEN OP EEN DRIEJARIGE
TEWERKSTELLINGSVERGUNNING

Theo Veld

VOORSTUDIE

Onderzoek in opdracht van het Ministerie van Sociale Zaken en
Werkgelegenheid en de ACVZ door het Instituut voor Sociologisch-
Economisch Onderzoek (ISEO)

Adviescommissie voor
Vreemdelingenzaken

Voorstudie

‘Effecten van moderne arbeidsmigratie’ is een studie verricht door het Instituut voor Sociologisch-Economisch Onderzoek (ISEO) in opdracht van het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid en de Adviescommissie voor Vreemdelingenzaken. Een eerder concept is gebruikt ten behoeve van het ACVZ advies ‘Regulering en Facilitering van Arbeidsmigratie’ van februari 2004. In die zin is dit onderzoek te beschouwen als een voorstudie bij dat advies. De verantwoordelijkheid voor de inhoud en de ingenomen standpunten in deze studie berust bij de auteur.

Colofon

Voorstudie “Effecten van Moderne Arbeidsmigratie” is verkrijgbaar bij de ACVZ en ook te downloaden via de website van de ACVZ.

Uitgave van de Adviescommissie voor Vreemdelingenzaken,
Den Haag, 2004

Kenmerk voorstudie: 4•2004, december 2004
ISBN 90-8521-012-7

Bestellingen van publicaties:
Adviescommissie voor Vreemdelingenzaken
Prins Clauslaan 20
2595 AJ Den Haag
email: info@acvz.com
(070) 381 14 00 of via de website: www.acvz.com

Vormgeving: Studio Daniëls BV, Den Haag
Drukwerk: Drukkerij Palace Print, Den Haag

Effecten van moderne arbeidsmigratie

DE ACHTERGRONDKENMERKEN VAN EN INKOMENS
GEGENEREERD DOOR HUISHOUDENS VAN ARBEIDS-
MIGRANTEN TOEGELATEN OP EEN DRIEJARIGE
TEWERKSTELLINGSVERGUNNING

Theo Veld

met medewerking van:

Hicham El Bonne en Stefan van der Laan Bouma

Onderzoek in opdracht van het Ministerie van Sociale Zaken
en Werkgelegenheid en de ACVZ door het Instituut voor
Sociologisch-Economisch Onderzoek (ISEO)

DEN HAAG, DECEMBER 2004

Woord vooraf

In het najaar van 2002 sloegen het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid en de Adviescommissie voor Vreemdelingenzaken de handen ineen om meer zicht te krijgen op de effecten van moderne arbeidsmigratie. Door allerlei studies waren de sociale, economische en demografische gevolgen van de arbeidsmigratie uit de jaren zestig en zeventig vrij goed in kaart gebracht. Dat gold echter niet voor de arbeidsmigranten die in de jaren negentig in het kader van de Wet Arbeid Vreemdelingen naar Nederland kwamen.

Het Instituut voor Sociologisch-Economisch Onderzoek (ISEO) van de Erasmus Universiteit Rotterdam verwierf de opdracht om onderzoek te verrichten naar de effecten van moderne arbeidsmigratie. Verschillende vragen komen aan de orde: wie zijn deze arbeidsmigranten? Waar komen zij vandaan? In welke sectoren werken zij? Laten zij hun gezin overkomen? Vertrekken zij weer na een zekere periode? Hoeveel verdienen zij? Doen zij een beroep op de sociale voorzieningen?

In de voorliggende studie formuleert het ISEO antwoorden op deze vragen. De onderzoekers hebben zich op verzoek van de opdrachtgevers gericht op de arbeidsmigranten die een tewerkstellingsvergunning voor drie jaar kregen en dus in beginsel in aanmerking komen voor permanent verblijf. De onderzoekers hebben pionierswerk verricht door, in samenwerking met het Centraal Bureau voor de Statistiek, verschillende databestanden te koppelen die niet eerder werden gekoppeld. Dit bleek overigens geen eenvoudige zaak, waardoor het onderzoek enige vertraging opliep.

Het ISEO presenteert in dit onderzoek vele nieuwe en interessante gegevens. Het is nog niet mogelijk om definitieve antwoorden te geven op de gestelde vragen. De uiteindelijke effecten van deze vrij recent migratie zijn nog niet uitgekristalliseerd, verder onderzoek is nodig. Wel heeft de ACVZ reeds in haar advies 'Regulering en Facilitering van Arbeidsmigratie' van februari 2004 kunnen profiteren van de eerste inzichten van deze studie. Daar werd het algemene beeld van de moderne arbeidsmigrant als volgt samengevat: deze woont en werkt enkele jaren in Nederland, is vaak geplaatst in functies voor hoger opgeleiden, draagt premies af en betaalt belasting, neemt in bijna de helft van de gevallen een partner mee, en vertrekt weer zonder een beroep te doen op het sociale zekerheidsstelsel.

Hoewel het arbeidsmigratieadvies reeds geruime tijd geleden is verschenen, meent de ACVZ dat de studie van het ISEO zoveel nuttige en nieuwe cijfers en analyses kent, dat deze in bredere kring verspreid zou moeten worden, opdat belangstellenden uit wetenschap, beleid en andere kringen kennis kunnen nemen van de inhoud. Vandaar dat het onderzoek van ISEO nu verschijnt in de serie 'Voorstudies' van de ACVZ.

Deze studie verschijnt in de reeks 'Voorstudies' van de ACVZ. De opdrachtgevers, het Ministerie van SZW en de ACVZ, hebben de onderzoekers geheel de vrije hand gegeven. De analyse, argumenten en standpunten komen voor rekening van de auteurs en zijn niet per definitie gelijk aan die van de opdrachtgevers.

Ik wens de lezer veel genoeg toe bij het kennis nemen van de resultaten van deze studie.

December 2004

Mr. T.J.P. van Os van den Abeelen

Voorzitter van de Adviescommissie voor Vreemdelingenzaken

Inhoud

HOOFDSTUK 1	
<i>Samenvatting</i>	8
HOOFDSTUK 2	
<i>Vraagstelling en aanpak van het onderzoek</i>	19
2.1 Inleiding	19
2.2 De vraagstelling van het onderzoek en de gebruikte bestanden	20
HOOFDSTUK 3	
<i>Kenmerken van TWV'ers en hun werk</i>	23
3.1 Inleiding	23
3.2 Nationaliteiten van TWV'ers	24
3.3 De functies van TWV'ers	29
3.4 Vergelijking tussen alle TWV'ers en driejarige TWV'ers	34
3.5 Samenvatting	37
HOOFDSTUK 4	
<i>TWV'ers: migratie en inkomens</i>	41
4.1 Inleiding	41
4.2 TWV'ers en partners die meekomen	41
4.3 Emigratie na afloop van de TWV	45
4.4 De inkomens verworven door TWV'ers	48
4.5 Samenvatting	54
HOOFDSTUK 5	
<i>Door koppeling bestanden naar analysebestanden</i>	57
5.1 Te koppelen bestanden	57
5.2 Het startpunt: het TWV-bestand	58
5.3 Door matching bij de IND naar een RIN-nummer	62
5.4 De analysebestanden gebaseerd op koppeling met CBS-bestanden	63
5.5 Slechts een voorlopige analyse van CBS-bestanden	67
5.6 Samenvatting	67
LITERATUURLIJST	70

Samenvatting

Onderzoeksvragen over moderne arbeidsmigranten

Dit rapport doet verslag van een onderzoek naar zogenoemde moderne arbeidsmigranten. Hiermee worden bedoeld personen die voor enige tijd tot Nederland worden toegelaten op een TeWerkstellingsVergunning (TWV). Een deel van deze arbeidsmigranten komt binnen op een TWV met de maximaal toegestane duur van drie jaar. Sinds 1996 worden deze vergunningen uitgegeven. Wij noemen hen driejarige TWV's of TWV'ers. Na afloop van hun driejarige TWV-periode ontstaat voor deze arbeidsmigranten een recht op voortgezet verblijf in Nederland zonder TWV, waarbij werken is toegestaan. Na nog eens twee jaar komen zij in aanmerking voor een permanente verblijfsvergunning. Dit onderzoek had als doel om na te gaan of deze moderne arbeidsmigratie op een driejarige vergunning overgaat in een permanent verblijf in Nederland.

Het onderzoek ging van start met de volgende onderzoeksvragen:

- 1 Hoeveel van de personen die in de jaren 1996 tot oktober 2002 werden toegelaten tot Nederland op basis van een TWV, kregen een vergunning voor de maximaal toegestane duur van drie jaar?
- 2 Hoe is deze categorie van driejarige TWV'ers samengesteld qua functie, sector, en nationaliteit?
- 3 In hoeveel gevallen voegden zich bij deze driejarige TWV'ers partners en kinderen?
- 4 Welk aandeel van de TWV'ers en hun gezinsleden zetten na afloop van hun driejarige TWV-periode hun verblijf in Nederland voort?
- 5 Wat zijn de inkomens uit arbeid verdiend door deze driejarige TWV'ers tijdens hun TWV-periode?
- 6 In hoeverre komt onder deze personen en hun gezinsleden voor zover die hun verblijf in Nederland continueren na afloop van de driejarige TWV, uitkeringsafhankelijkheid voor?
- 7 Welke is de invloed van opleidingsniveau als achtergrondvariabele op deze verschijnselen?

In de loop van dit onderzoek bleek dat een volledig antwoord slechts mogelijk was op de eerste, tweede en vijfde vraag. De vragen drie en vier konden gedeeltelijk worden beantwoord. De vragen zes en zeven konden niet worden beantwoord. Een en ander blijkt uit de navolgende samenvatting van de uitkomsten van het onderzoek. Vraag zeven kon niet worden beantwoord omdat geen goede variabele omtrent het opleidingsniveau van TWV'ers beschikbaar bleek te zijn. Beantwoording van vraag zes was lastig. Er is een betrekkelijk klein aantal personen dat inclusief genaturaliseerden in Nederland het verblijf voortzet, na afloop van de TWV-periode. Voor zover we hebben kunnen vaststellen komt onder hen uitkeringsafhankelijkheid nauwelijks voor.

Vraag 1: aantal TWV'ers op een driejarige vergunning

In de periode 1 januari 1996 tot 1 oktober 2002 zijn in totaal veertieneneenhalfduizend TWV vergunningen (14.680) geldig voor een aaneengesloten periode van drie jaar, uitgegeven door het CWI. Het totaal aantal vergunningen ongeacht geldigheidsduur dat in dezelfde periode werd uitgegeven bedroeg 144.000. Dit betekent dat 10 procent van het totaal aantal vergunningen betrekking had op een TWV-vergunning met de maximaal toelaatbare duur van drie jaar.

Naast deze driejarige TWV'ers werkten er in de periode 1995 – oktober 2002 nog eens tweeëneenhalfduizend personen (2.681) via twee of meer TWV's, waartussen een maximale tussenpoos zat van zes weken, alles bij elkaar een periode van drie jaar of meer in Nederland. Het is niet duidelijk hoeveel van deze laatste personen via deze min of meer aaneensluitende TWV's eveneens formeel gerechtigd raakten tot langer werken in Nederland zonder TWV. De kans daarop is kleiner aan het worden sinds het CWI en de IND als uitgangspunt hanteren dat de ingangs- en verloopdatum van TWV en verblijfsvergunning op elkaar moeten zijn afgestemd.

In de periode 1995–2002 is het aantal driejarige TWV's jaarlijks gegroeid. In 1996 lag het nog op 1.300, in 2001 op 3.400. In 2002 kwam het op jaarbasis waarschijnlijk uit rond de 3.600. Tussen 1996 en 2001 was er dus sprake van een groei met 160 procent. In diezelfde periode groeide het totaal aantal toegekende TWV's ongeacht geldigheidsduur met 200 procent. De groei van de driejarige vergunningen was dus minder sterk dan die van de korter durende vergunningen.

Vraag 2: de TWV'ers en werk

De driejarige TWV'ers hebben de nationaliteit van een lange reeks van landen. In totaal zijn in het bestand 128 nationaliteiten vertegenwoordigd. Bijna 83 procent van de personen heeft de nationaliteit van één van twintig landen. Dit blijkt uit de navolgende tabel.

Tabel 1.1 De twintig meest voorkomende nationaliteiten onder de driejarige TWV'ers

nationaliteit	aantal	aandeel	nationaliteit	aantal	aandeel
Verenigde Staten	3.447	19.9	Roemenië	500	2.9
Japan	2.436	14.0	Albanië	326	1.9
Turkije	1.005	5.8	Zuid Korea	304	1.8
China	861	5.0	Taiwan	292	1.7
India	832	4.8	Hongarije	260	1.5
Zuid Afrika	673	3.9	Indonesië	260	1.5
Polen	631	3.6	Brazilië	218	1.3
Australië	602	3.5	Slowakije	214	1.2
Canada	582	3.4	Israël	211	1.2
Rusland	539	3.1	Joegoslavië	191	1.1
Cumulatief totaal				14.384	83.1

Bron: CWI/ISEO bewerking ISEO

De meeste personen hebben de Amerikaanse nationaliteit (bijna 20 procent), of de Japanse (14 procent). Dan volgt een reeks van nationaliteiten die door 6 tot 3 procent van de personen wordt gedragen: Turks, Chinees, Indiaas, Zuid-Afrikaans, Pools, Australisch, Canadees, Russisch, en Roemeens. Met andere woorden relatief veel TWV'ers komen uit westerse landen waarmee Nederland een intensieve economische uitwisseling onderhoudt. De TWV'ers dragen voor ruim 63 procent de nationaliteit van een westers land, voor ruim 7 procent van een land waaruit de minderheden in Nederland afkomstig zijn, en voor ruim 29 procent van een overig niet-westers land.

Er is gekeken naar de spreiding van de TWV'ers over 52 bedrijfssectoren. De bedrijfssectoren met de grootste aantallen TWV'ers staan in tabel 1.2.

Tabel 1.2 Verdeling van ruim 17 duizend driejarige TWV'ers naar de 15 meest voorkomende bedrijfssectoren onder hen

Sectorcode	Omschrijving	Aantal	Percentage
84	Zakelijke dienstverlening	4.789	27.6
92	Onderwijs	2.171	12.5
61	Groothandel	1.973	11.4
36	Elektrotechnische industrie	842	4.8
81	Bankwezen	787	4.5
97	Overige organisaties; Researchinstellingen; Overige sociale instellingen	674	3.9
75	Luchtvaart	588	3.4
72	Wegvervoer	510	2.9
67	Hotels; Restaurants; Cafés	436	2.5
77	Communicatiebedrijven	432	2.5
29	Chemische industrie	411	2.4
12	Aardolie -/ aardgaswinning en exploratie	312	1.8
28	Aardolie-industrie	306	1.8
91	Religieuze organisaties e.d.	289	1.7
74	Binnenvaart	283	1.6
	Overig	2.458	14.7
	Totaal	17.631	100.0

Bron: CWI/ISEO bewerking ISEO

De bedrijfssectoren met het grootste aantal TWV'ers zijn: de zakelijke dienstverlening (bijna 28 procent van TWV'ers werkt er), onderwijs (ruim 12 procent), groothandel (ruim 11 procent). De aantallen in twaalf andere bedrijfssectoren variëren van bijna 5 tot 1,6 procent van het totale aantal TWV'ers. De onderzoekers hebben ook naar de verdeling over de bedrijfssectoren gekeken voor drie deelcategorieën van TWV'ers: die met de nationaliteit van een westers land; van een land waaruit de zogenoemde klassieke minderheden afkomstig zijn en die welke komen uit zogenoemde 'overige niet-westerse landen'. TWV'ers uit de laatste deelcategorie werken relatief vaker dan de westerse in de sectoren: onderwijs en elektrotechnische industrie, en in twee minder populaire sectoren bij de westerse TWV'ers: gezondheidsdiensten en sport & recreatie. We mogen bij het laatste denken aan professionele sporters. Het plaatje voor de TWV'ers uit landen waarvan burgers in Nederland vallen onder het zogenoemde minderhedenbeleid, wijkt veel sterker af van het beeld van het totale bestand. Ook hier zijn de gezondheidsdiensten relatief sterk vertegenwoordigd. Een andere populaire bedrijfssector onder hen is die van hulpbedrijven voor vervoer. Sterk vertegenwoordigd zijn: het wegvervoer, bankwezen (vooral Turken), religieuze organisaties (denk aan imams bijvoorbeeld) en sociaal culturele instellingen.

In plaats van een indeling in 52 bedrijfssectoren is ook een grovere indeling te hanteren in veertien arbeidssectoren, waarin alle TWV'ers kunnen worden ondergebracht. Het blijkt dat de belangrijkste arbeidssectoren voor de TWV'ers zijn in volgorde van aantal: de zakelijke dienstverlening, industrie, vervoer & communicatie, onderwijs, handel en cultuur & overige dienstverlening.

De onderzoekers zijn nagegaan of bepaalde nationaliteiten sterk vertegenwoordigd zijn in sommige van de 52 bedrijfssectoren. Daartoe zijn de tien meest voorkomende nationaliteiten gekruist met de tien meest voorkomende bedrijfssectoren. Deze 10 meest voorkomende sectoren omvatten bij elkaar ruim driekwart van de TWV'ers in het bestand. In tabel 1.3 staan de uitkomsten. De daar genoemde combinaties van nationaliteiten en bedrijfssectoren vertegenwoordigen ruim een kwart van alle langdurige TWV's. In de tabel staan de 14 combinaties van nationaliteiten en sectoren die in absolute aantallen het sterkst gevuld zijn; steeds met meer dan 150 TWV'ers. Er zijn nog zes combinaties met meer dan 100 TWV'ers, in de combinaties die daarop volgen, gaat het om duidelijk lagere aantallen.

Tabel 1.3 Verdeling van ruim 17 duizend driejarige TWV'ers naar de 13 combinaties van nationaliteiten en bedrijfssectoren waarin de grootste aantallen zijn te vinden

Combinatie van nationaliteit en bedrijfssector	Aantal TWV'ers	Percentage
VS en zakelijke dienstverlening	1.406	8.1
Japan en groothandel	765	4.4
Zuid-Afrika en zakelijke dienstverlening	392	2.3
India en zakelijke dienstverlening	318	1.8
Turkije en wegvervoer	264	1.5
China en onderwijs	242	1.4
Australië en zakelijke dienstverlening	216	1.2
Canada en zakelijke dienstverlening	213	1.2
Turkije en bankwezen	197	1.1
VS en bankwezen	179	1.0
VS en onderwijs	176	1.0
Japan en luchtvaart	171	0.9
Rusland en onderwijs	163	0.9
China en groothandel	155	0.9
		27.7

Bron: CWI/ISEO bewerking ISEO

Omdat de Amerikanen en Japanners samen eenderde van de TWV's bezetten, leveren zij ook een aantal combinaties die in absolute aantallen sterk gevuld zijn. De Amerikanen komen onder de veertien sterkst gevulde combinaties voor met: de zakelijke dienstverlening, bankwezen en onderwijs; de Japanners met groothandel, en luchtvaart. Turkije dat ook veel TWV'ers levert mede omdat er een speciaal verdrag bestaat met dit land, is vertegenwoordigd met twee sterk door haar bezette sectoren: wegvervoer en bankwezen. China is vertegenwoordigd met een sterke bezetting in onderwijs en groothandel.

De onderzoekers hebben geprobeerd om de functiebenamingen die in het CWI-bestand voorkomen, om te zetten in de standaardberoepenindeling (SBI) van het CBS. Daarin slaagden zij maar gedeeltelijk. Ze hebben de functies vervolgens – zo goed en kwaad als het ging – omgezet in een grove driedeling: lage/elementaire, midden, en hoge functies. Daarbij bleek dat meer dan 85 procent van de functies behoort tot de categorie hoge functies.

Ook op basis van de afzonderlijke functiebenamingen is een beschrijving gemaakt. Het blijkt dat 93 procent van de TWV'ers werkt in een twintigtal meest voorkomende functies. Ze staan in tabel 1.4.

Tabel 1.4 Verdeling van de TWV'ers over de 20 meest voorkomende functies

Functie-code	Omschrijving	Aantal	Percentage
11	Wetenschappelijk onderzoeker	2.372	13.7
15	Informatica (ontwikkeling / advies)	2.112	12.2
3	Leidinggevend (meewerkend)	1.806	10.4
2	Leidinggevend (afdeling)	1.637	9.4
6	Commercieel-economisch adviseur	1.526	8.8
7	Technisch-technologisch adviseur	1.479	8.5
1	Leidinggevend (bestuurlijk)	1.250	7.2
36	Vrachtwagenchauffeur	591	3.4
4	Juridisch-fiscaal adviseur	410	2.4
5	Organisatorisch adviseur	382	2.2
99	Agogisch / maatschappelijk begeleiden	355	2.0
12	Onderzoeker / analist	351	2.0
84	Voedsel bereiden	330	1.9
86	Serveren (horeca)	328	1.9
34	Vaartuig besturen	312	1.8
94	Lesgeven / doceren	301	1.7
18	Ontwerpen / construeren	206	1.2
16	Informatica (beheer / verwerking)	144	0.8
121	Professioneel sport beoefenen	141	0.8
28	Verkopen / vertegenwoordigen	121	0.7
	Overig	1.207	7.0
	Totaal	17.361	100.0

Bron: CWI/ISEO bewerking ISEO

Bijna 14 procent van de TWV'ers werkt in de functie van wetenschappelijk onderzoeker, ruim 12 procent in de informatica en ruim een kwart in een leidinggevende functie. Deze leidinggevende functies zijn opgesplitst naar leidinggevend op bestuurlijk niveau (7 procent), op afdelingsniveau (ruim 9 procent) en als meewerkende leidinggevende (ruim 10 procent). Bij landen waaruit de minderheden afkomstig zijn treden twee functies sterk naar voren: vrachtwagenchauffeur en agogisch/maatschappelijk begeleidende functies. Informatica komt in deze groep nauwelijks voor. Onder de overige niet-westerse TWV'ers komen relatief vaak de functies voor van wetenschappelijk onderzoeker, informaticus, en professionele sportbeoefenaar.

Nagegaan is of bepaalde nationaliteiten zich in bepaalde soorten van functies concentreren. Dit is gedaan door ook weer de tien meest voorkomende nationaliteiten te kruisen met de tien meest voorkomende functies. Het volgende komt dan naar voren. Het zijn met name de TWV'ers met een Japanse, Amerikaanse, Canadese en Australische nationaliteit die in leidinggevende, commercieel-economische adviesfuncties en in technische adviesfuncties werken. Opvallend is dat ook bij de Chinezen een hoog aandeel in leidinggevende bestuurlijke functies werkt. Van de TWV'ers met de volgende nationa-

liteiten is een hoog aandeel werkzaam in de functie van wetenschappelijk onderzoeker: Chinees, Russisch en Pools. De TWV'ers uit India en Zuid-Afrika, en enigszins die uit Rusland, zijn sterk geconcentreerd in de ICT-functies. De Polen en Turken hebben een groot aandeel TWV'ers als vrachtwagenchauffeur.

Het aantal functies en bedrijfssectoren dat in het TWV-bestand vertegenwoordigd is, is groot. Gekeken is naar de combinaties van de tien meest voorkomende functies met de tien meest voorkomende bedrijfssectoren. Van deze 100 combinaties dekken er 16 ieder meer dan 1 procent van het totale bestand van 17.631 TWV'ers. De 16 samen dekken 47 procent van alle TWV'ers. De meest voorkomende combinatie is die van wetenschappelijke onderzoeker in de onderwijssector, dit mag ingevuld worden met de functie van universitair onderzoeker. Het gaat om ruim 10 procent van alle personen met een driejarige TWV. Daarbovenop komt nog eens ruim 2 procent van de TWV'ers die onderzoeker zijn aan een research-instelling anders dan de universiteit. De tweede grote combinatie van functie en sector is die van ICT-specialist in de sector van de zakelijke dienstverlening, met 7,4 procent. Sommeren we de verschillende leidinggevende functies in de zakelijke dienstverlening dan omvatten deze bij elkaar 7,5 procent van de TWV'ers. In dezelfde zakelijke dienstverlening zijn verder veel juridisch-fiscale adviseurs (1,2 procent), commercieel-economische adviseurs (2,86 procent) en technische adviseurs (2,49 procent) werkzaam. Daarbij moet wel worden opgemerkt dat de sector zakelijke dienstverlening een omvangrijkere sector is dan de andere sectoren die hier zijn onderscheiden. Een andere sector waarin veel van de driejarige TWV'ers in leidinggevende functies worden aangetroffen, is de groothandel. Bij elkaar gaat het om ruim 6 procent van de TWV'ers. Ook in deze sector is een behoorlijk aantal commercieel adviseurs aanwezig: 1,56 procent. De twee laatste veel voorkomende combinaties zijn: ICT specialist in de elektrotechnische industrie (1,56 procent) en vrachtwagenchauffeur in de transportsector (2,69 procent). De 11 genoemde combinaties omvatten bij elkaar 40,7 procent van alle TWV'ers. De 11 staan nog eens genoemd in tabel 1.5.

Tabel 1.5 De combinaties van functies en sector die het meest sterk gevuld zijn

Combinatie van functie en sector	Percentage
Wetenschappelijk onderzoeker in de onderwijssector	10.27
ICT'er in de zakelijke dienstverlening	7.40
Meewerkend leidinggevende in de zakelijke dienstverlening	3.49
Afdelingsleiding in zakelijke dienstverlening	2.99
Commercieel-econ. adviseur in zakelijke dienstverlening	2.86
Vrachtwagenchauffeur in het wegvervoer	2.69
Technisch adviseur zakelijke dienstverlening	2.49
Wetenschappelijk onderzoeker in de research	2.19
Meewerkend leidinggevende in de groothandel	2.19
Bestuurlijk leidinggevend in de zakelijke dienstverlening	2.09
Bestuurlijk leidinggevend in de groothandel	2.06
Cumulatief percentage	40.72

Bron: CWI/ISEO bewerking ISEO

Vraag 3: in hoeveel gevallen voegden zich bij de driejarige TWV'ers partners

Het blijkt dat van de TWV'ers met een vergunning in een keer voor drie jaar (14.680 gevallen) ongeveer viervijfde deel bestaat uit mannen en eenvijfde deel uit vrouwen. Verder blijkt dat zich bij 42 procent van de TWV'ers een partner afkomstig uit het buitenland heeft gevoegd. Dit is veel vaker het geval bij mannelijke dan bij vrouwelijke TWV'ers. Het is het geval bij 46 procent van de mannelijke TWV'ers en bij 23 procent van de vrouwelijke TWV'ers. Een klein deel van deze partners (5,9 procent) heeft zelf ook een TWV verkregen. Het gaat hier waarschijnlijk om partners van zogenoemde concernmedewerkers.

Het blijkt dat er een aantal sectoren zijn waarin de werkzame TWV'ers relatief vaak of relatief zelden een partner laten overkomen. Opvallende uitschieters naar boven zijn de handel en industrie; uitschieters naar beneden de horeca en de gezondheids- en welzijnzorg. Wordt gekeken naar de werelddelen waaruit de TWV'ers afkomstig zijn dan blijken TWV'ers uit Azië het vaakst een partner mee te nemen: 51 procent. Binnen Azië zijn het de Japanners en Zuid-Koreanen die relatief vaak een partner meenemen. Daarnaast is het vermelden waard dat ook Zuid-Afrikanen, Amerikanen en Turken relatief wat vaker hun partner mee naar Nederland nemen.

Vraag 4: welk aandeel TWV'ers continueert na afloop van de vergunning het verblijf in Nederland

Personen van wie de TWV wordt ingetrokken, hebben geen recht meer om te werken in Nederland. Omdat ze de driejarige periode niet vol maken, ontwikkelen ze bovendien niet een voortgezet verblijfsrecht, zoals boven omschreven. Gebleken is dat bij een klein deel van de driejarige TWV's al bij de uitgifte een vervaldatum wordt opgegeven die ligt voordat drie jaren zullen zijn verstreken. Dit doet zich voor bij 2,5 procent van deze TWV's. Daarnaast wordt ruim 8 procent van de TWV's tussentijds ingetrokken voordat de driejarige periode is verstreken. Dit komt óf doordat de TWV'er vertrekt uit zijn baan óf doordat het bedrijf dat de TWV aanvraag, is gestaakt. Opvallend is dat het percentage TWV's dat voortijdig werd ingetrokken, in de loop van de tijd is gestegen. Van de TWV's uitgegeven in 1996 werd nog maar 7 procent, van die in 2000 20 procent voortijdig ingetrokken. Naar het zich laat aanzien zal bij een relatief groot deel van de vergunningen uitgegeven in 2001 en 2002 hetzelfde gebeuren. De eerste cijfers wijzen daarop. De recessie en met name de teruggang van de ICT-sector in het begin van de 21ste eeuw zijn daar de oorzaak van.

Voor 60 procent van de veertieneneenhalfduizend TWV's is op het tijdstip van meting – dit is oktober 2002 – de driejarige periode nog niet voltooid. Hun vervaldatum ligt ergens in de periode oktober 2002 t/m oktober 2005. In dit onderzoek kon daarom van de grote meerderheid van de TWV'ers nog niet worden vastgesteld of ze na afloop van hun TWV-periode het verblijf in Nederland voortzetten.

In bestanden bij het CBS is gezocht naar uitschrijfgegevens en inkomensgegevens over de TWV'ers en hun huishoudens. Van de TWV'ers van wie volgens de administratieve gegevens de TWV-periode al was verstreken, konden we maar een deel terugvinden in de CBS bestanden. Van 57 procent van hen vonden we geen gegevens. Dit komt doordat in de CBS-bestanden die personen niet zijn opgenomen die volgens de bevolkingsgegevens van 2002, niet tot de bevolking woonachtig in Nederland behoren. Men mag dus concluderen dat deze 57 procent van TWV'ers met afgelopen TWV-vergunningen in

2002 niet langer in Nederland aanwezig zijn. Van 43 procent van de TWV'ers van wie de vergunning verlopen was in 2002, vonden we zogenoemde uitschrijfgegevens. Uit deze gegevens blijkt het volgende:

Tabel 1.6 Personen met een TWV afgegeven in 1996 t/m 2001, die volgens het CRV/CBS bestand zijn uitgeschreven, naar reden van uitschrijving, in procenten

Reden van uitschrijving	Percentage
Administratieve afvoer	23,9
Emigratie	66,5
Naturalisatie	10,2
Sterfte	0,4
Totaal	100

Bron: ISEO/CBS/bewerking ISEO

De uitschrijfreden administratieve afvoer komt in 23,4 procent van de gevallen voor. Deze uitschrijfreden houdt in dat de TWV'er uit de Vreemdelingenadministratie is verwijderd nadat drie jaar lang met deze geen contact meer is geweest. Aangenomen wordt dan dat de betreffende persoon niet langer (legaal) in Nederland aanwezig is. Het belangrijke percentage in de bovenstaande tabel is dat van 10,2 procent genaturaliseerde TWV'ers. Onder de eerder genoemde 57 procent van ex-TWV'ers waarvan geen gegevens konden worden gevonden, zullen geen naturalisatiegevallen zitten. Bij gevolg kunnen we concluderen dat onder het totaal van afgelopen TWV'ers niet meer dan 4,4 procent zal zijn genaturaliseerd.

De gegevens bij het CBS leverden een tweede indicatie op voor de conclusie dat maar een betrekkelijk klein deel van de TWV'ers na afloop van de TWV-periode het verblijf in Nederland voortzet. Dit blijkt uit de inkomens verdiend door TWV'ers in het jaar 2000. Het laatste jaar waarover wij over inkomensgegevens konden beschikken. Van de TWV'ers van wie inkomens werden gevonden in het jaar 2000 bestaat tegen de 12 procent uit personen die tot een jaar eerder werkten op een driejarige TWV-vergunning en bestaat minder dan één procent uit personen van wie de TWV-periode langer dan een jaar terug afliep (zie tabel 4.7).

De vorenstaande gegevens verschaffen twee indicaties dat slechts een beperkt deel van de 3-jarige TWV-ers na afloop van de TWV langere of kortere tijd na afloop van de TWV in Nederland werkzaam blijft; namelijk tussen de 4,4 procent minimaal en de 12 procent maximaal. Het minimum van 4,4 procent betreft naturalisatiegevallen; het maximum van 12 procent personen die wat langer in Nederland werken, maar mogelijk goeddeels weer vertrekken.

Een ander gegeven uit het onderzoek is relevant voor een verwante vraag namelijk hoeveel arbeidsmigranten streven naar een langer verblijf in Nederland. We hebben het dan niet meer over driejarige TWV'ers, maar over personen met TWV anders dan voor drie jaar die alsnog een driejarige TWV krijgen. Het bleek dat drie procent van de driejarige TWV'ers al voor 1995 waren ingeschreven in het TWV-bestand van het CWI. Het gaat dan om ongeveer 440 TWV'ers uit het bestand dat betrekking heeft op de jaren 1996 – oktober 2002. Verder bleek dat van TWV'ers van wie de vergunning inging in 2001 en 2002 in een belastingbestand (het RIO-bestand), dat loopt tot 2000, toch inkomensgegevens werden gevonden. Het ging om 181 TWV'ers op een totaal van 1.156. Ook dit is een indicatie dat de betreffende TWV'ers voor 2001 werkten op een eerdere, kortduurende TWV-vergunning. Omdat het RIO-bestand maar een deel van de TWV'ers dekt, zoals het ook maar een deel van de Nederlandse bevolking dekt, staan deze 181 personen voor maximaal 700 TWV'ers. De onderzoekers komen op dit punt tot de conclusie dat

van het totaal van 14.680 TWV'ers tussen de 440 en ruim 700 eerder op een andere dan een driejarige TWV in Nederland werkten. Dit is minder dan één procent van het totaal van alle uitgegeven TWV's ongeacht geldigheidsduur.

Samenvattend is de conclusie dat van de driejarige TWV'ers niet meer dan vijf procent een recht op permanent verblijf in Nederland verkrijgt via een naturalisatie (bijvoorbeeld door een huwelijk); dat een klein percentage van de driejarige TWV'ers na afloop van hun TWV zonder naturalisatie nog enige tijd in Nederland blijft, en dat minder dan één procent van de TWV'ers met een kortlopende TWV erin slaagt om na deze eerste korte vergunning een driejarige TWV te verkrijgen.

Vraag 5: inkomens verdiend door TWV'ers in de jaren dat ze in Nederland werkzaam waren

Het laatste onderwerp waarover het onderzoek gegevens verschaft zijn de inkomens van TWV'ers. Daarbij gaat het voornamelijk om inkomens verdiend tijdens de TWV-periode. De analyses in dit onderzoek zijn gebaseerd op de inkomensgegevens die bekend zijn over TWV'ers uit belastinggegevens over de jaren 1998–2000. Wij gaan in deze samenvatting in op gemiddelde inkomens verdiend door de TWV'ers en op hun positie in de inkomensverdeling. Bij de behandeling van de inkomens onderscheiden we het gemiddeld Besteedbaar Inkomen en het gemiddeld Besteedbaar Huishouden Inkomen. Het Besteedbaar Inkomen is het *bruto inkomen* van een TWV'er verminderd met de betaalde overdrachten (premies) en de loon-, inkomsten- en vermogensbelasting. Het Besteedbaar Huishoudensinkomen wordt gevonden door de belastbare inkomens van alle leden van een huishouden bij elkaar op te tellen en verder de samenstelling van het huishouden te verdisconteren via een zogenoemde equivalentiefactor. Voor een alleenstaande vallen Besteedbaar Inkomen en Besteedbaar Huishouden Inkomen samen. Kinderen en afhankelijke partners doen het besteedbare Huishouden Inkomen afnemen. Een beeld van de inkomensverdeling in Nederland kan als volgt worden verkregen. Alle inkomensverwerwers worden in oplopende rangorde geplaatst naar de hoogte van hun inkomen. Vervolgens wordt deze oplopende reeks van inkomensverwerwers onderverdeeld in tien getalsmatig even grote groepen. Deze noemen we decielen. Van elk van deze decielen kan worden aangegeven tussen welke waarden de inkomens door de inkomensverwerwers behorend tot het deciel liggen en/of wat het gemiddeld inkomen in het deciel is. De inkomensverwerwers in het eerste deciel verdienen de laagste inkomens in de oplopende reeks, die in het tiende deciel de hoogste inkomens. Wij geven hieronder aan welke inkomenspositie de TWV'ers innemen binnen de aldus bepaalde inkomensverdeling in Nederland. We vatten een aantal gegevens samen in tabel 1.7.

Tabel 1.7 Gemiddeld Besteedbaar Inkomen (BI) en gemiddeld Besteedbaar Huishouden-Inkomen (BHIH) (in Euro's) voor verschillende bevolkingscategorieën en voor TWV'ers in de jaren 1998- 2000

RIO-jaar gang	Gem. BI van actieve personen	Gem. BI van autochtonen	Gem. BI van allochtonen	Gem. BI van TWV'ers	Besteedbaar Huishouden Inkomen van het 5de t/m 8ste deciel ligt tussen	Gem. BHIH TWV'ers
1998	16.500	15.200	14.200	26.896	18.700 – 33.100	21.129
1999	17.000	15.700	14.700	28.966	19.200 – 34.200	31.623
2000	17.700	16.400	15.500	30.737	20.100 – 35.900	33.502

Bron: ISEO/CBS/bewerking ISEO

Het gemiddeld Besteedbaar Inkomen van personen met een TWV lag in de jaren 1998–2000 steeds ver boven het gemiddeld Besteedbaar Inkomen van andere categorieën van personen in Nederland. Dit blijkt in tabel 1.7 uit de vergelijking tussen de kolom gemiddeld Besteedbaar Inkomen van TWV'ers met dat van actieve personen (kolom 2), autochtonen (kolom 3; actieven plus niet-actieven) en allochtonen (kolom 4; actieven plus inactieven). Het gemiddelde Besteedbare Inkomen van TWV'ers ligt in de jaren 1998-2000 rond 70 procent hoger dan het gemiddelde voor alle actieven in Nederland. De afstand tot de gemiddelde autochtoon en allochtoon is nog groter. Wat betreft hun gemiddelde Besteedbaar Huishouden Inkomen (BHIH) vallen de TWV'ers met een niet-eenpersoonshuishouden in het vijfde tot en met achtste deciel van de inkomensverdeling voor huishoudens in Nederland. Dit betekent dat zij behoren tot het betere deel van de inkomensverdeling. In de jaren 1999 en 2000 lag het gemiddeld Besteedbaar Huishouden Inkomen van de TWV'ers in het achtste deciel van de inkomensverdeling. Daarmee behoorden de TWV'ers tot de huishoudens met een hoog inkomen. In het jaar 1998 lag het gemiddeld Besteedbaar Huishouden Inkomen in het vijfde deciel en lag daarmee toch nog ver boven het landelijk gemiddelde dat lag op ongeveer 16.500 Euro.

We hebben gekeken hoe de TWV'ers zijn verdeeld over drie categorieën van individuele Besteedbare Inkomens die we hebben onderscheiden: een lage inkomenscategorie tot 25.000 Dfl. (11.344,51 Euro); een middeninkomenscategorie tussen 25.001 en 75.000 Dfl. (komt overeen met een inkomen tussen 11.344,51 en 34.033,51 Euro) en een hoge inkomenscategorie van meer dan 75.000 Dfl. (boven 34.033,51 Euro). In de jaren 1998 -2000 behoort rond een derde van de TWV'ers tot het hoogste deciel in de inkomensverdeling van individuele inkomensverwerwers. Hierin is het grote verschil gelegen tussen de TWV'ers en andere inkomensverwerwers in Nederland: TWV'ers zijn zeer sterk oververtegenwoordigd in de allerhoogste inkomens. Ongeveer de helft van de TWV'ers behoort tot de middencategorie qua Besteedbaar Inkomen die in de totale Nederlandse inkomensverdeling de decielen vijf tot en met negen omvat. Tot de lage categorie qua persoonlijk Besteedbaar Inkomen behoort in elk van de jaren tussen de 13 en 17 procent van de TWV'ers. In de verdeling van alle inkomensverwerwers naar Besteedbaar Inkomen nemen deze decielen een tot en met vier en nog een deel van het vijfde deciel in beslag. Zij omvatten dus zo'n 45 procent van alle inkomensverwerwers in Nederland. Dus in deze lage decielen zijn de TWV'ers sterk ondervertegenwoordigd. De conclusie uit het voorgaande is dat de TWV'ers behoren tot de veel beter verdienenden zowel in termen van het besteedbaar inkomen als van het huishoudensinkomens. We vatten de gegevens samen in tabel 1.8.

Tabel 1.8 Verdeling van TWV'ers in de jaren 1998–2000 over drie categorieën van Besteedbare Inkomens, in percentages in vergelijking met alle inkomensverwerwers in Nederland

Verdeling TWV'ers in percentages				
	Laag	Midden	Hoog	Totaal
1998	17,3	47,5	35,1	100
1999	12,1	50,5	37,4	100
2000	12,8	52,7	34,5	100
Ned bev.	± 45	50	± 5	

Bron: ISEO/CBS/bewerking ISEO

We zijn in een aantal aanvullende analyses nagegaan of er samenhangen bestaan tussen de besteedbare inkomens verdiend door TWV'ers en een drietal achtergrondkenmerken. We gingen die relatie na met eenvoudige kruistabellen en keken naar: de sector waarin de TWV'er werkzaam is (vier sectoren); het continent waarvan hij afkomstig is (vijf continenten) en zijn functieniveau (drie functieniveaus). We maakten voor de Besteedbare Inkomens gebruik van dezelfde indeling in drie categorieën die in tabel 4.7 is gebruikt. We vonden samenhangen met de sector waarin wordt gewerkt en met het continent van herkomst. Het blijkt dat in de drie jaren waarover wordt gerapporteerd, in de industrie en bouwnijverheid de hoogste inkomenscategorie relatief het sterkst is gevuld en in de commerciële en niet-commerciële dienstverlening de middencategorie. Deze relatief sterke vulling van de middencategorie gaat met name op voor de niet-commerciële dienstverlening. Een sterkere samenhang is er tussen het continent van herkomst van de TWV'er en het Besteedbaar Inkomen. TWV'ers uit Oost-Europa en Afrika verdienen relatief minder.

Afsluiting

In dit onderzoek konden niet alle gestelde vragen worden beantwoord. Er is echter wel een goed begin gemaakt. De bruikbaarheid van het analysebestand dat in dit onderzoek is opgebouwd kan indien RIO-gegevens over volgende jaren beschikbaar komen enorm toenemen. Dan zal het mogelijk worden de nog onbeantwoorde vragen op te helderen.

HOOFDSTUK 2

Vraagstelling en aanpak van het onderzoek

2.1 Inleiding

Er is door het Centraal Plan Bureau onderzoek gedaan naar de publieke kosten en baten van die arbeidsmigratie die plaats vond in de decennia zestig en zeventig van de vorige eeuw. In feite gaat het dan om de kosten en baten van zogenoemde *gastarbeiders*. Deze gastarbeiders waren merendeels afkomstig uit Turkije en Marokko. Zij brachten een proces van vervolgmigratie op gang van partners en kinderen die zich bij hen voegden (immigratie in verband met gezinshereniging) en van huwelijkspartners voor hun kinderen (immigratie in verband met gezinsvorming). Deze gastarbeid resulteerde voor de samenleving niet alleen in baten, maar ook in kosten. Bij de baten dient dan te worden gedacht aan de belastingen op arbeidsinkomsten afgedragen door de gastarbeiders, hun eventueel werkende partners en door hun kinderen die zich na hun jeugdperiode op de arbeidsmarkt begaven. Bij kosten dient gedacht te worden aan uitgaven voor onderwijs aan de kinderen en aan uitkeringen aan de gastarbeiders, hun familieleden en vervolgmigranten. Het CPB maakte een analyse van de kosten en baten uitgaand van de gemiddelde kosten en baten voor de te onderscheiden bevolkingscategorieën in termen van sekse, leeftijd en opleidingsniveau. De analyse die het CPB op deze wijze maakte wees uit dat de kosten van deze specifieke vorm van arbeidsmigratie de baten overstijgen voor de meeste leeftijdsgroepen (Roodenburg & Euwals, 2003).

Inmiddels is het Amsterdam Institute for Advanced Labour Studies (AIAS) samen met het Centraal Bureau voor de Statistiek begonnen om een data-bestand te ontwikkelen op basis waarvan onderzoek kan worden gedaan naar feitelijke inkomensbronnen en de omvang daarvan van immigranten. Via dat databestand kunnen bijvoorbeeld de volgende categorieën van immigranten worden onderscheiden: arbeidsmigranten, gezinsvormers, gezinsherenigers en asielmigranten. Een eerste working paper over de opbouw van het analysebestand is begin 2004 verschenen (Hartog & Zolu, 2004). Binnen dit analysebestand wordt niet als aparte categorie onderscheiden de arbeidsmigrant van buiten de EER die op een TeWerkstellingsVergunning (TWV) wordt toegelaten, laat staan de arbeidsmigrant die op een vergunning met de maximale duur van drie jaar wordt toegelaten. Over die zeer specifieke categorie van arbeidsmigranten gaat het onderzoek waarover in dit rapport verslag wordt gedaan. Deze categorie van driejarige TWV'ers is in het kader van het arbeidsmigratiebeleid van grote betekenis omdat het de enige categorie van arbeidsmigranten is die na verloop van tijd volgens de regels het recht verkrijgt tot een permanent verblijf in Nederland. Andere categorieën van arbeidsmigranten die op een kortere TWV binnenkomen kunnen dat recht niet verwerven.

Aanleiding voor onderstaand onderzoek was de vraag of voor de arbeidsmigratie in de jaren negentig de kosten ook de baten overstegen. De arbeidsmigratie uit de jaren negentig wordt daarbij aangeduid met de term: *moderne arbeidsmigratie*. De indruk namelijk van functionarissen en onderzoekers die op de hoogte zijn van deze moderne arbeidsmigranten, was dat maar een klein deel van hen via arbeid permanent toegang kon krijgen tot Nederland en dat dit kleine deel bestaat uit goed opgeleide en goed verdienende werknemers die na verloop van tijd ook weer vertrekken uit Nederland. Een minimale voorwaarde voor een voortgezet verblijf in Nederland na afloop van een periode van werken, is in de jaren negentig dat een arbeidsmigrant is toegelaten op een zogenoemde TWV met de duur van drie jaar. Over deze arbeidsmigranten gaat het onderzoek dat

het ISEO heeft ondernomen in opdracht van het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (Min. SoZaWe) en de Adviescommissie voor Vreemdelingenzaken (ACVZ).

2.2 De vraagstelling van het onderzoek en de gebruikte bestanden

Het onderzoek van het ISEO was erop gericht om antwoord te vinden op een aantal vragen:

- a. Hoeveel van de personen die in de jaren 1996 tot oktober 2002 werden toegelaten tot Nederland op basis van een TWV, kregen een vergunning voor de maximaal toegestane duur van drie jaar?
- b. In hoeveel gevallen voegden zich bij deze TWV'ers die kwamen werken in Nederland, partners en kinderen?
- c. Welk aandeel van de TWV'ers en hun gezinsleden zetten na afloop van hun driejarige TWV-periode hun verblijf in Nederland voort?
- d. In hoeverre komt onder deze personen en hun gezinsleden voor zover die hun verblijf in Nederland continueren na afloop van de driejarige TWV, uitkeringsafhankelijkheid voor?
- e. Welke is de invloed van opleidingsniveau als achtergrondvariabele op deze verschijnselen?

In het vervolg noemen we een persoon die is toegelaten in verband met werken op een TWV voor de maximaal toelaatbare duur van drie jaar: *een TWV'er*. Een TWV voor drie jaar noemen we: *een TWV*. Het zal nog blijken dat deze TWV's voor drie jaar of meer bij het CWI worden afgegeven onder verschillende codes. Indien in dit rapport andere typen van TWV's en TWV'ers ter sprake komen, zal dit worden geëxpliciteerd.

Een kans op het beantwoorden van de onderzoeksvragen hadden de onderzoekers indien een aantal databestanden konden worden gekoppeld. Uitgangspunt voor de koppeling was een bestand van het CWI omtrent het aantal personen dat tussen 1996 en 2002 tot Nederland werd toegelaten in verband met werk op een TWV. Dit bestand moest worden gekoppeld met het CRV-bestand van het IND. Een belangrijke reden voor die koppeling was dat slechts via die tussenstap gegevens zouden kunnen worden ontleend aan bestanden beschikbaar bij het CBS omtrent immigratie en inkomens. De migratiegegevens zouden komen uit het CRV/CBK-bestand van het CBS. Inkomensgegevens zouden kunnen worden ontleend aan ofwel UWV-bestanden ofwel RIO-bestanden van het CBS. Pas tijdens het onderzoek werd gekozen voor koppeling aan de RIO-bestanden. De keuze viel op de laatste omdat daarin ook gegevens zitten omtrent de samenstelling van het huishouden van een TWV'er en het inkomen van het huishouden van een TWV'er.

Het uitgangspunt voor het onderzoek was, zoals gezegd, een administratief TWV-bestand. Het bleek dat in de jaren 1996 tot oktober 2002 tot Nederland in totaal 14.680 personen waren toegelaten op een TWV-vergunning van drie jaar (of meer). De totale arbeidsimmigratie in dezelfde periode was in termen van het aantal TWV's veel en veel groter: zo'n 144.000. De personen die met één TWV-vergunning voor drie jaar toegang kregen tot werk in Nederland namen maar een klein deel van dit totaal aan vergunningen in beslag: iets meer dan 10 procent. Daarnaast werd in dezelfde periode een aantal van 2.681 personen toegelaten op meerdere vergunningen die met een tussenpoos van maximaal zes weken werden verleend en zo optelden tot de duur van drie jaar of meer. Pas tijdens het onderzoek werd duidelijk dat deze laatste deelcategorie van personen niet gerechtigd raakte tot voortgezet verblijf in Nederland zonder een

TWV. Deze categorie is daarom in latere analyses terzijde gelaten. Het bestand van de beide deelcategorieën gezamenlijk – 17.361 records groot – noemen we in dit onderzoek *het TWV-bestand*. Dit TWV-bestand werd via matching met het administratieve CRV-bestand van de Vreemdelingendienst gekoppeld aan analysebestanden van het CBS. Het eerste bestand waaraan het gekoppeld werd bij het CBS was het zogenoemde *CRV/CBK-bestand* dat gegevens bevat over vreemdelingen in Nederland. Wij hebben dit bestand gebruikt om zicht te krijgen in de eerste plaats op het aantal partners dat zich vanuit het buitenland bij hun partner-TWV'er voegde en in de tweede plaats op de uitstroom uit Nederland van TWV'ers na afloop van hun driejarige TeWerkstellingsVergunning. Het tweede type bestand waaraan het TWV-bestand bij het CBS werd gekoppeld waren: Regionale Inkomens Onderzoeken of RIO-bestanden. Deze bevatten gegevens omtrent de inkomens van personen en huishoudens. Wij hebben deze bestanden gebruikt om zicht te krijgen op de inkomens en inkomensbronnen van TWV'ers zowel tijdens hun TWV-periode als eventueel na afloop van hun TWV-periode indien zij nog langer verblijven in Nederland.

Door de matching en koppeling van bestanden kregen we te maken met uitval of vermindering van het aantal TWV'ers uit de oorspronkelijke populatie over de periode 1996-2002 dat we nog konden vinden in de CRV/CBK- en RIO-bestanden. In elke stap in de koppelingsreeks kregen we als het ware te maken met een kleinere steekproef uit de oorspronkelijke populatie waarop specifieke analyses konden worden gemaakt. In hoofdstuk 5 gaan we dieper in op de matching en koppeling van bestanden. Daarbij leggen we uit hoe bij die koppelingen de bestanden ten opzichte van elkaar hebben gewerkt als filters zodat de periode waarover alle vragen omtrent de TWV'ers konden worden beantwoord bekort raakte van de periode die nog in het TWV-bestand werd gedekt van 1996-2002 tot de periode 1998-2000 die in de RIO-gegevens gedekt bleek. In hoofdstuk 5 maken we duidelijk hoe een en ander in zijn werk ging. We maken duidelijk hoeveel TWV-records via het CRV/CBK en RIO-bestand konden worden verrijkt met gegevens en hoe representatief de aldus ontwikkelde CRV/CBK en RIO-analysebestanden zijn voor de populatie van TWV'ers.

De opdrachtgevers en onderzoekers wisten bij de start van het onderzoek dat de hiervoor genoemde onderzoeksstappen onzekerheden met zich meebrachten qua tijdsplanning en resulterende analysebestanden. Wat vooraf niet verwacht was, was dat de periode waarover van TWV'ers inkomensgegevens konden worden gevonden in de RIO-bestanden effectief slechts de jaren 1998-2000 bleek te betreffen. Daardoor werden de analysemogelijkheden kleiner dan gehoopt. Met name konden TWV'ers nog niet in voldoende mate individueel over minimaal drie jaar worden gevolgd. Wanneer RIO-inkomensgegevens beschikbaar komen over nieuwe jaren – het eerstvolgende jaar 2001 is binnenkort klaar bij het CBS – kunnen meer nauwkeurige inkomensprofielen van TWV'ers worden opgebouwd.

Samenvattend betekent een en ander dat in ons onderzoek analyses worden gegeven van:

- 1 Het zogenoemde TWV/ISEO-bestand dat in totaal 17.631 TWV'ers bevat die tussen 1996 – oktober 2002 in Nederland werden toegelaten om te werken voor een periode van drie jaar. Uit de analyse van dit bestand wordt duidelijk voor wat voor werk en in welke sectoren arbeidsmigranten zijn toegelaten en uit welke landen zij afkomstig zijn. De analyses staan in hoofdstuk 3.

- 2 Over 5.570 *TWV'ers* die in Nederland verbleven in de periode 1998–2002 worden analyses gegeven omtrent gezinsherenigende partners en het jaar en de reden van uitstroom. Dit gebeurt op basis van het zogenoemde CRV/CBK-bestand. De analyses staan in hoofdstuk 4.
- 3 Over 1.156 *TWV'ers* die tussen 1998–2000 in Nederland verbleven worden analyses gegeven omtrent hun inkomens en inkomensbronnen. Dit gebeurt op basis van het zogenoemde RIO-bestand. Ook deze analyses staan in hoofdstuk 4.

Hoofdstuk 5 gaat in op de matching en koppeling van bestanden resulterend in de analysebestanden als genoemd onder de punten 1 t/m 3. In dat hoofdstuk wordt tevens uitgelegd hoe de gekoppelde bestanden als filters hebben gewerkt ten opzichte van elkaar waardoor de periode die gedekt kon worden ineenkromp van 1996-2002 tot 1998-2000. Deze zaken hebben geen gevolgen gehad voor de representativiteit van de analysebestanden voor de *TWV*-populatie. Dit hoofdstuk is toegevoegd voor lezers die kennis willen nemen van deze methodisch-technische kwesties.

In hoofdstuk 1 is al een samenvatting gegeven van de belangrijkste uitkomsten uit dit onderzoek naar de effecten van moderne arbeidsmigratie.

HOOFDSTUK 3

Kenmerken van TWV'ers en hun werk

3.1 Inleiding

In dit hoofdstuk geven we een beschrijving van het soort werk waarvoor de TWV'ers uit ons uitgangbestand – het TWV/ISEO-bestand – een TeWerkstellingsVergunning verkregen. Het gaat in totaal om 17.361 TWV'ers die in de periode 1996 tot oktober 2002 zijn binnengekomen op een vergunning die in één keer of door opeenvolgende vergunningen de mogelijkheid bood om drie jaar of langer in Nederland te werken. Ons bleek bij een uitsplitsing van dit bestand in TWV'ers die op één vergunning van drie jaar mochten werken versus zij die dat deden via meer vergunningen, dat er nauwelijks verschil in de deelbestanden bestond naar de typen functies en bedrijfssectoren waarin werd gewerkt. Vandaar dat we in dit hoofdstuk onze beschrijving baseren op het gehele TWV/ISEO-bestand. Verder zijn we nagegaan in hoeverre personen in ons bestand die op meerdere TWV's hebben gewerkt, van de ene op de andere TWV een verandering in functie of in sector hebben doorgemaakt. Maken de personen met meerdere TWV's 11 procent uit van de personen in ons bestand, bij maar 2.3 procent van de personen in ons bestand is een functieverandering aan de orde en bij 2.7 procent een sectorverandering. Deze aandelen zijn te klein om aan deze functie- en sectorveranderingen verder aandacht te besteden. Geconcludeerd kan worden dat personen die vaker voor een langere periode terugkomen naar Nederland dat doen vanuit een duidelijke functie- en sectorspecialisatie. We gaan in paragraaf 3.2 in op de herkomst van de TWV'ers aan de hand van hun nationaliteit. We nemen dan maar aan dat de nationaliteit van de TWV'er meestal zal verwijzen naar het land van waaruit hij is geïmmigreerd. We laten zien welke nationaliteiten binnen het bestand sterk zijn vertegenwoordigd. Dit leidt dus tot uitspraken waarbij geen rekening is gehouden met de omvang van de bevolking in het land van herkomst. Een grovere onderverdeling die wordt getoond is die naar: westerse TWV'ers (van buiten de EER), TWV'ers uit landen waaruit de zogenoemde minderheden in Nederland afkomstig zijn en overige niet-westerse TWV'ers. In paragraaf 3.3 laten we zien in welke bedrijfssectoren en veertien arbeidssectoren de TWV'ers werkzaam zijn. De gebruikte indelingen zijn gebaseerd op de StandaardBeroepenIndeling (SBI) van het CBS. De nummers van de codes vermelden we in de tabellen. In paragraaf 3.4 wordt behandeld in welke functies de TWV'ers werken. De indeling van de functies die in het TWV-bestand van het CWI wordt gehanteerd, sluit niet aan bij de functie- of beroepenindeling van het SBI. We hebben geprobeerd om op basis van de functiebenamingen in het CWI-bestand een standaardindeling te maken, maar dit slaagde maar gedeeltelijk. We hebben voor de functies – zo goed en kwaad als het ging – een grove driedeling gemaakt van: lage/elementaire, midden, en hoge functies gemaakt. Daarbij bleek dat meer dan 85 procent van de functies behoort tot de categorie hoge functies. Dit is een scheve verdeling die het gebruik van deze variabele beperkt. Vanwege deze methodische problemen maken we in onze analyse van de functies van de TWV'ers toch gebruik van de functie-indeling van het CWI, hoewel die zoals gezegd in onderzoek niet gebruikelijk is. In paragraaf 3.5 tenslotte gaan we op een paar punten na of er verschillen zijn tussen de TWV'ers uit ons TWV-bestand en het veel grotere aantal TWV's van meestal korte duur dat in dezelfde periode van 1996 tot 2002 is afgegeven.

3.2 Nationaliteiten van TWV'ers

Personen die voor drie jaar op een TWV kwamen werken in Nederland in de periode 1996-2002 hebben de nationaliteit van een lange reeks van landen. In totaal zijn in het bestand van 17.361 personen 128 nationaliteiten vertegenwoordigd. Bijna 83 procent van de personen hebben echter de nationaliteit van één van twintig landen. De cijfers staan in tabel 3.1. De meeste personen hebben de Amerikaanse nationaliteit (bijna 20 procent), of de Japanse (14 procent). Dan volgt een reeks van nationaliteiten die door 6 tot 3 procent van de personen wordt gedragen: Turks, Chinees, Indiase, Zuid-Afrikaans, Poolse, Australische, Canadese, Russische en Roemeense.

Tabel 3.1 Verdeling TWV'ers naar 20 meest voorkomende nationaliteiten onder hen

Nationaliteit	Aantal	Percentage
Verenigde Staten	3.447	19,9
Japan	2.436	14,0
Turkije	1.005	5,8
China	861	5,0
India	832	4,8
Zuid Afrika	673	3,9
Polen	631	3,6
Australië	602	3,5
Canada	582	3,4
Rusland	539	3,1
Roemenië	500	2,9
Albanië	326	1,9
Zuid Korea	304	1,8
Taiwan	292	1,7
Hongarije	260	1,5
Indonesië	260	1,5
Brazilië	218	1,3
Slowakije	214	1,2
Israël	211	1,2
Joegoslavië	191	1,1

Bron: CWI/ISEO bewerking ISEO

De VS en Japan zijn bevolkingsrijke landen. Dat is echter niet de enige reden dat TWV'ers vaak uit die landen komen. In de lijst van nationaliteiten komen immers andere bevolkingsrijke landen voor die veel minder TWV'ers leveren. Het gaat daarbij om niet-westerse landen als India en China, en om een enkel groot land in Oost-Europa zoals Rusland. Met andere woorden relatief veel TWV'ers komen uit westerse landen waarmee Nederland een intensieve economische uitwisseling onderhoudt. Om dit verder te bekijken hebben we de nationaliteiten van de TWV'ers ingedeeld in drie categorieën: westerse nationaliteiten, de nationaliteit van landen waarvan personen met die herkomst in Nederland vallen onder het minderhedenbeleid (Turken, Marokkanen, Surinamers, personen uit het voormalige Joegoslavië en Tunesiërs) en overige niet-westerse landen.

Tabel 3.2 Verdeling TWV'ers naar drie categorieën van nationaliteiten

Omschrijving	aantal	Percentage
Westers	10.992	63,3
Niet-westers én doelgroep minderhedenbeleid	1.269	7,3
Overig niet-westers	5.100	29,4
Totaal	17.361	100,0

Bron: CWI/ISEO bewerking ISEO

Uit tabel 3.2 blijkt dat de TWV'ers voor ruim 63 procent de nationaliteit dragen van een westers land, voor ruim 7 procent van een land waaruit de minderheden in Nederland afkomstig zijn en voor ruim 29 procent van een overig niet-westers land.

De verdeling naar sekse van de TWV'ers is, zoals was te verwachten, zeer scheef. Bijna 80 procent bestaat uit mannen en ruim 20 procent uit vrouwen.

Het TWV/ISEO-bestand bevat gegevens over de sectoren waarin de TWV'ers werkzaam zijn volgens de opgave voor de TWV. In het bestand komen 52 sectoren voor. Uit tabel 3.3 blijkt dat meer dan 85 procent van de TWV'ers werkt in een van de volgende vijftien meest voorkomende sectoren

Tabel 3.3 Verdeling TWV'ers naar de 15 meest voorkomende bedrijfssectoren onder hen

Sectorcode	Omschrijving	Aantal	Percentage
84	Zakelijke dienstverlening	4.789	27,6
92	Onderwijs	2.171	12,5
61	Groothandel	1.973	11,4
36	Elektrotechnische industrie	842	4,8
81	Bankwezen	787	4,5
97	Overige organisaties; Researchinstellingen; Overige sociale instellingen	674	3,9
75	Luchtvaart	588	3,4
72	Wegvervoer	510	2,9
67	Hotels; Restaurants; Cafés	436	2,5
77	Communicatiebedrijven	432	2,5
29	Chemische industrie	411	2,4
12	Aardolie -/ aardgaswinning en exploratie	312	1,8
28	Aardolie-industrie	306	1,8
91	Religieuze organisaties e.d.	289	1,7
74	Binnenvaart	283	1,6
	Overig	2.458	14,7
	Totaal	17.631	100,0

Bron: CWI/ISEO bewerking ISEO

De sectoren met het grootste aantal TWV'ers zijn: de zakelijke dienstverlening (ruim 27 procent), onderwijs (ruim 12 procent), groothandel (ruim 11 procent). De aantallen in de overige 12 sectoren die in tabel 3.4 staan vermeld variëren van bijna 5 tot 1,6 procent van het totale aantal TWV'ers.

Als we dezelfde uitsplitsing maken voor de TWV'ers met een westerse nationaliteit dan komen haast dezelfde sectoren in ongeveer dezelfde volgorde terug. Dit blijkt uit tabel 3.4.

Tabel 3.4 Verdeling westerse TWV'ers naar 15 meest voorkomende bedrijfssectoren onder hen

Sectorcode	Omschrijving	Aantal	Percentage
84	Zakelijke dienstverlening	3.162	28,8
61	Groothandel	1.403	12,8
92	Onderwijs	1.213	11,0
36	Elektrotechnische industrie	469	4,3
97	Overige organisaties; Researchinstellingen; Overige sociale instellingen	442	4,0
81	Bankwezen	406	3,7
75	Luchtvaart	339	3,1
77	Communicatiebedrijven	326	3,0
29	Chemische industrie	316	2,9
67	Hotels; Restaurants; Cafés	267	2,4
74	Binnenvaart	254	2,3
72	Wegvervoer	242	2,2
95	Sociaal-culturele instellingen	184	1,7
28	Aardolie-industrie	177	1,6
37	Transportmiddelenindustrie	169	1,5

Bron: CWI/ISEO bewerking ISEO

Hetzelfde lijstje van sectoren en ongeveer dezelfde aandelen onder de TWV'ers komt terug in tabel 3.5 over de TWV'ers uit overige niet-westerse landen. Onder de TWV'ers met een overige niet-westerse nationaliteit komen in vergelijking met de westerse nationaliteiten twee nieuwe sectoren naar voren, namelijk: gezondheids- & veterinaire diensten en sport & recreatie. We mogen bij het laatste denken aan professionele sporters. De overige niet-westerse TWV'ers werken relatief vaker dan de westerse in de sectoren: onderwijs en elektrotechnische industrie.

Tabel 3.5 Verdeling van overige niet-westerse TWV'ers naar 15 meest voorkomende bedrijfssectoren onder hen

Sectorcode	Omschrijving	Aantal	Percentage
84	Zakelijke dienstverlening	1.449	28,4
92	Onderwijs	855	16,8
61	Groothandel	532	10,4
36	Elektrotechnische industrie	356	7,0
75	Luchtvaart	228	4,5
97	Overige organisaties; Researchinstellingen; Overige sociale instellingen	217	4,3
81	Bankwezen	176	3,5
12	Aardolie -/ aardgaswinning en exploratie	148	2,9
67	Hotels; Restaurants; Cafe's	148	2,9
28	Aardolie-industrie	126	2,5
93	Gezondheids- en veterinaire dienst	98	1,9
77	Communicatiebedrijven	88	1,7
29	Chemische industrie	83	1,6
96	Sport en Recreatie	64	1,3
91	Religieuze organisaties e.d.	61	1,2

Bron: CWI/ISEO bewerking ISEO

Het plaatje voor de TWV'ers uit landen waarvan burgers in Nederland vallen onder het zogenoemde minderhedenbeleid, wijkt veel sterker af van het beeld van het totale bestand. Dit blijkt uit onderstaande tabel 3.6. Ook hier zijn de gezondheids- & veterinaire diensten relatief sterk vertegenwoordigd. Een andere nieuwe sector in dit lijstje van sectoren waarin wordt gewerkt door deze groep TWV'ers zijn de hulpbedrijven voor vervoer. Sterk vertegenwoordigd zijn: het wegvervoer, bankwezen (vooral Turken zal later blijken), religieuze organisaties (denk aan imams bijvoorbeeld) en sociaal culturele instellingen.

Tabel 3.6 Verdeling van niet-westerse TWV'ers uit landen die 'minderheden' leveren naar 15 meest voorkomende bedrijfssectoren onder hen

Sectorcode	Omschrijving	Aantal	Percentage
72	Wegvervoer	264	20.8
81	Bankwezen	205	16.2
84	Zakelijke dienstverlening	178	14.0
91	Religieuze organisaties e.d.	176	13.9
92	Onderwijs	103	8.1
95	Sociaal-culturele instellingen	51	4.0
76	Hulpbedrijven van vervoer	40	3.2
61	Groothandel	38	3.0
67	Hotels; Restaurants; Cafés	21	1.7
75	Luchtvaart	21	1.7
93	Gezondheids- en veterinaire dienst	19	1.5
77	Communicatiebedrijven	18	1.4
36	Elektrotechnische industrie	17	1.3
97	Overige organisaties; Researchinstellingen; Overige sociale instellingen	15	1.2
65	Detailhandel	13	1.0

Bron: CWI/ISEO bewerking ISEO

In plaats van een indeling in 52 bedrijfssectoren die voorkomen onder de TWV'ers, is ook een grovere indeling te hanteren in veertien arbeidssectoren waarin alle TWV'ers kunnen worden ondergebracht. Deze staat in tabel 3.7. De tabel toont dat de belangrijkste arbeidssectoren voor de TWV'ers zijn in volgorde van aantal: de zakelijke dienstverlening, industrie, vervoer- en communicatie, onderwijs, handel, en cultuur en overige dienstverlening.

Tabel 3.7 Verdeling van TWV'ers naar 14 arbeidssectoren

Arbeidssector	Aantal	Percentage
Landbouw en visserij	55	0,3
Delfstoffenwinning	318	1,8
Industrie	2.476	14,3
Energie en waterleidingbedrijf	10	0,1
Bouwnijverheid	49	0,3
Handel	2.060	11,9
Horeca	436	2,5
Vervoer en communicatie	2.183	12,6
Financiële instellingen	837	4,8
Zakelijke dienstverlening	4.821	27,8
Openbaar bestuur	24	0,1
Onderwijs	2.171	12,5
Gezondheids- en welzijnszorg	224	1,3
Cultuur en overige dienstverlening	1.622	9,3
Totaal	17.286	99,6
Onbekend	75	0,4
	17.361	100,0

In tabel 3.1 hebben we gezien dat 20 nationaliteiten bijna 83 procent van de TWV'ers leveren. Binnen deze 20 leveren de 10 meest voorkomende nationaliteiten bij elkaar 70 procent van de TWV'ers. In tabel 3.8 is aangegeven hoe per nationaliteit deze TWV'ers zijn verdeeld over de 10 meest voorkomende sectoren.

Tabel 3.8 De procentuele verdeling van de tien meest voorkomende nationaliteiten over de tien meest voorkomende bedrijfssectoren (elke rij = nationaliteit sommeert tot 100 procent)

	Elektrotechnisch	Groothandel	Horeca	Wegvervoer	Luchtvaart	Communicatie-bedrijven	Bankwezen	Zakelijke dienst-verlening	Onderwijs	Research instellingen	Overige	Aantal TWV'ers
V.S	4,3	10,4	0,4	0,1	1,0	3,5	5,2	40,8	5,1	3,5	25,6	3.447
Japan	2,8	31,4	9,7	0,5	7,0	0,3	2,9	18,1	3,9	0,7	22,6	2.436
Turkije	0,9	3,1	1,9	26,3	0,9	0,9	19,6	9,4	5,9	1,2	30,0	1.005
China	6,6	18,0	7,1		2,8	1,3	1,7	16,8	28,1	4,4	13,1	861
India	14,4	7,9	1,1	0,2	1,1	1,3	4,4	38,2	16,6	3,0	11,7	832
Zuid Afrika	2,5	7,0	0,3		1,3	1,3	1,2	58,2	6,1	2,2	19,8	673
Polen	6,0	7,1	0,5	19,0	0,5	1,9	1,7	15,5	16,8	3,8	27,1	631
Australië	4,8	5,8	0,5		5,0	4,0	5,6	35,9	4,5	2,8	31,1	602
Canada	4,5	5,8	0,2	0,2	5,8	5,3	3,8	36,6	9,3	4,3	24,2	582
Rusland	3,9	5,0		0,6	1,5	3,3	2,6	23,6	30,2	11,9	17,4	539
Overig	5,3	7,1	1,5	1,8	4,4	3,1	3,5	23,3	18,6	5,5	25,8	5.753

Bron: CWI/ISEO bewerking ISEO

Deze 10 meest voorkomende sectoren omvatten bij elkaar ruim driekwart van de TWV'ers in het bestand.

Het blijkt dat de Amerikanen vooral werkzaam zijn in de zakelijke dienstverlening (ruim 40 procent) en de groothandel (ruim 10 procent). De zakelijke dienstverlening is ook de sector waar het meest gewerkt wordt door Canadezen (bijna 37 procent), Australiërs (bijna 36 procent), Indiërs (ruim 38 procent) en Zuid-Afrikanen (ruim 58 procent). De Japanners en Chinezen zijn vooral werkzaam in de sectoren groothandel en horeca. Nog meer Chinezen echter zijn werkzaam in het onderwijs. De Indiërs zitten naast de zakelijke dienstverlening, ook in de elektrotechnische bedrijven (ruim 14 procent) en in het onderwijs (bijna 17 procent). De Polen vindt men niet alleen in het wegvervoer, maar ook in de zakelijke dienstverlening en het onderwijs. De Russen concentreren zich vooral in het onderwijs, de zakelijke dienstverlening en de research. Het beeld bij de Turken is opvallend, velen van hen werken of in het wegvervoer (ruim 26 procent) of in het bankwezen (bijna 20 procent).

3.3 De functies van TWV'ers

Het bestand bevat ook gegevens omtrent de functies waarin de TWV'ers werken. Het beeld over de functies waarin de TWV'ers werkzaam zijn, komt behoorlijk goed overeen met het beeld over de sectoren dat hierboven is gegeven. Er komen in totaal 122 functies voor in het TWV/ISEO-bestand. Deze functies zijn intern nog fijner onderverdeeld in specialismen, maar van die verfijning zien we hier af. Belangrijk is dat uit tabel 3.9 blijkt dat 93 procent van de TWV'ers werkt in een twintigtal meest voorkomende functies.

Tabel 3.9 Verdeling van de TWV'ers over de 20 meest voorkomende functies

Funciecode	Omschrijving	Aantal	Percentage
11	Wetenschappelijk onderzoeker	2.372	13,7
15	Informatica (ontwikkeling / advies)	2.112	12,2
3	Leidinggevend (meewerkend)	1.806	10,4
2	Leidinggevend (afdeling)	1.637	9,4
6	Commercieel-economisch adviseur	1.526	8,8
7	Technisch-technologisch adviseur	1.479	8,5
1	Leidinggevend (bestuurlijk)	1.250	7,2
36	Vrachtwagenchauffeur	591	3,4
4	Juridisch-fiscaal adviseur	410	2,4
5	Organisatorisch adviseur	382	2,2
99	Agogisch / maatschappelijk begeleiden	355	2,0
12	Onderzoeker / analist	351	2,0
84	Voedsel bereiden	330	1,9
86	Serveren (horeca)	328	1,9
34	Vaarttuig besturen	312	1,8
94	Lesgeven / doceren	301	1,7
18	Ontwerpen / construeren	206	1,2
16	Informatica (beheer / verwerking)	144	0,8
121	Professioneel sport beoefenen	141	0,8
28	Verkopen / vertegenwoordigen	121	0,7
	Overig	1.207	7,0
	Totaal	17.361	100,0

Bijna 14 procent van de TWV'ers werkt in de functie van wetenschappelijk onderzoeker, ruim 12 procent in de informatica en ruim een kwart in een leidinggevende functie. Deze leidinggevende functies zijn opgesplitst naar leidinggevend op bestuurlijk niveau (7 procent), op afdelingsniveau (ruim 9 procent) en als meewerkende leidinggevende – (ruim 10 procent). Daarbij is niet duidelijk wat we als onderzoekers hebben te verstaan onder een 'meewerkende leidinggevende' die noch leiding geeft op afdelings-, noch op bestuurlijk niveau.

Splitsen we de TWV'ers op in de drie eerder genoemde deelcategorieën; zij die uit westerse, overige niet-westerse landen en klassieke immigratielanden afkomstig zijn; dan komen bij deze drie categorieën goeddeels dezelfde functies in de top twintig terug. Uit tabel 3.11 blijkt dat het beeld van de westerse TWV'ers nauwelijks afwijkt van het totaalbeeld. Dat verbaast niet want de westerse TWV'ers maken de grote meerderheid uit in het totale bestand (63,3 procent).

Tabel 3.10 Verdeling van westerse TWV'ers naar 15 meest voorkomende functies voor deze groep

Omschrijving	Aantal	Percentage	Cumulatief
Leidinggevend (meewerkend)	1.291	11,7	11,7
Wetenschappelijk onderzoeker	1.286	11,7	23,4
Leidinggevend (afdeling)	1.238	11,3	34,7
Informatica (ontwikkeling / advies)	1.123	10,2	44,9
Commercieel-economisch adviseur	1.029	9,4	54,3
Technisch-technologisch adviseur	954	8,7	63,0
Leidinggevend (bestuurlijk)	912	8,3	71,3
Vaartuig besturen	297	2,7	74,0
Organisatorisch adviseur	284	2,6	76,5
Vrachtwagenchauffeur	274	2,5	79,0
Juridisch-fiscaal adviseur	261	2,4	81,4
Lesgeven / doceren	236	2,1	83,6
Serveren (horeca)	232	2,1	85,7
Onderzoeker / analist	204	1,9	87,5
Voedsel bereiden	171	1,6	89,1

Bron: CWI/ISEO bewerking ISEO

Bij de klassieke immigratielanden treden twee functies sterk naar voren: vrachtwagenchauffeur en agogisch/maatschappelijk begeleidende functies. Informatica komt in deze groep nauwelijks voor. Zie hiervoor tabel 3.11.

Onder de overige niet-westerse TWV'ers komen relatief vaak de functies voor van wetenschappelijk onderzoeker, informaticus en van professionele sportbeoefenaar. Dit komt naar voren uit 3.12.

Tabel 3.11 Verdeling van niet-westerse TWV'ers die onderdeel vormen van de doelgroepen minderhedenbeleid naar 15 meest voorkomende functies onder deze categorie

Omschrijving	Aantal	Percentage	Cumulatief
Vrachtwagenchauffeur	316	24,9	24,9
Agogisch / maatschappelijk begeleiden	231	18,2	43,1
Commercieel-economisch adviseur	104	8,2	51,3
Wetenschappelijk onderzoeker	96	7,6	58,9
Informatica (ontwikkeling / advies)	94	7,4	66,3
Leidinggevend (meewerkend)	71	5,6	71,9
Leidinggevend (afdeling)	63	5,0	76,8
Juridisch-fiscaal adviseur	32	2,5	79,4
Technisch-technologisch adviseur	29	2,3	81,6
Onderzoeker / analist	29	2,3	83,9
Voedsel bereiden	27	2,1	86,1
Lesgeven / doceren	21	1,7	87,7
Leidinggevend (bestuurlijk)	20	1,6	89,3
Ontwerpen / construeren	11	0,9	90,1
Informatica (beheer / verwerking)	10	0,8	90,9

Bron: CWI/ISEO bewerking ISEO

Tabel 3.12 Verdeling van overige niet-westerse TWV'ers naar 15 meest voorkomende functies voor deze groep (op basis van 1e TWV)

Omschrijving	Aantal	Percentage	Cumulatief
Wetenschappelijk onderzoeker	990	19,4	19,4
Informatica (ontwikkeling / advies)	895	17,5	37,0
Technisch/technologisch adviseur	496	9,7	46,7
Leidinggevend (meewerkend)	444	8,7	55,4
Commercieel-economisch adviseur	393	7,7	63,1
Leidinggevend (afdeling)	336	6,6	69,7
Leidinggevend (bestuurlijk)	318	6,2	75,9
Voedsel bereiden	132	2,6	78,5
Onderzoeker / analist	118	2,3	80,8
Juridisch-fiscaal adviseur	117	2,3	83,1
Serveren (horeca)	96	1,9	85,0
Organisatorisch adviseur	94	1,8	86,8
Agogisch / maatschappelijk begeleiden	81	1,6	88,4
Ontwerpen / construeren	76	1,5	89,9
Professioneel sport beoefenen	64	1,3	91,2

Bron: CWI/ISEO bewerking ISEO

Hierboven is gebleken dat er tussen de categorieën van nationaliteiten verschillen bestaan in welke tien functies bij hen het meest voorkomen. Daarbij is de samenstelling van de lijst van tien meest voorkomende functies vooral verschillend tussen de nationaliteiten van de landen die de zogenoemde minderheden leveren en de beide andere categorieën van nationaliteiten (westerse en niet-westerse). In de onderstaande tabel

3.13 scherpener we het beeld verder aan. We geven daarin aan hoe de verdeling van de TWV'ers van de tien meest voorkomende nationaliteiten is over de tien functies die in het gehele bestand het meest voorkomen.

Bezien we welke functies het meest voorkomen onder de nationaliteiten uit tabel 3.13 dan vallen een aantal zaken op. Het zijn met name de TWV'ers met een Japanse, Amerikaanse, Canadese en Australische nationaliteit die in leidinggevende functies werken, in commercieel-economische advies- en technische adviesfuncties. Opvallend is dat ook bij de Chinezen een hoog aandeel in leidinggevende bestuurlijke functies werken. Van de TWV'ers met de volgende nationaliteiten is een hoog aandeel werkzaam in de functie van wetenschappelijk onderzoeker: China, Rusland en Polen. De TWV'ers uit India en Zuid-Afrika en enigszins die uit Rusland zijn sterk geconcentreerd in de ICT-functies. De Polen en Turken hebben een groot aandeel TWV'ers als vrachtwagenchauffeur.

Tabel 3.13 De verdeling van de tien meest voorkomende nationaliteiten onder de TWV'ers over de tien meest voorkomende functies*

	Leidinggevend (bestuur)	Leidinggevend (afdeling)	Leidinggevend meewerkend	Juridisch-fiscaal adviseur	Organisatorisch adviseur	Commercieel-econ,-adviseur	Technisch adviseur	Wetensch-onder-zoeker	IT(ontwikkeling/ advies)	Vrachtwagen chauffeur	Overig
V.S	11,0	17,0	15,0	4,0	3,3	12,7	11,2	2,8	9,1	0,0	13,8
Canada	7,6	10,3	10,3	3,8	4,3	10,3	13,1	8,4	12,2	0,2	19,6
Australië	4,7	11,0	10,0	3,2	2,8	11,8	15,6	3,5	15,9		21,6
Japan	14,7	16,7	19,9	1,1	3,2	9,2	8,1	1,0	2,5		23,7
China	14,1	8,1	9,4	1,7	1,2	6,0	4,5	32,6	4,2		18,1
India	1,9	4,4	5,0	1,6	1,1	5,8	6,3	18,6	41,9	0,1	13,2
Zuid Afrika	2,5	5,3	6,2	4,3	2,7	10,0	7,3	6,2	38,0		17,4
Turkije	1,9	5,8	6,5	1,7	0,3	9,1	1,5	6,8	5,9	31,4	29,3
Rusland	4,1	3,5	4,3	1,9	1,7	8,7	4,3	39,7	14,3	0,2	17,4
Polen	1,7	2,1	3,6	0,5	0,8	4,1	3,6	20,6	9,0	23,1	30,7
Overig	4,1	5,0	7,1	2,0	1,6	7,0	9,1	22,4	12,8	2,2	26,7

Bron: CWI/ISEO bewerking ISEO ; *(rij-percentages sommeren tot 100 procent) de gearceerde functies bevatten >10% van een bepaalde nationaliteit

In het TWV/ISEO-bestand is een variabele aanwezig: opleidingsniveau. In feite gaat het daarbij om de inschatting door de registrerend ambtenaar van het opleidingsniveau dat vereist is voor de functie waarvoor een TWV wordt gegeven. De ambtenaar moet daarbij een driedeling maken in: een lage, midden of hoge vereiste opleiding. De ambtenaar maakt daarbij niet gebruik van een duidelijk protocol voor de inschatting van het opleidingsniveau. In ieder geval hanteert hij niet een of andere bestaande indeling van het opleidingsniveau zoals ISCED (International Standard Classification of Education) of SOI (de Nederlandse standaard onderwijsindeling). Het lijkt er zelfs op dat de indeling in laag, midden en hoog vereist opleidingsniveau voor de functie als vergelijkingspunt neemt de opleiding die door de bank genomen voor de betreffende functie nodig is. Het gevolg kan zijn dat bijvoorbeeld een specialistisch agogische werker dan automatisch

een hoog vereist opleidingsniveau krijgt toeschreven. Omdat alleen TWV's worden gegeven voor personeel waarin via de Nederlandse arbeidsmarkt moeilijk is te voorzien, is de kans aanwezig dat onder de TWV'ers veel specialisten zitten, die dan min of meer automatisch een hoog opleidingsniveau krijgen toegeschreven door het CWI. Bij een uitsplitsing van de TWV'ers naar de drie nationaliteitencategorieën blijkt dat de westerse TWV'ers voor 86 procent een hoog vereist opleidingsniveau hebben en 10 procent een middenniveau. Voor de overige niet-westerse is de verdeling: 90 procent hoog en 7 procent midden. Bij de TWV'ers uit landen die minderheden leveren, is de verdeling: 56 procent hoog en 40 procent midden. Het laatste sluit aan bij de andere verdeling van deze categorie over sectoren en functies.

Ter afsluiting nog een tabel omtrent de meest voorkomende combinaties van functies en sectoren.

Tabel 3.14 De procentuele verdeling van de TWV'ers over de combinaties van de tien meest voorkomende bedrijfssectoren en functies*

	Leiding-bestuur	Leiding-afdeling	Leiding-meewerk.	Jur.-fisc. adviseur	Organisatie-adviseur	Comm.-econ. adviseur	Techn. adviseur	Wetensch. Onderzoeker	IT'er	Vrachtwagen chauffeur	Overige
Elektrotechnisch	0,21	0,39	0,49	0,06	0,10	0,47	0,60	0,07	1,56	0,00	0,82
Groothandel	2,06	1,95	2,19	0,24	0,43	1,63	0,76	0,02	0,74	0,10	1,07
Horeca	0,02	0,03	0,06	0,01	0,02	0,03	0,01	0,00	0,00	0,00	2,30
Wegvervoer	0,02	0,05	0,03	0,01	0,02	0,03	0,01	0,00	0,01	2,69	0,04
Luchtvaart	0,26	0,36	0,31	0,04	0,08	0,16	0,09	0,01	0,06	0,00	1,97
Communicatie	0,16	0,27	0,23	0,02	0,05	0,16	0,50	0,02	0,87	0,00	0,17
Bankwezen	0,44	0,76	0,70	0,31	0,12	1,37	0,06	0,00	0,27	0,00	0,43
Zak. Dienstverl.	2,09	2,99	3,49	1,20	0,66	2,86	2,49	0,43	7,40	0,15	3,41
Onderwijs	0,05	0,05	0,03	0,00	0,02	0,01	0,01	10,27	0,04	0,00	1,83
Research	0,10	0,17	0,20	0,01	0,02	0,10	0,65	2,19	0,06	0,00	0,33
Overige	1,70	2,27	2,50	0,44	0,64	1,83	3,23	0,45	0,97	0,41	9,30

Bron: CWI/ISEO bewerking ISEO; de percentages in de cellen sommeren bij elkaar tot 100 procent; de gearceerde cellen bevatten >1 procent van de totale populatie.

We zien in de bovenstaande tabel af van de combinaties waarin 'overige sectoren' of 'overige functies' voorkomen. Dit zijn combinaties van de 20 bij 20 meest voorkomende functies/sectoren die erg weinig voorkomen. We houden dan een tabel met 100 combinaties over. Van deze 100 combinaties dekken er 16 meer dan 1 procent van het totale bestand van 17.631 personen. De meest voorkomende combinatie is die van wetenschappelijke onderzoeker in de onderwijssector, dit mag men invullen als universitair onderzoeker. Het gaat om ruim 10 procent van alle personen met een driejarige TWV. Daarbij komen nog eens ruim 2 procent die onderzoeker zijn aan een research-instelling anders dan de universiteit. De tweede grote combinatie van functie en sector is de ICT-specialist in de sector van de zakelijke dienstverlening, met 7,4 procent. Sommeren we de verschillende leidinggevende functies in de zakelijke dienstverlening dan komen we ove-

rigens uit op een cijfer van bijna 7,5 procent. In dezelfde zakelijke dienstverlening zijn verder veel juridisch-fiscaal adviseurs (1,2 procent), commercieel-economisch adviseurs (2,86 procent), technisch adviseurs (2,49 procent) werkzaam. Daarbij moet wel worden opgemerkt dat de sector zakelijke dienstverlening een omvangrijkere sector is dan de andere sectoren die hier zijn onderscheiden. Een andere sector waarin veel van de driejarige TWV'ers in leidinggevende functies worden aangetroffen, is de groothandel. Bij elkaar gaat het om ruim 6 procent van de TWV'ers. Ook in deze sector is een behoorlijk aantal commercieel adviseurs aanwezig: 1,56 procent. Twee laatste veel voorkomende combinatie zijn: IT specialist in de elektrotechnische industrie (1,56 procent) en vrachtwagenchauffeur in de transportsector (2,69 procent). De 16 genoemde combinaties omvatten bij elkaar 47 procent van alle driejarige TWV'ers.

3.4 Vergelijking tussen alle TWV'ers en driejarige TWV'ers

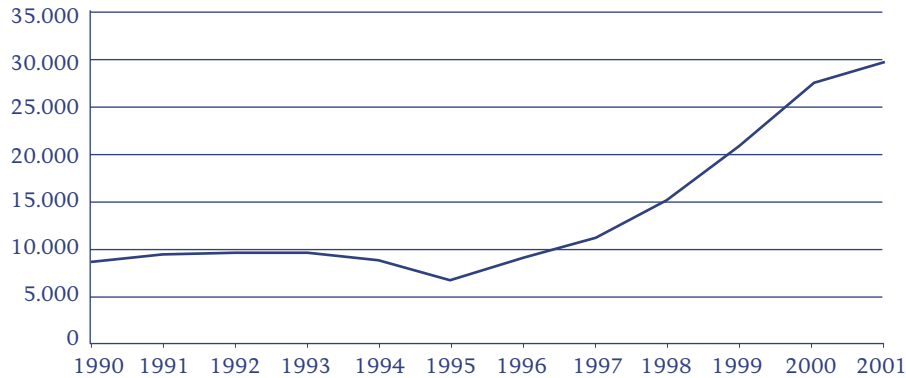
In de publicatie *Migration, immigrants and policy in the Netherlands* (2002) zijn cijfers opgenomen omtrent het totale TWV-bestand. Het gaat daarbij om rechte tellingen. Dit wil zeggen dat geen inzicht wordt geboden in de combinatie van bijvoorbeeld nationaliteit en functies of nationaliteit en sector. Toch wordt bij een vergelijking van de gegevens uit laatstgenoemd rapport en onze bovenstaande analyses wel duidelijk in hoeverre en waar de driejarige TWV'ers zich onderscheiden van de totale groep van TWV'ers. Wij behandelen deze vraag in deze paragraaf.

De vergelijking die we hieronder doorvoeren is globaal. Het globale karakter wordt veroorzaakt door het feit dat de gegevens over alle TWV'ers betrekking hebben op *afzonderlijke TeWerkstellingsVergunningen* en het TWV/ISEO-bestand op *personen*. En zoals gezegd is te verwachten, en blijkt uit het TWV/ISEO-bestand dat er zeker veel personen zijn die meerdere keren op een TeWerkstellingsVergunning werken in Nederland.

Tussen 1996 en 2002 gaf het CWI ongeveer 144.000 TeWerkstellingsVergunningen af. In ons bestand over 1996 – 1 oktober 2002 van 17.361 records groot heeft ongeveer 82 procent van de TWV'ers een TeWerkstellingsVergunning gekregen met code 'beperking 3'; deze geeft recht op verlenging van het verblijf in Nederland na de drie jaar TWV. Het zijn bij elkaar 14.680 personen. De overige 2.681 personen hebben wel langdurig in Nederland gewerkt maar ontlenen daaraan waarschijnlijk geen recht op voortgezet verblijf in Nederland omdat er mogelijk onderbrekingen hebben gezeten in verblijfsvergunning. De conclusie uit een en ander is dat de grote meerderheid van de tussen 1996 en 2002 verleende vergunningen kortdurend van karakter is: namelijk 88 procent. Maar een klein deel van de langere vergunningen geeft vanwege de code 'beperking 3' recht op verlengd verblijf in Nederland. Op het totaal van de 144 duizend vergunningen gaat het om 10 procent.

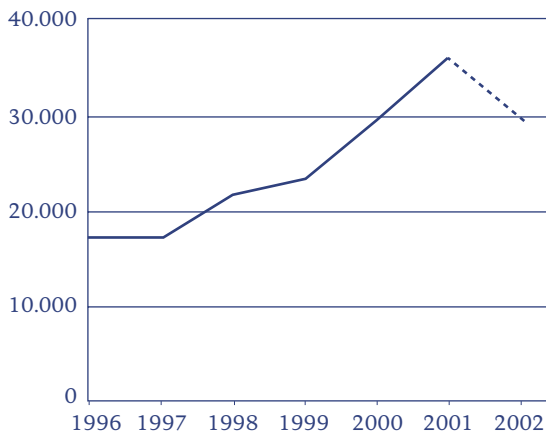
In het rapport van het OECD (Snel c.s.) worden de volgende totaalcijfers omtrent het aantal uitgegeven TWV's gebruikt:

Grafiek 1: Aantal uitgegeven TWV's voor de periode 1990-2001 (bron: WRR 2001, Arbeidsvoorziening)

Uit ons TWV bestand kunnen we de volgende grafiek afleiden:

Grafiek 2: Aantal personen in het CWI/ISEO-bestand van TWV'ers

Hierin is hetzelfde beeld te zien: een stijgend aantal personen die op een 3-jarige TWV zijn binnengekomen met het stijgen van de jaren. In deze grafiek is ook het jaar 2002 opgenomen. Dat heeft een kleiner aantal TWV'ers dan 2001. Dit lagere aantal is echter een gevolg van het feit dat over 2002 niet gegevens over een heel jaar voorliggen, maar slechts over een driekwart jaar (tot 1 oktober 2002). In een geheel jaar had in 2002 het aantal goed uit kunnen komen op een totaal van 4000, waarmee de stijgende lijn zou zijn voortgezet. Het aantal uitgegeven TWV's die via een of meer vergunningen uitkomen op meer dan drie jaar is in de jaren 1996 tot 2001 ongeveer verdubbeld (met 100 procent toegenomen), terwijl de stijging van het totaal aantal uitgegeven TWV's in dezelfde periode twee keer zo groot is; het steeg met 200 procent. Dit blijkt uit de vergelijking van de grafieken 1 en 2.

In de volgende tabellen 3.15 en 3.16 wordt een overzicht gegeven van de uitgegeven TWV's in de jaren 1996–2002. In tabel 3.15 staan de negentien nationaliteiten die bij de

uitreiking van TWV's *ongeacht hun geldigheidsduur* het meest frequent voorkwamen. Als wij dezelfde procedure toepassen op ons TWV-bestand, komen we tot de resultaten uit tabel 3.16. Opgemerkt moet ook hier worden dat in ons bestand slechts 3-jarige TWV'ers voorkomen, zodat in de tabel 3.16 betreffende de driejarige TWV'ers uitdrukkelijk personen worden geteld, en niet aantallen TWV's. In de tabel 3.15 zijn de nationaliteiten gerangschikt naar aantallen personen in 2001. In tabel 3.15 nemen de 19 nationaliteiten in de jaren 2000–2002 respectievelijk 71.4, 68.8 en 69.9 procent van alle TWV's in beslag. Over de hele periode 1996–2002 nemen ze ruim 98 duizend van de totaal 144 duizend TWV's voor hun rekening.

Tabel 3.15 Aantal uitgegeven TWV's van uiteenlopende duur per nationaliteit in de jaren 1996-2002*

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002*	Totaal
V.S.	1.945	2.275	2.603	2.822	3.133	2.918	2.018	17.714
Polen	735	928	1.184	1.501	2.497	2.831	5.633	15.309
Rusland	520	860	850	1.438	2.226	2.086	1.326	9.306
Irak	12	30	964	1.520	1.628	1.178	577	5.909
China	578	489	512	701	980	1.160	1.214	5.634
Hongarije	275	349	502	662	718	1.063	725	4.294
Tsjechië	127	181	157	405	625	.992	665	3.152
India	390	519	830	901	1.006	974	602	5.222
Turkije	467	442	661	710	1.007	931	753	4.971
Japan	949	893	871	890	945	909	764	6.221
Indonesië	146	148	211	482	547	799	601	2.934
Roemenië	287	193	299	458	643	741	630	3.251
Afghanistan	8	15	238	651	580	699	752	2.943
Slowakije	47	75	125	201	433	681	415	1.977
Zuid Afrika	197	223	588	479	566	646	259	2.958
Vorm. Joegoslavië	79	68	94	391	598	528	335	2.093
Soedan	7	6	70	322	488	524	440	1.857
Australië	240	263	312	444	505	515	310	2.589
Canada	286	412	439	604	628	504	318	3.191

Bron: CWI/RISBO, bewerking ISEO; 2002 tot 1-10-2002; ontbrekende data onbekend.

Bij vergelijking van de tabellen 3.15 en 3.16 blijkt het volgende. Kijken we naar de nationaliteiten die onder de driejarige TWV'ers veel voorkomen vergeleken met de nationaliteiten die onder alle typen van TWV's voorkomen, dan treffen we de meeste nationaliteiten in beide lijstjes aan. Er zijn echter een paar nationaliteiten die wel frequent voorkomen onder alle TWV's maar niet onder de driejarige TWV'ers: Irakezen, Tsjechen, Afghanen en Soedanezen. De nationaliteiten uit de lijst met driejarige TWV'ers die niet voorkomen in de top van de lijst van alle TWV'ers zijn: Albanezen, Taiwanesezen, Zuid-Koreanen en Brazilianen. Uit deze landen zijn dus relatief veel driejarige TWV'ers afkomstig. Verder komen een aantal nationaliteiten in beide lijstjes voor. Uit deze landen zijn dus relatief veel driejarige TWV'ers afkomstig. Verder komen een aantal nationaliteiten in beide lijstjes voor. Voor deze nationaliteiten geven we de verhouding tussen het aantal langdurige of driejarige TWV'ers enerzijds en het totale aantal TWV'ers ongeacht duur van de vergunning anderzijds. De verhoudingen zijn als volgt: voor Japan 39.2, Australië 23.3, Zuid-Afrika 22.8, Turkije 20.2, V.S. 19.5, Canada 18.2, India 15.9, China 15.3, Roemenië 15.3.

Tabel 3.16 Aantal driejarige TWV'ers onder de 20 meest voorkomende nationaliteiten in de periode 1996-2002*

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	totaal
V.S.	336	425	503	499	585	618	481	3.447
Japan	320	309	278	288	364	427	450	2.436
India	45	55	117	124	140	206	145	832
Zuid Afrika	34	43	137	87	127	167	78	673
Turkije	229	72	109	103	150	165	177	1.005
Polen	75	39	53	69	75	159	161	631
Australië	54	46	67	99	93	137	106	602
China	92	107	109	109	181	135	128	861
Canada	58	68	83	92	83	122	76	582
Roemenië	39	32	60	72	90	110	97	500
Rusland	51	62	61	88	91	108	78	539
Indonesië	11	26	20	39	42	86	36	260
Albanië	26	16	14	24	39	81	126	326
Zuid Korea	25	23	32	36	80	63	45	304
Hongarije	28	21	19	28	37	61	66	260
Slowakije	9	9	17	15	22	54	88	214
Oekraïne	11	13	22	18	23	51	31	169
Maleisië	13	13	12	15	19	47	36	155
Bulgarije	8	13	20	25	40	46	29	181
Nieuw Zeeland	7	11	15	21	39	46	26	165

Bron: CWI/ISEO, bewerking ISEO; 2002 tot 1-10-2002; ontbrekende gegevens onbekend.

3.5 Samenvatting

In dit hoofdstuk hebben we een beschrijving gegeven van het werk dat de TWV'ers in het kader van hun vergunning in Nederland hebben verricht. Deze beschrijving was gebaseerd op het gehele bestand van 17.631 TWV'ers. In alle gevallen gaat het om personen die op één of meerdere vergunningen kort achter elkaar drie of meer jaar werkten in Nederland. We hebben een analyse gemaakt voor het gehele TWV-bestand omdat er geen systematische verschillen bleken te bestaan tussen de ruim 14.5 duizend driejarige TWV'ers en de 2.680 TWV'ers met meerdere vergunningen.

Maken de personen met meerdere TWV's 11 procent uit van de personen in ons bestand, bij maar 2.3 procent van de personen in ons bestand is een functieverandering aan de orde en bij 2.7 procent een sectorverandering. Deze aandelen zijn te klein om aan deze functie- en sectorveranderingen verder aandacht te besteden.

De TWV'ers die in Nederland in de periode 1996-2002 hebben gewerkt, hebben de nationaliteit van een lange reeks van landen. In totaal zijn in het bestand 128 landen vertegenwoordigd. Bijna 83 procent van de personen komt uit één van twintig landen. De meeste personen hebben de Amerikaanse nationaliteit (bijna 20 procent), of de Japanse (14 procent). Dan volgt een reeks van nationaliteiten die door 6 tot 3 procent van de personen wordt gedragen: Turks, Chinees, Indiaas, Zuid-Afrikaans, Pools, Australisch, Canadees, Russisch en Roemeens. Met andere woorden relatief veel TWV'ers komen uit westerse landen waarmee Nederland een intensieve economische uitwisseling onderhoudt.

De TWV'ers dragen voor ruim 63 procent de nationaliteit van een westers land, voor ruim 7 procent van een land waaruit de minderheden in Nederland afkomstig zijn en voor ruim 29 procent van een overig niet-westers land.

In het TWV-bestand wordt een indeling in 52 bedrijfssectoren gehanteerd die aansluit bij de Standaard Beroepen Indeling van het CBS. We zijn nagegaan voor de TWV'ers wat de vijftien meest voorkomende bedrijfssectoren zijn waarin zij werken. De bedrijfssectoren met het grootste aantal TWV'ers zijn: de zakelijke dienstverlening (ruim 27 procent van TWV'ers werkt er), onderwijs (ruim 12 procent), groothandel (ruim 11 procent). De aantallen in twaalf andere arbeidssectoren variëren van bijna 5 tot 1,6 procent van het totale aantal TWV'ers. De overige niet-westerse TWV'ers werken relatief vaker dan de westerse in de sectoren: onderwijs en elektrotechnische industrie. Onder hen ook komen in vergelijking met de westerse nationaliteiten twee andere bedrijfssectoren sterker naar voren, namelijk: gezondheids- & veterinaire diensten en sport & recreatie. We mogen bij het laatste denken aan professionele sporters. Het plaatje voor de TWV'ers uit landen waarvan burgers in Nederland vallen onder het zogenoemde minderhedenbeleid, wijkt veel sterker af van het beeld van het totale bestand. Ook hier zijn de gezondheids & veterinaire diensten relatief sterk vertegenwoordigd. Een andere nieuwe bedrijfssector waarin door deze groep TWV'ers vaker wordt gewerkt, is die van hulpbedrijven voor vervoer. Sterk vertegenwoordigd zijn: het wegvervoer, bankwezen (vooral Turken), religieuze organisaties (denk aan imams bijvoorbeeld) en sociaal culturele instellingen.

In plaats van een indeling in 52 bedrijfssectoren die voorkomen onder de TWV'ers, is ook een grovere indeling te hanteren in veertien arbeidssectoren waarin alle TWV'ers kunnen worden ondergebracht. Het blijkt dat de belangrijkste arbeidssectoren voor de TWV'ers zijn in volgorde van aantal: de zakelijke dienstverlening, industrie, vervoer- en communicatie, onderwijs, handel, en cultuur, en overige dienstverlening.

Hiervoor merkten we op dat 20 nationaliteiten bijna 83 procent van de TWV'ers leveren. Binnen deze 20 leveren de 10 meest voorkomende nationaliteiten bij elkaar 70 procent van de TWV'ers. We zijn nagegaan of bepaalde nationaliteiten sterk vertegenwoordigd zijn in sommige van de 52 bedrijfssectoren. Daartoe hebben we de tien meest voorkomende nationaliteiten gekruist met de tien meest voorkomende bedrijfssectoren. Deze 10 meest voorkomende sectoren omvatten bij elkaar ruim driekwart van de TWV'ers in het bestand. Het blijkt dat de Amerikanen vooral werkzaam zijn in de zakelijke dienstverlening (ruim 40 procent van hen) en de groothandel (ruim 10 procent). De zakelijke dienstverlening is ook de sector waar het meest gewerkt wordt door Canadezen (bijna 37 procent), Australiërs (bijna 36 procent), Indiërs (ruim 38 procent) en Zuid-Afrikanen (ruim 58 procent). De Japanners en Chinezen zijn vooral werkzaam in de sectoren groothandel en horeca. Nog meer Chinezen echter zijn werkzaam in het onderwijs. De Indiërs zitten niet alleen in de zakelijke dienstverlening, maar ook in de elektrotechnische bedrijven (ruim 14 procent) en in het onderwijs (bijna 17 procent). De Polen worden gevonden niet alleen in het wegvervoer, maar ook in de zakelijke dienstverlening en het onderwijs. De Russen concentreren zich vooral in het onderwijs, de zakelijke dienstverlening en de research. Het beeld bij de Turken is opvallend, velen van hen werken of in het wegvervoer (ruim 26 procent) of in het bankwezen (bijna 20 procent).

We hebben geprobeerd om op basis van de functiebenamingen in het CWI-bestand een standaardindeling te maken die is gebaseerd op de StandaardBeroepenIndeling (SBI) van het CBS. Daarin slaagden we maar gedeeltelijk. Vervolgens hebben we de functies – zo goed en kwaad als het ging – ondergebracht in een grove driedeling: lage/elementaire,

midden, en hoge functies. Daarbij bleek dat meer dan 85 procent van de functies behoort tot de categorie hoge functies. Dit is een scheve verdeling die het gebruik van deze variabele in analyses beperkte.

Ook op basis van de afzonderlijke functies hebben we een beschrijving gemaakt. Het blijkt dat 93 procent van de TWV'ers werkt in een twintigtal meest voorkomende functies. Bijna 14 procent van de TWV'ers werkt in de functie van wetenschappelijk onderzoeker, ruim 12 procent in de informatica en ruim een kwart in een leidinggevende functie. Deze leidinggevende functies zijn opgesplitst naar leidinggevend op bestuurlijk niveau (7 procent), op afdelingsniveau (ruim 9 procent) en als meewerkende leidinggevende – (ruim 10 procent). Daarbij is niet duidelijk wat we als onderzoekers hebben te verstaan onder een 'meewerkende leidinggevende' die noch leiding geeft op afdelings-, noch op bestuurlijk niveau. Bij landen waaruit de minderheden afkomstig zijn treden twee functies sterk naar voren: vrachtwagenchauffeur en agogisch/maatschappelijk begeleidende functie. Informatica komt in deze groep nauwelijks voor. Onder de overige niet-westerse TWV'ers komen relatief vaak de functies voor van wetenschappelijk onderzoeker, informaticus en van professionele sportbeoefenaar.

Nagegaan is of bepaalde nationaliteiten zich in bepaalde soorten van functies concentreren. Dit is gedaan door ook weer de tien meest voorkomende nationaliteiten te kruisen met de tien meest voorkomende functies. Het volgende komt dan naar voren. Het zijn met name de TWV'ers met een Japanse, Amerikaanse, Canadese en Australische nationaliteit die in leidinggevende, commercieel-economische advies- en technische adviesfuncties werken. Opvallend is dat ook bij de Chinezen een hoog aandeel in leidinggevende bestuurlijke functies werkt. Van de TWV'ers met de volgende nationaliteiten is een hoog aandeel werkzaam in de functie van wetenschappelijk onderzoeker: China, Rusland en Polen. De TWV'ers uit India en Zuid-Afrika en enigszins die uit Rusland zijn sterk geconcentreerd in de ICT-functies. De Polen en Turken hebben een groot aandeel TWV'ers als vrachtwagenchauffeur.

Er is ook een uitsplitsing gemaakt in de drie nationaliteitscategoriën die hiervoor al zijn: westerse, minderheden en overige niet westerse. Daarbij blijkt dat de westerse TWV'ers voor 86 procent een hoog vereist opleidingsniveau hebben en 10 procent een middenniveau. Voor de overige niet-westerse is de verdeling: 90 procent hoog en 7 procent midden. Bij de TWV'ers uit landen die minderheden leveren, is de verdeling: 56 procent hoog en 40 procent midden. Het laatste sluit aan bij de andere verdeling van deze categorie over sectoren en functies.

Het aantal functies en bedrijfssectoren dat in het TWV-bestand vertegenwoordigd is, is groot. Gekeken is naar de combinaties van de tien meest voorkomende functies met de tien meest voorkomende bedrijfssectoren. Van deze 100 combinaties dekken er 16 meer dan 1 procent van het totale bestand van 17.631 TWV'ers. De meest voorkomende combinatie is die van wetenschappelijke onderzoeker in de onderwijssector, dit mag ingevuld worden met de functie van universitair onderzoeker. Het gaat om ruim 10 procent van alle personen met een driejarige TWV. Daarbovenop komt nog eens ruim 2 procent van de TWV'ers die onderzoeker zijn aan een research-instelling anders dan de universiteit. De tweede grote combinatie van functie en sector is die van ICT-specialist in de sector van de zakelijke dienstverlening, met 7,4 procent. Sommeren we de verschillende leidinggevende functies in de zakelijke dienstverlening dan omvatten deze bij elkaar 7,5 procent van de TWV'ers. In dezelfde zakelijke dienstverlening zijn verder veel juridisch-fiscale adviseurs (1,2 procent), commercieel-economisch adviseurs (2,86 procent), technische adviseurs (2,49 procent) werkzaam. Daarbij moet wel worden opgemerkt dat de sector zakelijke dienstverlening een omvangrijkere sector is dan de andere sectoren

die hier zijn onderscheiden. Een andere sector waarin veel van de driejarige TWV'ers in leidinggevende functies worden aangetroffen, is de groothandel. Bij elkaar gaat het om ruim 6 procent van de TWV'ers. Ook in deze sector is een behoorlijk aantal commercieel adviseurs aanwezig: 1,56 procent. De twee laatste veel voorkomende combinatie zijn: ICT specialist in de elektrotechnische industrie (1,56 procent) en vrachtwagenchauffeur in de transportsector (2,69 procent). De 16 genoemde combinaties omvatten bij elkaar 47 procent van alle TWV'ers.

Bij vergelijking van de langdurige TWV'ers uit het TWV/ISEO-bestand met de totale categorie van TWV's uitgegeven door het CWI blijkt het volgende. Onder beide deelgroepen komen ongeveer dezelfde nationaliteiten veel voor. Er zijn echter een paar nationaliteiten die wel frequent voorkomen onder alle TWV'ers maar niet onder de langdurige TWV'ers: Irakezen, Tsjechen, Afghanen en Soedanezen. De nationaliteiten uit de lijst met driejarige TWV'ers die niet voorkomen in de top van de lijst van alle TWV'ers zijn: Albanezen, Taiwanese, Zuid-Koreanen en Brazilianen. Uit deze landen zijn dus relatief veel driejarige TWV'ers afkomstig. Verder komen een aantal nationaliteiten in beide lijstjes voor. Voor deze nationaliteiten geven we de verhouding tussen het aantal langdurige of driejarige TWV'ers enerzijds en het totale aantal TWV'ers ongeacht duur van de vergunning anderzijds. De verhoudingen zijn als volgt: voor Japan 39.2, Australië 23.3, Zuid-Afrika 22.8, Turkije 20.2, V.S. 19.5, Canada 18.2, India 15.9, China 15.3, Roemenië 15.3.

HOOFDSTUK 4

TWV'ers: migratie en inkomens

4.1 Inleiding

In het vorige hoofdstuk is een analyse gegeven van de functies en sectoren waarin de TWV'ers die voor drie jaar of langer toegang kregen tot Nederland, werkten. Het was een analyse voor de totale populatie van TWV'ers die in de periode 1996 – oktober 2002 was toegelaten tot Nederland. In dit hoofdstuk bieden we analyses over drie onderwerpen:

- 1 Het aandeel van de TWV'ers bij wie zich een partner vanuit een land van buiten de EER voegde.
- 2 De mate waarin de TWV'ers na afloop van hun TWV-periode weer emigreerden.
- 3 De jaarinkomens die zij verdienden in Nederland.

De analyses over de jaarinkomens zijn slechts voor een deel van de populatie van TWV'ers gedaan. Om gegevens over deze vragen te verkrijgen koppelden we namelijk het TWV-bestand met andere bestanden. Daarbij ontstonden kleinere analysebestanden zowel wat betreft de jaren die werden gedekt als wat betreft de aantallen records. In hoofdstuk 5 zullen we een en ander gedetailleerd uitleggen. Uit representativiteitsanalyses bleek dat deze kleinere bestanden konden worden opgevat als redelijk representatieve steekproeven uit de totale populatie van TWV'ers.

Zoals gezegd hebben de analyses in deze paragraaf betrekking op de 5.570 TWV'ers die een reeks van jaren in de periode 1996–2002 in Nederland verbleven. Ze waren te vinden in het zogenoemde CRV/CBK-bestand dat belangrijke gegevens verschaft over de TWV'er inzake: zich bij hen voegende partners, het verblijfsmotief waarmee deze partners zijn toegelaten; en het uitstroomjaar en de uitstroomreden van de TWV'er. In hoofdstuk 2 hebben we laten zien dat in het bestand de TWV's die ingingen in de jaren 1996, 1997 en 2002 zijn ondervertegenwoordigd. Ook hebben we getoond dat van 60 procent van de TWV'ers in dit bestand de TWV-periode ten tijde van de meting op 1 oktober 2002 nog niet was afgesloten. Van deze TWV'ers zal dus niet kunnen worden vastgesteld in dit hoofdstuk of zij weer uitreizen of niet.

4.2 TWV'ers en partners die meekomen

Het blijkt dat zich bij deze 5.570 TWV'ers in 2.312 gevallen (41,5%) een partner heeft gevoegd. Van deze 2.312 partners hebben er 136 (5,9%) zelf ook een TWV verkregen. Bekend is dat in het toelatingsbeleid een aparte categorie wordt onderscheiden van zogenoemde concernmedewerkers van grote internationale bedrijven. De partners van deze concernmedewerkers kunnen zelf ook een TWV verkrijgen zonder dat een arbeidsmarkttoets op hen wordt toegepast. Vandaar het vermoeden dat de genoemde 136 partners met een TWV behoren bij concernmedewerkers. Wordt gekeken naar het migratiemotief dat deze 136 partners met een TWV wordt toegeschreven dan blijkt dat voor het merendeel ook inderdaad arbeid als migratiemotief wordt opgegeven (93 partners ofwel 69 procent). Toch wordt nog voor 16 procent of 21 gevallen het migratiemotief 'gezinshereniging' opgegeven en voor 10% of 13 personen het motief 'gezinsvorming'. Dit lijken tegenstrijdige uitkomsten die echter vooral duidelijk maken dat de vreemdelingenadministratie niet steeds is ingericht op een digitale of zwart/wit verwerking van de veelzijdige werkelijkheid van de migratie. Iets dergelijks lijkt ook aan de hand te zijn met het onderscheid uit de vreemdelingenadministratie tussen 'gezinshereniging' en

‘gezinsvorming’. Indien een tweede generatie allochtoon uit Nederland in het land van herkomst een huwelijk sluit met een partner uit dat land van herkomst en deze partner korte tijd later naar Nederland laat komen, wordt deze partner door de Vreemdelingen Dienst die het Centraal Register Vreemdelingen bijhoudt, geregistreerd onder het immigratiemotief: gezinshereniging in plaats van gezinsvorming.

In het vervolg gaan we in op de vraag of TWV’ers die een partner meenemen, zich onderscheiden van de TWV’ers die geen partner meenemen. We gaan in op de rol die de volgende kenmerken van de TWV’er spelen: sekse; de sector waarin hij/zij werkzaam is en zijn nationaliteit. We kijken naar de samenhang van elk van de hiervoor genoemde variabelen met de variabele ‘al dan niet een partner meenemen’.

In technische termen gaat het bij deze analyses om Crosstabs. Daarbij hanteren wij de associatiemaat Eta voor de sterkte van de samenhang en de Eta Squared of Eta^2 als maat voor de verklaarde variantie. De verklaarde variantie is het percentage van het verschil in scores op de afhankelijke variabele voor de – in dit geval – de TWV’ers dat wordt verklaard door de verschillen in scores op de onafhankelijke variabele. Verder worden alleen samenhangen vermeld die significant zijn d.w.z. met grote zekerheid niet aan toeval zijn toe te schrijven. Zo worden geen samenhangen vermeld met de onafhankelijke variabele functie. Dit omdat geen significante samenhangen daarvan ‘met al dan niet partner meenemen’ zijn gevonden.

In tabel 4.1 zien we allereerst dat van de TWV’ers ongeveer vijfde deel bestaat uit mannen en een vijfde deel uit vrouwen. Verder zien we nogmaals in tabel 4.1 dat zich bij 42 procent van de TWV’ers een partner afkomstig uit het buitenland heeft gevoegd. Dit is veel vaker het geval bij mannelijke dan bij vrouwelijke TWV’ers. Het is het geval bij 46 procent van de mannelijke TWV’ers en bij 23 procent van de vrouwelijke TWV’ers. Er is sprake van een significant doch niet al te sterk verband tussen het *geslacht* van de TWV’er en *het al dan niet meenemen van een partner*, met een Eta van 0,196 en een Eta^2 van 0,038.

Tabel 4.1 Percentage personen met een TWV dat een partner meeneemt, naar geslacht van de TWV’er

	Verdeling naar sekse in bestand	Percentage dat partner meeneemt
Vrouw	1.151	23
Man	4.419	46
Totaal	5.570	42

Bron: ISEO/CBS/bewerking ISEO

We zijn ook nagegaan wat het verband is tussen *de bedrijfssector* waarin een TWV’er werkzaam is en *het al dan niet meenemen van een partner*. Zo is het bijvoorbeeld aanmerkelijk dat personen die werken in het wegvervoer en in de zeevaart minder vaak een partner meenemen. Overigens hebben deze personen ook minder vaak een vaste woon- en verblijfplaats in Nederland, met als gevolg dat zij niet in de gemeentelijk basisadministratie staan ingeschreven. Ze staan als het goed is wel ingeschreven in het CRV. Omdat een indeling in bedrijfssectoren veel te fijnmazig is om in een analyse technisch gezien te kunnen hanteren, tonen we hier een analyse naar arbeidssector. Hier komen de cijfers over het deelbestand van 5.570 TWV’ers uit 1997–2001.

Tabel 4.2 Percentage personen met een TWV dat een partner meeneemt naar sector

	Percentage	Aantallen
Landbouw en visserij	39	18
Delfstoffenwinning	56	79
Industrie	51	755
Energie en waterleidingbedrijf	25	8
Bouwnijverheid	56	16
Handel	54	748
Horeca	12	171
Vervoer en communicatie	46	472
Financiële instellingen	42	279
Zakelijke dienstverlening	38	1.670
Openbaar bestuur	100	3
Onderwijs	30	656
Gezondheids- en welzijnszorg	21	62
Cultuur en overige dienstverlening	40	573
Totaal	42	5.546

Bron: ISEO/CBS/bewerking ISEO

Uit tabel 4.2 blijkt dat er een aantal sectoren zijn waarin de werkzame TWV'ers relatief vaak of relatief zelden een partner laten overkomen. Opvallende uitschieters met een N van meer dan 250 en een percentage TWV'ers dat een partner meeneemt van boven de 42 procent zijn: handel (54 procent van 748), industrie (51 procent van 755). Uitschieters naar beneden zijn de horeca met 12 procent en de gezondheids- en welzijnszorg met 21 procent.

Over de relatie tussen *nationaliteit* van de TWV'er en het meenemen van een partner kan het volgende worden gezegd. We moesten overgaan tot het samenvoegen van de vele nationaliteiten in een aantal deelcategorieën: Afrika, Amerika's (Zuid, Midden en Noord Amerika plus Canada), Azië, Oost-Europa inclusief Rusland en Oceanië. Deze indeling in samengestelde categorieën levert een zeer zwak verband op, maar biedt wel weer enig inzicht. De uitkomsten staan in tabel 4.3. TWV'ers uit Azië nemen het vaakst een partner mee: 51 procent. Kijken we toch nog even naar de individuele landen, dan zien we dat het hoge percentage van 51 procent voor het continent Azië wordt veroorzaakt door de Japanners (58 procent van 1.044 TWV'ers neemt een partner mee) en Zuid-Koreanen (63 procent van 71). Daarnaast is het vermelden waard dat ook Zuid-Afrikanen (46 procent van 269), Amerikanen (44 procent van 1.286) en Turken (45 procent van 391) met een TWV, relatief vaak hun partner mee naar Nederland nemen. Bij de continenten-indeling van de nationaliteiten is het verband zwak, met een Eta van 0,262 en een Eta² van 0,068.

Tabel 4.3 Verdeling van TWV'ers over continenten in absolute aantallen en percentage van hen dat een partner meeneemt

Werelddeel	Aantal	Percentage
Afrika	434	41
Amerika	1.737	40
Azië	1.658	51
Europa	1.370	34
Oceanië	369	30
Totaal	5.568	42

Bron: ISEO/CBS/bewerking ISEO

De onderzoekers hebben ook gekeken naar het verband tussen functie en functieniveau enerzijds en het al dan niet meenemen van een partner anderzijds. De variabele functie is zeer fijnmazig. Dit leidt tot technische problemen bij het gebruik in analyses. Daarom is de fijnmazige functie-indeling gehercodeerd in een driedeling: hoge, middelbare en lage functies. Deze driedeling is echter zo scheef – rond 85 procent van de functies behoort tot de hoogste van de drie functiecategorieën – dat geen samenhang wordt gevonden.

Tot slot is een *multivariate analyse* uitgevoerd om na te gaan welke van de hiervoor genoemde achtergrondfactoren het sterkst de verschillen in al dan niet een partner meenemen verklaren. Gebruik is gemaakt van een logistische regressie-analyse. Hiertoe zijn de onafhankelijke variabelen in hun meest compacte vorm gebruikt. Hun categorieën werden gehercodeerd naar zogeheten dummy-variabelen, met een waarde van 1 voor een positieve respons en een 0 voor een negatieve respons.

Zodoende werden in de analyse een dummy voor geslacht (man tegenover referentiecategorie vrouw), vier dummy's voor het continent van afkomst (Amerika, Azië, Europa en Oceanië versus Afrika), drie dummy's voor arbeidssectoren (industrie en bouwnijverheid, commerciële dienstverlening, niet-commerciële dienstverlening versus landbouw en visserij), twee dummy's voor het functieniveau (middel, hoog versus laag) en twee dummy's voor het specialisatieniveau (middel, hoog versus laag) gebruikt voor het verklaren van de afhankelijke variabele: het al dan niet meenemen van een partner.

Tabel 4.4 De samenhang tussen de onafhankelijke variabelen: sekse, continent van herkomst, sector en functie waarin werkzaam, specialisatieniveau van de TWV'er, en al dan niet meenemen van een partner

	B	S.E	Sign. niveau	Exp (B)
Sekse man	1.039	.078	.000	2.826
Industrie en bouwnijverheid	-.165	.529	.756	.848
Commerciële dienstverlening	-.491	.525	.350	.612
Niet-commerciële dienstverlening	-.699	.527	.185	.497
Amerika	-.028	.113	.805	.973
Azië	.415	.113	.000	1.514
Europa	-.118	.117	.314	.888
Oceanië	-.540	.154	.000	.583
Middelbaar functieniveau	.780	.188	.000	2.182
Hoog functieniveau	.806	.159	.000	2.238
Middelbare specialisatie	1.030	.646	.111	2.801
Hoge specialisatie	1.121	.646	.083	3.067
Constant	-2.625	.832	.002	.072

Bron: ISEO/CBS/bewerking ISEO N = 5.550, 70 missing

De bovenstaande tabel toont aan dat mannen significant meer kans hebben op het meenemen van een partner, en wel met een factor van 2,826 ten opzichte van vrouwen. Van een verband met de sector waarin de TWV'er werkt is geen sprake. Wat betreft het continent van afkomst blijkt dat er een grotere kans bestaat op het meenemen van een partner indien de TWV'er uit Azië afkomstig is, en wel met een factor 1,514. Afkomstig zijn uit Oceanië daarentegen betekent een kleinere kans op het meenemen van een partner, met een factor 0,583. De kans op het meenemen van een partner is significant hoger indien de TWV'er een middelbaar functieniveau heeft – een factor 2,182 – en zelfs nog iets hoger indien hij een hoger functieniveau heeft – een factor 2,238. Van een verband met het specialisatieniveau is geen sprake.

4.3 Emigratie na afloop van de TWV

In hoofdstuk 5 geven we voor dit CRV/CBK-bestand in tabel 5.6 aan hoe de verdeling is over de jaren van ingaan van de TWV en het jaar van afloop van de TWV; dit op basis van de gegevens uit het TWV-bestand. Het blijkt dat voor 60 procent van de TWV'ers in dit bestand van 5.570 het jaar van afloop van de TWV ligt in 2002 of later. Dit is na het moment van meting in dit onderzoek. Verder blijkt dat van het totale aantal 465 TWV's voortijdig zijn ingetrokken. In de eerste twee kolommen van tabel 4.5 vatten we een paar gegevens uit tabel 5.6 samen. In het CRV/CBK-bestand zelf staan gegevens ingevoerd door de vreemdelingendienst over officiële uitschrijvingen van TWV'ers uit Nederland. In de tabel 4.5 hieronder wordt zichtbaar dat volgens de TWV-administratie van het CWI meer vergunningen in de jaren 1998–2001 afliepen dan er personen ook de facto volgens het CRV/CBK-bestand zijn uitgeschreven. Volgens het TWV-bestand liep 40 procent van de vergunningen voor 2002 af, in het CRV-CBK-bestand kunnen maar over 984 TWV'ers gegevens over hun uitschrijving worden gevonden. Dit verschil is vooral een kustmatig verschil dat wordt veroorzaakt door de wijze waarop het CRV/CBK-bestand is opgebouwd. Uit het CRV/CBK-bestand zijn die gevallen verwijderd die volgens de gegevens van het GBA niet meer in Nederland wonen. Van de ruim 2.285 TWV'ers (zie tabel 4.5) waarvan de TWV voor 2002 is afgelopen vinden we van 1.302

geen gegevens in het CRV/CBK-bestand. Zij zijn uit Nederland vertrokken. Van 984 gevallen worden wel gegevens omtrent hun vertrekreden gevonden.

Tabel 4.5 De aantallen TWV- vergunningen naar jaar waarin zij aflopen en het aantal per jaar waarover in het CRV/CBK-bestand gegevens beschikbaar

Jaar van uitschrijving	Aantal waarvan volgens TWV- bestand vergunning afloopt	Percentage	Aantal volgens CRV/ CBK-bestand dat in het GBA kon worden gevonden	Aantal waarover geen uitschrijfggegevens beschikbaar zijn
1998	363	6,5	18	345
1999	430	7,7	59	371
2000	604	10,8	385	219
2001	888	15,9	522	366
Totaal uitgeschreven	2.285	40,0	984	1.301
Geen uitschrijfjaar	3.285	60,0		
Totaal	5.570	100,0	5.570	

In de grote meerderheid van de 984 gevallen waarover nog wel gegevens zijn gevonden over de uitschrijving in het CRV/CBK is de reden van uitstroom emigratie. Ook worden TWV'ers administratief afgevoerd en genaturaliseerd. Een en ander blijkt uit tabel 4.6. Administratieve afvoer houdt het volgende in. Een vreemdeling wordt afgevoerd uit het CRV door de Vreemdelingen Dienst indien gedurende drie jaar geen mutaties en daarmee geen contact meer is geweest met de vreemdeling. De Dienst veronderstelt dan dat de desbetreffende persoon het land heeft verlaten.

Tabel 4.6 Personen met een TWV, afgegeven in 1996 t/m 2001, die volgens het CRV/CBS bestand zijn uitgeschreven, naar reden van uitschrijving, in procenten

Reden van uitschrijving	Percentage	Aantallen
Administratieve afvoer	23,9	224
Emigratie	66,5	656
Naturalisatie	10,2	100
Sterfte	0,4	4
Totaal	100	984

Bron: ISEO/CBS/bewerking ISEO

In hoofdstuk 5 wordt in tabel 5.6 getoond dat van de 5.570 TWV's er 465 voortijdig zijn ingetrokken. We zijn voor de 984 TWV'ers waarvan in het CRV/CBK-bestand uitschrijfggegevens bekend zijn, nagegaan hoe het uitschrijfjaar zich verhoudt tot het jaar van afloop van de TWV. Dan blijkt dat de uitschrijvingen uit Nederland die bij het CRV/CBK bekend zijn voor ongeveer 50 procent liggen voor de vervaldatum van de TWV en voor ruim 20 procent na het jaar waarin de TWV vervalt. Vanwege de geringe dekking van het CRV/CBK-bestand op het punt van uitschrijving zien de onderzoekers af van het trekken van conclusies uit deze uitkomsten.

Het lijkt in dit onderzoek meer verantwoord om een beeld van de uitstroom – in de inhoudelijke zin van emigratie – te baseren op de inkomensgegevens uit de RIO-bestanden. Daar vervolgen we dus mee. Eerst geven we een voorlopige indicatie omtrent het aantal TWV'ers dat na afloop van de TWV-periode van drie jaar nog in Nederland

verblijft, want van wie over een later jaar dan het eindjaar van de TWV een inkomen bekend is bij de Nederlandse belasting. Zoals gezegd hebben we voor 1.156 van de totaal 5.570 TWV'ers uit het CRV/CBK-bestand in de RIO-bestanden van 1995–2000 inkomensgegevens gevonden. Van de meeste personen zijn inkomensgegevens bekend over drie jaren uit deze periode. In het RIO-bestand 2000 vinden we van de meeste van de 1.156 TWV'ers inkomens terug, namelijk van 937 TWV'ers. Uit de onderstaande tabel blijkt van hoeveel van deze 937 TWV'ers van wie over 2000 inkomensgegevens bekend zijn, de TWV-periode was afgelopen.

Tabel 4.7 TWV'ers waarvan inkomensgegevens bekend zijn over 2000 uit het RIO en waarvan in 2000 de TWV-periode een of meer jaren was verstreken

	Percentage	Aantal
TWV 1 jaar verstreken	11,7	110
TWV 2 jaar verstreken	0,5	5
TWV 3 jaar verstreken	0,1	1
Totaal	12,4	116
In TWV-periode in 2000	87,6	821
Totaal	100,0	937

Bron: ISEO/CBS/bewerking ISEO

Van de personen die op een TWV zijn binnengekomen in Nederland zijn van 937 personen over 2000 inkomensgegevens bekend. Van dit aantal is 83,7 procent werkzaam op een TWV-vergunning in 2000. Daartegenover heeft 12,4 procent de TWV-periode al achter de rug, terwijl zij toch nog met inkomensgegevens in het RIO-bestand voorkomen. Dit betekent overigens nog niet dat van hen een belastbaar inkomen bekend is. We zien verder in tabel 4.7 dat maar een zeer klein aantal van hen namelijk 6 personen ofwel 0,6 procent twee of drie jaar na afloop van de TWV-vergunning nog een inkomen genoot in Nederland. Het grootste aantal namelijk 110 personen of 11,7 procent van het totaal van (ex)-TWV'ers waarover inkomensgegevens bekend waren in 2000, zat in zijn eerste jaar na afloop van de TWV.

Zoals gezegd komen in het RIO-bestand over het jaar 2000 weliswaar inkomensgegevens voor van in totaal 937 personen, echter de inkomensgegevens die beschikbaar zijn lopen sterk uiteen. Dit blijkt uit de gegevens die in tabel 4.8 staan die hieronder nog volgt. In het belastingjaar 2000 zijn 937 TWV'ers met enig inkomensgegeven bekend. Echter maar in 761 gevallen is een belastbaar inkomen bekend; in de overige gevallen gaat het om andersoortige gegevens. Alleen de TWV'ers met een belastbaar inkomen hebben inkomen uit werk gehad in het jaar 2000 en daarover premies en belasting betaald. Weer een kleiner deel van deze 761 TWV'ers had over het hele jaar een inkomen, in plaats van slechts over een deel van het jaar. Het gaat om 716 TWV'ers. Dit is begrijpelijk. Onder TWV'ers immers zijn er altijd relatief veel die slechts over een deel van het jaar een arbeidsinkomen hebben gegenereerd. Voor een deel van de TWV'ers immers loopt de TWV in de loop van een jaar af zodat geen jaarinkomen uit arbeid wordt verdiend.

Het aantal van 761 TWV'ers met een arbeidsinkomen in 2000 komt veel dichterbij de buurt van het aantal dat in 2000 formeel in de TWV-periode zat. Dat waren er zoals gezegd 821. Daarin zijn overigens niet verrekend de TWV'ers van wie de vergunning voortijdig is afgelopen. Uit tabel 5.8 in hoofdstuk 5 blijkt dat het aantal van voortijdig beëindigde vergunningen uitgegeven in de relevante jaren van uitgifte (dit zijn 1998, 1999 en 2000) al snel oploopt naar een aantal van meer dan 60.

Een en ander brengt ons tot de volgende interpretatie van de gegevens in tabel 4.7. Weliswaar blijkt uit deze tabel dat er in het RIO nog gegevens voorkomen over 110 TWV'ers van wie in het jaar 2000 de TWV-vergunning al is verlopen. De kans is groot dat het in die 110 gevallen niet gaat om gegevens over arbeidsinkomen, maar om vermelding van andere inkomensbestanddelen, waarschijnlijk terugbetaalde sociale premies waarop de TWV'ers na hun vertrek recht hebben. Omdat wij als onderzoekers slechts werkten met een deel van de variabelen uit het RIO-bestand, hebben we deze interpretatie niet aan het bestand zelf kunnen toetsen. Daarom is het met enige voorzichtigheid dat we uit de gegevens van tabel 4.7 concluderen dat betrekkelijk weinig TWV'ers na afloop van hun TWV-periode hun verblijf in Nederland voortzetten.

4.4 De inkomens verworven door TWV'ers

De analyses in deze paragraaf zijn gebaseerd op de inkomensgegevens die bekend zijn over TWV'ers en ex-TWV'ers op basis van de RIO-bestanden uit de jaren 1995–2000. In totaal vonden we in de genoemde RIO-bestanden over 1.156 personen inkomensgegevens. Van de meeste personen vonden we gegevens over een aantal jaren. Bij aanvang van het onderzoek was het onze bedoeling om per persoon de inkomensgegevens over de verschillende jaren bij elkaar te brengen. Op dier manier zouden vergelijkbare individuele inkomensrecords worden opgebouwd. Zoals in hoofdstuk 2 vermeld en in hoofdstuk 5 nader toegelicht is de dekking in het RIO-bestand van de TWV'ers goed voor de jaren 1998–2000 en veel minder goed voor de jaren daarvoor. Daarom hebben we ons moeten concentreren op een analyse van deze jaren 1998–2000. En daarom ook hebben we afgezien van het opbouwen van records per individuele TWV'er. We zouden namelijk bij het opbouwen van individuele records komen te zitten met een groot aantal waarin maar voor een deel van de periode van een individuele TWV'er inkomensgegevens beschikbaar zijn.

Hieronder presenteren we daarom gegevens over de inkomens van TWV'ers aan de hand van een analyse van jaarinkomensgegevens gebaseerd op bekende inkomens over 51 weken van TWV'ers in de kalenderjaren 1998–2000. Er zijn goede redenen om ons bij de analyses over de RIO-bestanden te concentreren op enkel die TWV'ers die in Nederland gedurende een geheel jaar een inkomen uit arbeid genereerden. Daarvoor zijn een inhoudelijke en technische reden die direct op elkaar aansluiten. Wij zijn geïnteresseerd in de vraag hoe de inkomens van TWV'ers zich verhouden tot de inkomens verdiend door anderen in Nederland. Voor een goede vergelijking is het dan nodig om te kijken naar individuele inkomensvariabelen berekend over een geheel jaar. In het RIO-bestand zitten zulke variabelen: het Besteedbaar Inkomen en het Huishoudensinkomen. Deze variabelen zijn in het RIO-bestand slechts aanwezig, d.w.z. ze zijn door het CBS alleen berekend indien van een inkomensverwerver inkomensgegevens bekend zijn over minimaal 51 weken. Dit is dus de technische reden om onze analyse te concentreren op Besteedbare Inkomens en Huishoudensinkomens die per definitie alleen bekend zijn over een geheel jaar. De variabele Belastbaar Inkomen die we alleen in tabel 4.8 presenteren is aanwezig in het RIO-bestand ook indien een TWV'er een inkomen heeft gegenereerd in slechts een deel van het jaar. Dit belastbaar inkomen is daarom – zeker in het geval van TWV'ers – geen goede vergelijkingsmaatstaf. We gebruiken deze variabele daarom in het vervolg van dit hoofdstuk niet meer.

We beginnen ons overzicht met een presentatie van de gemiddelde jaarinkomens gegenereerd door personen die op een TWV Nederland zijn binnengekomen in de jaren 1995–2000.

Tabel 4.8 Gemiddelde jaarinkomens (in Euro's) van TWV'ers werkzaam in Nederland in de periode 1995 t/m 2000

RIO-jaargang	Aantal TWV'ers van wie gegevens over Bel-Ink in RIO	Aantal TWV'ers van wie inkomens gegevens over een geheel jaar	Aantal van wie Besteedbaar Huishoudens Inkomen bekend	Gemiddeld Belastbaar Inkomen	Gemiddeld Besteedbaar inkomen	Gemiddeld Besteedbaar Huishoudens Inkomen
1995	53		28	35.477	20.950	26.997
1996	86		42	28.988	18.362	19.033
1997	142		57	35.740	21.674	16.789
1998	221	202	83	45.127	26.896	21.129
1999	553	497	316	50.320	28.966	31.623
2000	761	716	422	54.322	30.737	33.502

Bron: ISEO/CBS/bewerking ISEO

Het eerste wat opvalt in deze tabel is dat er van een beperkt aantal TWV'ers inkomensgegevens bekend zijn over de jaren 1995, 1996 en 1997; met het stijgen van het jaartal neemt ook het aantal gevonden TWV'ers toe. Dit is een consequentie van de opbouw van het analysebestand. Via het IND/CRV-bestand van 2002 konden enkel die TWV'ers worden gevonden en in de analyse betrokken die niet al voor 2000 uit het land waren vertrokken. Dit betekent dat TWV'ers van wie de driejarige TWV periode afliep in de jaren voor 1999 en die vertrokken, niet konden worden getraceerd. Het gaat dan om TWV's die gingen voor het jaar 1997. Dat we desondanks toch inkomensgegevens vinden door TWV'ers verdiend in de jaren 1995 en 1996 wijst uit dat een klein deel van de TWV'ers al voor 1997 op een kortere TWV dan drie jaar in Nederland werkte (in hoofdstuk 5 komen we op een aantal van 181 op een totaal van 5.570 in het CRV/CBK-bestand). De aantallen personen van wie een inkomen over 1995 en 1996 bekend is, zijn klein. Over 1995 zijn het 53 personen en over 1996 86 personen en maar in respectievelijk 28 en 42 gaat het om inkomens over een geheel jaar verdiend.

Het tweede wat opvalt is dat maar van een deel van de TWV'ers niet alleen een persoonlijk inkomen bekend is, maar ook een besteedbaar inkomen van hun huishouden. Normaliter wordt in het RIO voor personen zowel hun persoonlijk besteedbaar inkomen als het besteedbaar inkomen van hun huishouden berekend. Het besteedbaar huishoudensinkomen is daarbij in geval van een eenpersoonshuishouden identiek met het persoonlijk besteedbaar inkomen en in geval van een meerpersoonshuishouden gelijk aan de som van alle persoonlijke besteedbare inkomens in dat huishouden. Met behulp van een zogenoemde equivalentiefactor die een gewichtsfactor berekent op basis van de samenstelling van het huishouden naar rato van het aantal volwassenen en kinderen, wordt dit huishoudensinkomen omgezet in een *gestandaardiseerd besteedbaar huishoudensinkomen*. Zoals gezegd is van veel TWV'ers alleen een persoonlijk besteedbaar inkomen bekend en niet een besteedbaar huishoudensinkomen. De reden daarvoor is waarschijnlijk dat te weinig informatie bekend is over de samenstelling van hun huishouden. Die informatie in het analysebestand is ontleend aan het GBA, dat kennelijk voor TWV'ers niet voldoende gevuld is. Dit moet de verklaring zijn voor het kleine percentage personen waarover wel gegevens bekend zijn over het huishoudensinkomen. Uit de verhouding tussen de aantallen in kolom 2 en 3 blijkt dat in 1995 en 1996 van rond 50 procent van de TWV'ers een huishoudensinkomen bekend was; en in het jaar 1997, 1998, 1999 en 2000 van respectievelijk 60, 63, 43 en 45 procent.

In tabel 4.8 staan gegevens over drie typen van inkomens: het belastbaar inkomen, het besteedbaar inkomen en het besteedbaar huishoudensinkomen. We zien hier af van een technische toelichting op deze drie inkomensvariabelen en volstaan met de volgende toelichting. Het *belastbaar inkomen* is in geval van een huishouden met één kostwinner goeddeels afhankelijk van het *bruto-inkomen* van die kostwinner en een bij zijn huishoudentype behorende aftrekbare voet en eventuele aftrekbare kosten zoals hypotheekrente. Het besteedbaar inkomen is gelijk aan het *bruto inkomen* van een persoon vermindert met de betaalde overdrachten en de loon-, inkomsten- en vermogensbelasting. De betaalde overdrachten bestaan uit premies volksverzekeringen (AOW, AWW, AAW en AWBZ), premies werknemersverzekeringen (ZW, WW, WAO), premies ziektekostenverzekeringen (ziekenfonds en particulier) en andere overdrachten (zoals premies voor lijfrente en fiscaal aftrekbare echtscheidingsuitkeringen). Het *besteedbaar huishoudensinkomen* ontstaat doordat de belastbare inkomens van alle leden van een huishouden bij elkaar worden opgeteld en verder de samenstelling van het huishouden wordt verdisconteerd via een equivalentiefactor. Kinderen en afhankelijke partners doen als gevolg daarvan het besteedbare huishoudensinkomen afnemen.

Kijken we naar de inkomensvariabelen in tabel 4.8 dan zien we het volgende. Het belastbaar inkomen ligt steeds aanzienlijk boven het besteedbaar inkomen. Daaruit kan we opmaken dat in elk van de jaren 1995–2000 voor de individuele TWV'ers de besteedbare inkomens rond de 40 procent lager liggen dan het belastbaar inkomen. Dat suggereert dat ze gemiddeld een behoorlijk bedrag aan overdrachten en belastingen hebben betaald. De percentages voor overdrachten en belastingen zijn voor de jaren van 1995 tot 2000 de volgende: 1995 – 41 procent; 1996 – 37 procent; 1997 – 39 procent; 1998 – 40 procent; 1999 – 42 procent en 2000 – 43 procent.

Kijken we naar de verhouding tussen het besteedbaar inkomen van de belastingplichtige inkomensstrekkers en het besteedbaar inkomen van zijn huishouden dan zien we het volgende. In drie jaren wijken het gemiddeld besteedbaar inkomen en het gemiddeld besteedbaar huishoudensinkomen behoorlijk van elkaar af. In het jaar 1995 is het besteedbaar huishoudensinkomen 29 procent groter dan het besteedbaar inkomen. Dit wijst op het bestaan van andere inkomensstrekkers in het huishouden. Zoals eerder gezegd zijn de TWV'ers waarover wij gegevens hebben over 1995 en 1996 waarschijnlijk een selecte categorie die permanent op Nederland georiënteerd zijn geraakt. In de jaren 1997 en 1998 ligt het huishoudinkomen aanzienlijk lager dan het besteedbaar inkomen (het is respectievelijk 77 en 79 procent van het besteedbaar inkomen). Dit duidt op de aanwezigheid van afhankelijke leden in het huishouden zonder een extra inkomensverwerter. In de jaren 1996, 1999 en 2000 ligt het gemiddeld besteedbaar huishoudinkomen vier tot negen procent boven het besteedbaar inkomen van de TWV'er (in 1996: 4 procent; in 1999: 9 procent en in 2000: 9 procent).

Een belangrijke vraag is hoe het gemiddeld inkomen genoten door TWV'ers in de jaren 1995 t/m 2000 zich verhoudt tot het gemiddeld inkomen genoten door andere categorieën van personen in Nederland. De vergelijkende cijfers over de jaren 1998–2000 staan in tabel 4.9. Over de jaren 1995 t/m 1997 zijn nog geen vergelijkbare cijfers voor handen via het CBS.

Tabel 4.9 Gemiddeld Besteedbaar Inkomen (BI) en gemiddeld Besteedbaar Huishoudensinkomen (BHIH) (in Euro's) voor verschillende bevolkingscategorieën en voor TWV'ers in de jaren 1998-2000

RIO-jaar-gang	Gem. BI van actieve personen	Gem. BI van autochtonen	Gem. BI van allochtonen	Gem. BI van TWV'ers	Besteedbaar Huishouden Inkomen van het 5de t/m 8ste deciel ligt tussen	Gem. BHIH TWV'ers
1995	-	-	-	20.950	-	26.997
1996	-	-	-	18.362	-	19.033
1997	-	-	-	21.674	-	16.789
1998	16.500	15.200	14.200	26.896	18.700 – 33.100	21.129
1999	17.000	15.700	14.700	28.966	19.200 – 34.200	31.623
2000	17.700	16.400	15.500	30.737	20.100 – 35.900	33.502

Bron: ISEO/CBS/bewerking ISEO

Uit tabel 4.9 blijkt dat het gemiddeld Besteedbaar Inkomen van personen met een TWV in de jaren 1998–2000 steeds ver lag boven het gemiddeld besteedbaar inkomen van personen in Nederland (waarvan inkomensgegevens bekend waren over minstens 51 weken). Het lag ver boven het Besteedbaar Inkomen (BI) van actieve of werkende personen en zeker boven het gemiddeld BI inkomen van autochtonen en van allochtonen. Bij deze vergelijkingen met autochtonen en allochtonen worden niet alleen inkomens uit arbeid verdisconteerd, maar ook inkomens uit uitkeringen. Wat betreft hun gemiddelde Besteedbaar Huishouden Inkomen (BHIH) vallen de TWV'ers van wie zo'n inkomen berekend kon worden c.q. bekend is, in het vijfde tot en met achtste deciel van de inkomensverdeling van de huishoudens in Nederland. Dit betekent dat zij behoren tot het betere deel van de inkomensverdeling. In de jaren 1999 en 2000 lag het gemiddeld besteedbaar huishoudensinkomen van de TWV'ers in het achtste deciel van de inkomensverdeling. Daarmee behoorden de TWV'ers tot de beter huishoudens. In het jaar 1998 lag het gemiddeld Besteedbaar Huishoudensinkomen in het vijfde deciel en lag daarmee toch nog ver boven het gemiddelde dat lag op ongeveer 16.500 Euro.

Tabel 4.10 Categorieën van Besteedbaar Inkomen (BI) in guldens en euro's

categorie BI	Inkomensgrenzen in guldens	Inkomensgrenzen in euro's
Categorie laag BI	< 25.000 Dfl	< 11.344,51 Euro
Categorie midden BI	25.001 t/m 75.000 Dfl	11.344,51 t/m 34.033,51 Euro
Categorie hoog BI	> 75.000 Dfl	34.033,51 Euro

Met decielen uit de inkomensverdeling bedoelen we het volgende. Het totaal van de individuele inkomensstrekkers in de Nederlandse bevolking kan naar de omvang van hun inkomen in rangorde worden geplaatst. Daarbij worden alle inkomensbronnen betrokken, dus ook uit inkomen uit uitkeringen naast inkomens uit arbeid. De inkomensstrekkers worden in rangorde geplaatst van laag naar hoog. Vervolgens worden tien getalsmatig even grote groepen gemaakt. Zo ontstaan tien inkomensdecielen waarover gemiddelden kunnen worden berekend. Het gemiddelde inkomen voor de populatie ligt meestal in een lager deciel dan het vijfde doordat de hoge inkomens een veelvoud zijn van de lage inkomens. Meestal ligt het modale inkomen – het inkomen dat het meest voorkomt in de gehele populatie – beneden dit gemiddelde. Het is daarmee gesitueerd in een nog weer lager deciel dan het gemiddelde inkomen.

Tabel 4.9 geeft inzicht in het gemiddeld Besteedbaar Inkomen van de TWV'ers in de jaren 1995–2000. Zoals bekend is een TWV'er alleen meegenomen in de berekening van het Besteedbaar Inkomen indien hij gedurende het gehele jaar een inkomen verdiende. In tabel 4.11 delen wij de groep van TWV'ers inzake hun persoonlijk besteedbaar inkomen op in drie categorieën: een categorie met een laag, middelbaar en hoog Besteedbaar Inkomen. We noemen deze categorieën respectievelijk: laag Besteedbaar Inkomen, midden Besteedbaar Inkomen en hoog Besteedbaar Inkomen. De categorie laag Besteedbaar Inkomen omvat het eerste tot en met het vierde deciel en een deel van het vijfde. De middencategorie omvat de overige decielen. De hoge inkomenscategorie is werkelijk de top in de verdeling van de besteedbare inkomens en start ergens in het tiende deciel. De categorieën staan in tabel 4.10 opgesomd.

Voor de jaren 1998 t/m 2000 geven we in tabel 4.11 de verdeling weer van de TWV'ers voor wat betreft hun persoonlijk besteedbaar inkomen over de lage, midden en hoge Besteedbaar Inkomens categorieën. In de drie jaren behoort rond een derde van de TWV'ers tot de hoge inkomenscategorie die in de totale inkomensverdeling voor de personen met een persoonlijk inkomen in Nederland veel minder dan 10 procent omvat. Hierin is het grote verschil gelegen tussen de TWV'ers en andere inkomensverwerwers in Nederland; TWV'ers zijn zeer sterk oververtegenwoordigd in de allerhoogste inkomens. Ongeveer de helft van de TWV'ers behoort tot de middencategorie qua Besteedbaar Inkomen die in de totale inkomensverdeling de decielen vijf tot en met negen omvat. Op dit punt is de oververtegenwoordiging van de TWV'ers dus zeer beperkt. Tot de lage categorie qua persoonlijk Besteedbaar Inkomen behoort in elk van de jaren tussen de 13 en 17 procent van de TWV'ers. In de verdeling van alle inkomensverwerwers naar Besteedbaar Inkomen omvat dat de decielen een tot en met vier en nog een deel van het vijfde deciel. Dus in deze decielen zijn de TWV'ers sterk ondervertegenwoordigd. De conclusie uit het voorgaande is dat de TWV'ers behoren tot de veel beter verdienden zowel in termen van het besteedbaar inkomen als van het huishoudensinkomen.

Tabel 4.11 Verdeling van TWV'ers in de jaren 1998–2000 over drie categorieën van Besteedbare Inkomens, in absolute aantallen en percentages in vergelijking met alle inkomensverwerwers in Nederland

Verdeling TWV'ers in absolute aantallen				
	Laag	Midden	Hoog	Totaal
1998	35	96	71	202
1999	60	251	186	497
2000	92	377	247	716
Verdeling TWV'ers in percentages				
1998	17,3	47,5	35,1	100
1999	12,1	50,5	37,4	100
2000	12,8	52,7	34,5	100
Ned. bev.	± 45	50	± 5	

Bron: ISEO/CBS/bewerking ISEO

We zijn in een aantal aanvullende analyses nagegaan of er samenhangen bestaan tussen de besteedbare inkomens verdiend door TWV'ers en een drietal achtergrondkenmerken. We gingen die relatie na met eenvoudige kruistabellen en keken naar: de sector waarin

de TWV'er werkzaam is (vier sectoren); het continent waarvan hij afkomstig is (vijf continenten); zijn functieniveau (drie functieniveaus). We maakten voor de Besteedbare Inkomens gebruik van de zelfde indeling in drie categorieën die in het laatste deel van de vorige paragraaf is gepresenteerd.

We presenteren de gevonden kruistabellen hier niet integraal. Daarvoor hebben we de volgende redenen. Bij het draaien van de kruistabellen hadden afzonderlijke cellen regelmatig een vulling met een aantal TWV'ers van tien of minder. Regels van het CBS verplichten de onderzoeker in dit geval om de betreffende cellen en daarbij behorende rij- en kolomtotalen oningevuld te laten. Deze regel stelt het CBS om te voorkomen dat individuele onderzoekseenheden traceerbaar zouden worden op grond van een combinatie van kenmerken. Omdat wij regelmatig met te lage celvullingen kwamen te zitten, werden de tabellen erg onoverzichtelijk. We zien dan ook af van hun presentatie. De uitkomsten uit de analyse zijn bovendien niet zo opvallend. We volstaan er daarom mee om de meest belangrijke uitkomsten in woorden weer te geven.

Eerst gaan we in op de relatie tussen arbeidssector en inkomensverdeling voor de jaren 1998, 1999 en 2000. In elk van de jaren valt rond 85 procent van de cases in de midden en hoogste inkomenscategorie. Het blijkt dat in de drie jaren waarover wordt gerapporteerd, in de industrie en bouwnijverheid de hoogste inkomenscategorie relatief het sterkst is gevuld en in de commerciële en niet-commerciële dienstverlening de midden-categorie. Deze relatief sterke vulling van de midden-categorie gaat met name op voor de niet-commerciële dienstverlening.

Een tweede samenhang waar we naar kijken is die tussen het continent waaruit TWV'ers afkomstig zijn en hun verdeling over de drie inkomenscategorieën. Ook in dit geval ligt in elk van de jaren het aandeel van de TWV'ers met midden of hoogste inkomenscategorie natuurlijk jaarlijks weer rond de 85 procent. Kijken we naar de afzonderlijke continenten dan is er geen duidelijk patroon te herkennen op het punt van de relatief sterkste inkomenscategorie in de drie jaren. Wel is het zo dat in de hoogste inkomenscategorie de TWV'ers afkomstig uit de continenten Amerika, Azië en Oceanië bijna steeds sterk oververtegenwoordigd zijn en die uit Oost-Europa en Afrika sterk ondervertegenwoordigd. Aan de Eta's is te zien dat de samenhang van het continent van herkomst met de positie in de inkomensverdeling sterker is dan van de arbeidssector met de inkomenscategorieën. Overigens gaat het bij TWV'ers afkomstig uit Europa in feite goeddeels om personen afkomstig uit Oost-Europa, aangezien de meeste West-Europeanen geen TWV nodig hebben doordat zij vallen in de Europese Economische Ruimte (EER).

De derde samenhang die wordt gezien is die tussen het functieniveau van de TWV'er en diens positie in de inkomensverdeling. Zoals eerder naar voren gebracht is er bij de functieverdeling sprake van een heel scheve verdeling. In elk van de jaren heeft tussen de 85 en 90 procent van de TWV'ers een hoog functieniveau. Opvallend is dat in alle functieniveaus de categorie van de middeninkomens het sterkst bezet is. Dus zelfs personen op een laag functieniveau zitten voor een zeer groot deel in de middeninkomenscategorie. Bij het hoogste functieniveau is de hoogste inkomenscategorie bijna even sterk gevuld als de midden-categorie; dit is anders op het laagste en middenniveau. Vandaar dat we toch nog in de drie jaren een zwakke samenhang vinden tussen de variabelen.

4.5 Samenvatting

In dit hoofdstuk is een analyse gegeven van zowel het CRV/CBK-bestand als het RIO-bestand. Hiermee bedoelen we bestanden met gegevens omtrent de TWV'ers aangevuld met respectievelijk gegevens omtrent eventuele partners en uitschrijvingen afkomstig uit het CRV/CBK-bestand van het CBS en aangevuld met gegevens over inkomens afkomstig uit de RIO-bestanden van het CBS. Het CRV-CBK-bestand betreft 5.570 TWV'ers en het RIO-bestand 1.156 TWV'ers. Met TWV'ers bedoelen we dan arbeidsmigranten die op één vergunning voor de maximale duur van drie jaar zijn toegelaten tot Nederland.

Van de 5.570 TWV'ers bestaat ongeveer viervijfde deel uit mannen en eenvijfde deel uit vrouwen. Verder blijkt dat zich bij 42 procent van de TWV'ers een partner afkomstig uit het buitenland heeft gevoegd. Dit is veel vaker het geval bij mannelijke dan bij vrouwelijke TWV'ers. Het is het geval bij 46 procent van de mannelijke TWV'ers en bij 23 procent van de vrouwelijke TWV'ers. Van deze 2.312 partners hebben er 136 (5,9%) zelf ook een TWV verkregen. Wordt gekeken naar het migratiemotief dat in het Centraal Register Vreemdelingen aan deze 136 partners met een TWV wordt toegeschreven dan blijkt dat voor het merendeel ook inderdaad arbeid als migratiemotief wordt opgegeven (93 partners ofwel 69 procent). Voor de overige partners is meestal hereniging met de partner het migratiemotief.

Het blijkt dat er een aantal sectoren zijn waarin de werkzame TWV'ers relatief vaak of relatief zelden een partner laten overkomen. Opvallende uitschieters met een N van meer dan 250 en een percentage TWV'ers dat een partner meeneemt van boven de 42 procent zijn: handel (54 procent van 748), industrie (51 procent van 755). Uitschieters naar beneden zijn de horeca met 12 procent en de gezondheids- en welzijnszorg met 21 procent. Wordt gekeken naar de werelddelen waaruit de TWV'ers afkomstig zijn dan blijken TWV'ers uit Azië het vaakst een partner mee te nemen: 51 procent. Binnen Azië zijn het vooral de Japanners (58 procent van 1044 TWV'ers) en Zuid-Koreanen (63 procent van 71) die relatief vaak een partner meenemen. Daarnaast is het vermelden waard dat ook Zuid-Afrikanen (46 procent van 269), Amerikanen (44 procent van 1.286) en Turken (45 procent van 391) iets vaker hun partner mee naar Nederland nemen.

We hebben een multivariate analyse gemaakt omtrent de samenhang tussen een aantal achtergrondkenmerken en het meenemen van een partner. De volgende kenmerken van TWV'ers leiden tot een grotere kans op het meenemen van een partner: de belangrijkste is het mannelijke geslacht; de sector waarin de TWV'er werkt speelt geen rol; TWV'ers uit Azië nemen relatief vaker een partner mee en die uit Oceanië (waaronder Australië) relatief minder vaak. TWV'ers met een middelbaar en hoog functieniveau nemen veel vaker een partner mee dan die met een laag functieniveau.

We hebben een poging gedaan om vast te stellen hoeveel TWV'ers na afloop van de drie jaar weer uit Nederland zijn vertrokken. We weten van het totale bestand van TWV'ers dat voor 60 procent van hen op het moment van meting – oktober 2002 – de vergunning nog niet was geëxpireerd. Voor het resterende aandeel bleek het niet eenvoudig vast te stellen hoeveel van hen weer uit Nederland waren vertrokken. In het CRV/CBK-bestand bleek van veel TWV'ers nog geen uitschrijving bekend te zijn. Dit komt doordat veel uitschrijvingen pas jaren later in de vorm van administratieve uitschrijvingen plaats vinden en doordat in het CRV/CBK-bestand die TWV'ers zijn weggelaten die al voor 1998 niet meer in Nederland aanwezig waren volgens de gegevens van het GBA.

In het CRV/CBK-bestand vonden maar voor 984 van de totaal 5.570 TWV'ers gegevens over hun uitschrijving. In tweederde van de gevallen is de reden voor uitschrijving emigratie; in een kwart van de gevallen administratieve afvoer en in een tiende van de gevallen naturalisatie. Deze uitkomst is echter hoogstwaarschijnlijk niet representatief voor de totale groep van TWV'ers. Aangenomen mag worden dat het aandeel genaturaliseerden is oververtegenwoordigd onder deze 984 gevallen en het aandeel administratief uitgeschrevenen ondervertegenwoordigd.

Een andere manier om vast te stellen of TWV'ers nog na afloop van hun TWV in Nederland blijven is door na te gaan of zij in de jaren na afloop van hun TWV nog een inkomen hadden in Nederland. Dit kan worden vastgesteld via de gegevens ontleend aan het RIO-bestand. Een indicatie daarvan geven de gegevens over de inkomens verdiend door TWV'ers in het jaar 2000. Van het totaal aan TWV'ers van wie inkomensgegevens voor handen waren via het RIO zat bijna 88 procent in de TWV periode; voor de rest was de TWV-periode minder dan een jaar terug verstreken; maar voor 0,6 procent lag de TWV-periode langer dan één jaar terug. Niet van alle TWV'ers vinden we gegevens over een belastbaar inkomen. Het aantal waarover we zulke gegevens vinden stemt min of meer overeen met het aantal dat in zijn TWV-periode verkeert. We hebben dit niet direct kunnen vaststellen, maar veel TWV'ers die nog een jaar na hun TWV-periode voorkomen in het RIO-bestand zullen daarin voorkomen omdat zij sociale premies terug ontvangen na hun remigratie.

We moeten concluderen dat we geen systematisch antwoord hebben gevonden op de vraag of de TWV'ers met een driejarige vergunning na afloop van hun TWV-periode weer vertrekken uit Nederland. De indicaties wijzen echter wel in de richting dat de meeste TWV'ers weer remigreren.

Een laatste onderwerp dat we hebben behandeld in dit hoofdstuk is dat van de inkomens gegeneerd door de TWV'ers. De analyses in deze paragraaf zijn gebaseerd op de inkomensgegevens die bekend zijn over TWV'ers en ex-TWV'ers op basis van de RIO-bestanden uit de jaren 1995-2000. In totaal vonden we in de genoemde RIO-bestanden over 1.156 personen inkomensgegevens. Van de meeste personen vonden we gegevens over een aantal jaren. Bij aanvang van het onderzoek was het onze bedoeling om per persoon de inkomensgegevens over de verschillende jaren bij elkaar te brengen. Het was de bedoeling een analyse te maken over individuele inkomensrecords. Zoals in hoofdstuk 2 vermeld en in hoofdstuk 5 nader toegelicht is de dekking in het RIO-bestand van de TWV'ers goed voor de jaren 1998-2000 en veel minder goed voor de jaren daarvoor. Daarom concentreren we onze analyse op de jaren 1998-2000. En daarom ook hebben we afgezien van het opbouwen van records per individuele TWV'er. We zouden namelijk bij het opbouwen van individuele records komen te zitten met een groot aantal waarin maar voor een deel van de periode van een individuele TWV'er inkomensgegevens beschikbaar zijn.

We hebben onze analyse over jaarinkomensgegevens van TWV'ers gebaseerd op bekende inkomens over 51 weken van TWV'ers in de kalenderjaren 1998-2000. Daarvoor zijn een inhoudelijke en technische reden die direct op elkaar aansluiten. Wij zijn geïnteresseerd in de vraag hoe de inkomens van TWV'ers zich verhouden tot de inkomens verdiend door anderen in Nederland. Voor een goede vergelijking is het dan nodig om te kijken naar individuele inkomensvariabelen berekend over een geheel jaar. In het RIO-bestand zitten zulke variabelen: het Besteedbaar Inkomen en het Huishoudensinkomen. Deze variabelen zijn in het RIO-bestand slechts aanwezig, d.w.z. ze zijn door het CBS alleen berekend indien van een inkomensverwerper inkomensgegevens bekend zijn over minimaal 51 weken. Dit is dus de technische reden om onze analyse te concentreren op

Besteedbare Inkomens en Huishoudensinkomens die per definitie alleen bekend zijn over een geheel jaar.

Het gemiddeld Besteedbaar Inkomen van personen met een TWV lag in de jaren 1998–2000 steeds ver boven het gemiddeld besteedbaar inkomen van personen in Nederland. Het lag ver boven het Besteedbaar Inkomen (BI) van actieve of werkende personen en zeker boven het gemiddeld Besteedbaar Inkomen van autochtonen en van allochtonen. Bij deze vergelijkingen met autochtonen en allochtonen worden niet alleen inkomens uit arbeid verdisconteerd, maar ook inkomens uit uitkeringen. Wat betreft hun gemiddelde Besteedbaar Huishouden Inkomen (BHIH) vallen de TWV'ers van wie zo'n inkomen berekend kon worden in het vijfde tot en met achtste deciel van de inkomensverdeling van de huishoudens in Nederland. Dit betekent dat zij behoren tot het betere deel van de inkomensverdeling. In de jaren 1999 en 2000 lag het gemiddeld Besteedbaar Huishoudensinkomen van de TWV'ers in het achtste deciel van de inkomensverdeling. Daarmee behoorden de TWV'ers tot de huishoudens met een hoog inkomen. In het jaar 1998 lag het gemiddeld Besteedbaar Huishoudensinkomen in het vijfde deciel en lag daarmee toch nog ver boven het gemiddelde dat lag op ongeveer 16.500 Euro.

We hebben gekeken hoe de TWV'ers zijn verdeeld over drie categorieën van individuele Besteedbare Inkomens die we hebben onderscheiden: een lage inkomenscategorie tot 25.000 Dfl. (11.344,51 Euro); een middeninkomenscategorie tussen 25.001 en 75.000 Dfl. (komt overeen met een inkomen tussen 11.344,51 en 34.033,51 Euro) en een hoge inkomenscategorie van meer dan 75.000 Dfl. (boven 34.033,51 Euro). In de jaren 1998–2000 behoort rond een derde van de TWV'ers tot de hoge inkomenscategorie die in de totale inkomensverdeling voor de personen met een persoonlijk inkomen in Nederland veel minder dan 10 procent omvat. Hierin is het grote verschil gelegen tussen de TWV'ers en andere inkomensverwerwers in Nederland; TWV'ers zijn zeer sterk oververtegenwoordigd in de allerhoogste inkomens. Ongeveer de helft van de TWV'ers behoort tot de middencategorie qua Besteedbaar Inkomen die in de totale inkomensverdeling de decielen vijf tot en met negen omvat. Op dit punt is de oververtegenwoordiging van de TWV'ers dus zeer beperkt. Tot de lage categorie qua persoonlijk Besteedbaar Inkomen behoort in elk van de jaren tussen de 13 en 17 procent van de TWV'ers. In de verdeling van alle inkomensverwerwers naar Besteedbaar Inkomen omvat dat de decielen een tot en met vier en nog een deel van het vijfde deciel. Dus in deze decielen zijn de TWV'ers sterk ondervertegenwoordigd. De conclusie uit het voorgaande is dat de TWV'ers behoren tot de veel beter verdienden zowel in termen van het besteedbaar inkomen als van het huishoudensinkomen.

We zijn in een aantal aanvullende analyses nagegaan of er samenhangen bestaan tussen de besteedbare inkomens verdiend door TWV'ers en een drietal achtergrondkenmerken. We gingen die relatie na met eenvoudige kruistabellen en keken naar: de sector waarin de TWV'er werkzaam is (vier sectoren); het continent waarvan hij afkomstig is (vijf continenten); zijn functieniveau (drie functieniveaus). We maakten voor de Besteedbare Inkomens gebruik van de zelfde indeling in drie categorieën die in het laatste deel van de vorige paragraaf is gepresenteerd.

We vonden samenhangen met de sector waarin wordt gewerkt en met het continent van herkomst. Het blijkt dat in de drie jaren waarover wordt gerapporteerd, in de industrie en bouwnijverheid de hoogste inkomenscategorie relatief het sterkst is gevuld en in de commerciële en niet-commerciële dienstverlening de middencategorie. Deze relatief sterke vulling van de middencategorie gaat met name op voor de niet-commerciële dienstverlening. Een sterkere samenhang is er tussen het continent van herkomst van de TWV'er en het Besteedbaar Inkomen. TWV'ers uit Oost-Europa en Afrika verdienen relatief minder.

HOOFDSTUK 5

Door koppeling bestanden naar analysebestanden

5.1 Te koppelen bestanden

Het initiatief tot en de opdracht voor dit onderzoek lagen bij het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid en de Adviescommissie voor Vreemdelingenzaken. Zij wensten zicht te krijgen op de effecten van dat deel van de immigratie van personen afkomstig van buiten de Europese Economische Ruimte, dat binnen is gekomen op een zogenoemde TeWerkstellingsVergunning (TWV) voor minimaal drie jaar. Dergelijke arbeidsmigranten alsmede de gezinsleden die zich bij hen voegen, hebben na afloop van een driejarige TWV-periode het recht op voortgezet verblijf in Nederland. De arbeidsmigranten kunnen dan zonder nieuwe TWV hun baan continueren of nieuwe werk zoeken. Na een eventueel voortgezet verblijf op een tijdelijke verblijfsvergunning tot een periode van vijf jaar krijgen zij recht op een verblijfsvergunning voor onbeperkte duur. Het was duidelijk voor de opdrachtgevers dat er geen bestaande onderzoeksbestanden beschikbaar waren omtrent vreemdelingen of arbeidsmigranten waarin de bedoelde categorie van arbeidsmigranten met een TWV voor drie jaar was te onderscheiden. Er zou dus een nieuw analysebestand moeten worden opgebouwd uitgaand van het administratieve bestand over arbeidsimmigranten van het Centrum voor Werk en Inkomen (CWI). Het CWI bouwt dit administratieve TWV-bestand op bij de afhandeling van aanvragen van werkgevers voor TWV-vergunningen.

Het TWV-bestand bevat vooral gegevens over de banen waarin de TWV'ers ten tijde van hun vergunning werken. Het bevat geen gegevens over partners en over de inkomens die TWV'ers verdienen tijdens en na hun TWV-periode. De vraag aan de onderzoekers was om een onderzoeksopzet te maken aan de hand waarvan toch dat soort vragen beantwoord zou kunnen worden. Het ISEO zag af van een aanpak waarbij TWV'ers zouden worden getraceerd om hen een vragenlijst voor te leggen. Zijn inschatting was dat het nauwelijks mogelijk zou zijn langs die weg gegevens te verzamelen. Het ISEO koos dan ook voor een aanpak waarbij records uit het TWV bestand via koppeling met gegevens uit andere bestanden zodanig zouden worden verrijkt dat de gestelde inhoudelijke vragen beantwoordbaar zouden worden. Het ontwikkelde daartoe in een offerte een opzet die uitging van de koppeling van gegevens uit een drietal bestanden:

- 1 Het bestand omtrent TeWerkstellingsVergunningen (TWV's) van het Centrum voor Werk en Inkomen (CWI).
  - 2 Gegevens uit het Centraal Register Vreemdelingen (CRV) van de Immigratie en Naturalisatie Dienst (IND)¹.
  - 3 Bestanden omtrent het Regionaal Inkomen Onderzoek berustend bij het CBS.
- Het ISEO formuleerde uitdrukkelijk dat ook aan deze aanpak grote onzekerheden kleefden die een snelle en succesvolle afsluiting van het project in de weg konden staan. De onzekerheden hadden te maken met de volgende zaken. De medewerking van het CWI, IND en CBS. De kwaliteit van de administratieve bestanden van het CWI en CRV. De technische mogelijkheid van matching van records uit het TWV en CRV-bestand. De kalenderjaren die de verschillende bestanden dekken.

---

¹ De gegevens voor het CRV zijn op zijn beurt weer afkomstig uit het Vreemdelingen Administratie Systeem (VAS) van de Vreemdelingen Dienst (VD). Het CRV-bestand is ook het uitgangspunt van het zogenoemde CRV/CBK-bestand van het CBS dat we uiteindelijk in plaats van het eigenlijke CRV-bestand in de analyses voor dit onderzoek hebben benut.

In de volgende paragrafen maken we duidelijk hoe door koppeling van de bovengenoemde bestanden stapsgewijs analysebestanden ontstonden. Tevens leggen wij uit wat de omvang, dekking over de jaren 1996-2002 en de representativiteit ten opzichte van de populatie van TWV'ers is van de door ons ontwikkelde analysebestanden.

5.2 Het startpunt: het TWV-bestand

Het uitgangspunt voor het onderzoek was, zoals gezegd, een administratief TWV-bestand van het CWI. Het CWI verleende zeer snel haar medewerking aan dit onderzoek door een deelbestand te genereren uit haar administratie van TWV-vergunningen volgens specificaties van de onderzoekers. Bij bewerking door het ISEO bleek dit bestand betrekking te hebben op totaal 17.631 personen ofwel arbeidsmigranten die in de jaren 1996 tot oktober 2002 tot Nederland waren toegelaten op één TWV-vergunning voor drie jaar of op meerdere min of meer direct op elkaar volgende TWV's verleend voor kortere werkperiodes. In geval sprake was van meerdere vergunningen was de maximale tussenpoos tussen de vergunningen zes weken. Pas tijdens het onderzoek werd het de onderzoekers duidelijk dat de laatste deelcategorie van personen, namelijk zij die via meerdere TWV's op een totale periode van drie jaar of meer uitkwamen, niet gerechtigd is tot voortgezet verblijf in Nederland zonder een TWV. In het TWV-bestand voor dit onderzoek waren dat in totaal 2.681 personen. Deze deelcategorie is daarom bij de opbouw van het analysebestand naderhand terzijde gelaten. Voor de opbouw van het analysebestand zijn we teruggevallen op in totaal 14.680 personen die in de periode 1996-oktober 2002 in één keer een TWV-vergunning verkregen voor de duur van minimaal drie jaar.

Tabel 5.1 verschaft informatie over onderverdelingen in het oorspronkelijk TWV-bestand. Het gaat om het aantal vergunningen via welke een arbeidsmigrant aan een verblijfsperiode komt van drie jaar of meer. Zoals gezegd zijn de onderzoekers alleen verder gegaan met de 14.680 personen die via één vergunning op een verblijfsperiode van drie jaar of meer kwamen. De tweede onderverdeling in de tabel is die naar de beperkingscode waaronder de verleende vergunning is afgegeven. Vergunningen voor lange perioden worden sinds 1995 normaliter alleen gegeven met de code 'beperking-3'. Dit houdt in dat de vergunning wordt verleend voor specifieke arbeid voor een periode van drie jaar (niet meer en niet minder). Ook onder code 'beperking-4' is een aanmerkelijk aantal vergunningen afgegeven. De geldigheidsduur van die vergunningen zo blijkt uit de tabel is zeer uiteenlopend. In de tabel hebben we verder aangegeven in hoeveel gevallen de vergunningen ook voor de volledige periode waarvoor ze zijn afgegeven, zijn benut. Het blijkt dat maar een klein deel van de TWV-vergunningen vervallen voordat de periode waarvoor ze zijn afgegeven, expireerde. De reden voor voortijdige expiratie kan zijn dat de persoon die op de TWV werkt zijn baan opgeeft of dat het bedrijf waarvoor hij werkt feitelijk ophoudt te bestaan. In geval een TWV verleend voor drie jaar niet wordt 'uitgeendiend' ontstaat geen recht op verlengd verblijf in Nederland.

Van de totaal 17.631 personen met een TWV die inging in de periode 1996-2002 is voor 9.414 personen een datum intrekking TWV bekend die ligt in dezelfde periode. Voor 7.947 personen is zo'n datum niet bekend. Dat is begrijpelijk want voor 8.901 personen ligt de datum van de intrekking van de TWV nog in toekomstige jaren i.e. (op het moment van meting) in het jaar 2003 of later. Uit deze tabel blijkt dat in de periode 1996-oktober 2002 in totaal 2.681 vergunningen zijn afgegeven die niet in een keer tot een TWV-periode van drie jaar leidden. De driejarige periode ontstond doordat meerdere vergunningen achter elkaar werden verleend met maximaal een tussenpoos van zes weken tussen de vergunningen. In tabel 5.2 wordt een overzicht gegeven van het aantal

vergunningen dat optelt tot drie jaar en de code beperking waaronder ze werden afgegeven. Het blijkt dat de grote meerderheid van opeenvolgende TWV-vergunningen is afgegeven onder code beperking-4. Het gaat in de meerderheid van deze gevallen om twee kort op elkaar volgende TWV's. In maar een zeer klein percentage van de gevallen gaat het om meer dan zes kort na elkaar verleende TWV's.

Tabel 5.1 Overzicht van aantal TWV's dat via één of meerdere vergunningen is uitgekomen op drie jaar of langer naar de beperkingscode en voortijdige beëindiging

Via één TWV	Toegestane periode van drie jaar of meer		
	Aantal vergunningen verleend	Voortijdig beëindigd	Aantal feitelijk benut
Code 1	2	0	2
Code 2	5	0	5
Code 3	12.496	296	12.200
Code 4	2.177		2.177
Subtotaal drie jaar via één TWV	14.680	296	14.384
Via 2 of meer TWV's			
Code 1	15		15
Code 2	126	3	123
Code 4	2.540	79	2.461
Subtotaal drie jaar via meer TWV's	2.681	82	2.599
Niet driejarige TWV's	269	269	
Totaal generaal	17.631	648	16.983

Bron: CWI /bewerking ISEO

Het is belangwekkend om te constateren dat er kennelijk een categorie van moderne arbeidsmigranten bestaat van buiten de Europese Economische Ruimte (EER) bij wie de ene TWV met een tussenpoos van maximaal zes weken volgt op de andere TWV zonder dat daaruit rechten op verblijf in Nederland ontstaan buiten een TWV om. In de periode 1996 tot oktober 2002 ging het om totaal 2.599 personen.

De categorie van personen die via één enkele TWV voor drie jaar toegang kreeg tot Nederland om te werken is over de jaren 1996 tot oktober 2002 daarmee 14.680 personen groot. De totale arbeidsimmigratie in dezelfde periode was in termen van het aantal TWV's veel en veel groter: ruim 144.000. De personen die met één TWV vergunning voor drie jaar toegang kregen tot werk in Nederland namen maar een klein deel van dit totaal aan vergunningen in beslag: ongeveer 10 procent.

Tabel 5.2 Aantal personen dat via meerdere TWV's gerechtigd raakte tot een verblijf van om en nabij drie jaar in Nederland naar code 'beperking-verblijf' en al dan niet voortijdige beëindiging van de laatste TWV

beperking waaraan TWV onderhevig is	Aantal TWV's	Aantal voortijdig beëindigd	Aantal drie jaar of langer	Totaal
Code 1	2	.	6	6
	3	.	3	3
	4	.	1	1
	5	.	2	2
	6	.	2	2
	7	.	1	1
Totaal code 1			15	15
Code 2	2	3	31	34
	3		72	72
	4		14	14
	5		5	5
	7		1	1
Totaal code 2		3	123	126
Code 3	1	19		19
Code 4	2	22	1.343	1.365
	3	25	618	643
	4	8	287	295
	5	5	122	127
	6		59	59
	7		14	14
	8		9	9
	10		1	1
	12		1	1
	14		3	3
	15		1	1
	16		3	3
Totaal code 4		79	2.461	2.540
Totaal van alle TWV'ers met meerdere opeenvolgende kleine TWV's		82	2.599	2.681

Bron: CWI/bewerking ISEO

Nog een laatste tabel presenteren wij over de driejarige TWV'ers. In tabel 5.3 is aangegeven in welke jaren van 1996 tot en met 2002 deze TWV's zijn afgegeven en in welk jaar ze feitelijk zijn ingetrokken of zullen aflopen in een periode lopend tot 2005. In kolom 5 staan de aantallen TWV's die aflopen voor en na 2002. Van de TWV'ers voor wie de TWV-periode afloopt na 2002 zal via dit onderzoek zeker niet kunnen worden vastgesteld of zij ook daadwerkelijk weer retourmigratie of emigratie zullen vertonen. Het gaat om bijna 60 procent van alle 14.680 TWV'ers.

Tabel 5.3 De driejarige TWV'ers naar het beginjaar en jaar van expiratie van de vergunning

Beginjaar	aantal TWV'ers	cumulatief percentage	vervaljaar	aantal TWV's	cumulatief percentage
			1996	5	0,0
			1997	10	0,1
			1998	19	0,2
1996	1.303	8,9	1999	1.304	9,1
1997	1.245	17,4	2000	1.271	17,8
1998	1.503	27,6	2001	1.494	27,9
1999	1.746	39,5	2002	1.728	39,7
2000	2.514	56,6	2003	2.580	57,3
2001	3.415	79,9	2004	3.378	80,3
2002	2.954	100,0	2005	2.885	100,0
			Na 2005	6	
Totaal	14.680			14.680	

Bron: CWI/bewerking ISEO

In het TWV-bestand zit ook een veld dat aangeeft in welk jaar een persoon die op een TWV-vergunning van minimaal drie jaar komt werken, voor het eerst ingeschreven is geraakt bij het CWI. Indien het jaar van inschrijving voor 1995 ligt, heeft de desbetreffende persoon óf al in een eerdere periode op een kortdurende TWV gewerkt óf werkt hij op een TWV met een zeer lange geldigheidsduur. Uit tabel 5.4 blijkt dat het gaat om in totaal 476 personen op het totaal van 14.680; dat is ruim 3 procent van het totaal aantal personen dat op één TWV-vergunning voor drie jaar komt werken in Nederland. Het is denkbaar dat de inschrijving van een persoon die op een TWV komt werken een aantal weken tot maanden voorafgaat aan de ingangsdatum van een TWV. Dit betekent dat een deel van de personen die gaat werken op een vergunning die in 1996 wordt afgegeven al in 1995 zal zijn ingeschreven. In ons analysebestand zitten 221 personen die al in 1995 ingeschreven werden. De 3 procent die nog voor 1995 werd ingeschreven duidt op een klein aantal personen dat zich meer blijvend richt op werken in Nederland en daartoe op enig moment een TWV verkrijgt die een geldigheid heeft van drie jaar of langer.

Tabel 5.4 Driejarige TWV'ers naar jaar van inschrijving bij het CWI

Jaar van inschrijving	Aantal opgevoerd in administratie	Cumulatief percentage	Aantal TWV's afgegeven	Cumulatief percentage
Voor 1987	30	0,2		
1988-1994	446	3,2		
1995	221	4,8		
1996	1.363	14	1.303	8,9
1997	1.247	22,5	1.245	17,4
1998	1.772	34,6	1.503	27,6
1999	2.147	49,3	1.746	39,5
2000	2.761	68,1	2.514	56,6
2001	2.815	87,3	3.413	79,9
2002	1.866	100,0	2.954	100,0
Onbekend	12			
Totaal	14.680		14.680	

Bron: CWI/bewerking ISEO

In hoofdstuk 3 is een analyse gegeven van het totale TWV-bestand. Deze analyse geeft antwoord op de vraag uit welke landen de TWV'ers afkomstig zijn en in welke functies en bedrijfssectoren zij werkzaam zijn. De analyse wordt gegeven voor het totale TWV-bestand. De onderzoekers hebben namelijk vastgesteld dat er geen verschillen bestaan tussen de 14.680 TWV'ers die via één TWV voor drie jaar zijn komen werken in Nederland en de 2.681 TWV'ers die via twee of meer TWV's op zo'n vergunningsperiode zijn uitgekomen.

5.3 Door matching bij de IND naar een RIN-nummer

Het TWV-bestand van ruim 17 *duizend* personen werd via de tussenstap van het administratieve CRV/IND-bestand gekoppeld aan analysebestanden van het CBS. De tussenstap bestond uit het matchen van records uit het TWV-bestand met records uit het CRV/IND-bestand. Deze tussenstap moest worden gemaakt om aan een uniek persoonsnummer te komen (een zogenoemd RIN-nummer van het CBS) waarmee de relevante selecties zouden kunnen worden gemaakt binnen de CRV/CBK en RIO-bestanden van het CBS. De matching tussen het administratieve TWV-bestand enerzijds en het administratieve CRV/IND-bestand anderzijds via de IND lukte maar gedeeltelijk, namelijk voor bijna 10 *duizend* gevallen. Dat maar voor een gedeelte van de TWV-records een match werd gevonden in het CRV komt in de eerste plaats door onvolledige matching en in de tweede plaats doordat het CRV-bestand de toestand inzake vreemdelingen weergeeft op een datum eind 2002. In het CRV-bestand worden records bewaard tot drie jaar nadat de laatste administratieve wijziging in een individueel record heeft plaats gehad. Het gevolg is dat TWV'ers met een TWV die inging vanaf 1997 en afliep in de jaren 2000 en later in dit CRV/IND-bestand nog goed kunnen worden gevonden. Van TWV'ers die voor dat jaar zijn ingestroomd en na afloop van hun driejarige TWV-periode zijn geëmigreerd, zijn normaliter geen gegevens meer traceerbaar in het CRV/IND-bestand zodat geen matching kan plaats vinden. Daarom dat TWV'ers die we in het vervolg van dit verslag analyseren normaliter geen uitstroomjaar hebben dat ligt voor 1999. TWV'ers die een vergunning hebben gehad die afliep in 1996, 1997 of 1998 kunnen alleen worden teruggevonden, indien zij na afloop van hun vergunning in Nederland zijn gebleven. Hierna zien we in tabel 5.5. dan ook dat maar van 7 TWV'ers die na matching werden gevonden in het CRV/CBK-bestand het uitstroomjaar ligt voor 1999.

Om precies te zijn vonden we van het totaal van 17.631 TWV'ers uit de periode 1996-2002 er 9.895 in het CRV/IND-bestand. Het gaat goeddeels om TWV'ers die na 1997 instroomden in Nederland. In tweede instantie hebben we buiten het analysebestand gelaten dat deel van de 9.895 arbeidsmigranten dat niet was toegelaten op een TWV van in één keer drie jaar. Het ging om 2.877 gevallen. We hielden dus 7.028 driejarige TWV'ers over waarvan we een RIN-nummer konden traceren via matching. Wij ontleenden geen verdere inhoudelijke gegevens aan het CRV bestand van de IND. Dit omdat het CBS over geschoonde CRV/CBK-bestanden beschikt die betrekking hebben op de periode 1998-2002. Die bestanden stonden gebruiksklaar bij het CBS. Het is in dat CRV/CBK-bestand dat belangrijke gegevens aanwezig zijn over de TWV'er zoals: zich bij de arbeidsmigrant voegende partners, het verblijfsmotief waarmee deze partner is toegelaten; en, het uitstroomjaar en de uitstroomreden van de TWV'er.

In tabel 5.5 wordt aangegeven hoe de verdeling van deze TWV'ers naar (verwacht) uitstroomjaar er uit ziet.

Tabel 5.5 Uitstroomjaar van 7.028 TWV'ers gevonden in het CRV bestand van de IND

Jaar van uitstroom	Aantal	Percentage	
1997	1	0	
1998	6	0,3	
1999	385	16,2	
2000	455	19,1	
2001	620	26,1	
2002	909	38,3	<i>Aandeel uitstroomjaar bekend en onbekend</i>
subtotaal uitstroom bekend	2.376	100	33,8 %
Verwachte uitstroom na 2002	4.652		66,2 %
Totaal	7.028		100,0 %

Bron: CWI/CBS/bewerking ISEO

5.4 De analysebestanden gebaseerd op koppeling met CBS-bestanden

5.3.1 Het CRV/CBK-analysebestand

Pas na de matching van de TWV-records met de CRV-records van de IND konden de onderzoekers van het ISEO in bestanden van het CBS gegevens zoeken over de TWV'ers waarvoor de matching was gelukt. Het eerste wat daartoe gebeurde was koppeling van de 7.028 records uit de vorige stap met het CRV/CBK-bestand over 1998-2002 van het CBS. Dit is een bestand met de omvang van 646.583 records. Bij die koppeling trad er wederom uitval op van records. Het bleek dat we van de ruim zeven duizend TWV'ers uit het CRV/IND-bestand niet meer dan 5.570 konden vinden in het CRV/CBK-bestand. Het verschil van ongeveer 1.500 records over TWV'ers tussen het CRV/IND-bestand en het CRV/CBK-bestand is het gevolg van het feit dat het CRV/CBK-bestand geen gegevens bevat van TWV'ers die voor 1998 Nederland hebben verlaten. Het CBS heeft zijn gegevens uit het CRV/CBK-bestand gecheckt tegen gegevens uit het GBA. Indien bij die check bleek dat een vreemdeling in de periode 1998-2002 niet meer ingeschreven stond bij het GBA, is die vreemdeling uit het CRV/CBK-bestand verwijderd als niet meer (officieel) wonend in Nederland. Het verschil van 1.500 records tussen CRV/IND en CRV/CBK bestand heeft dus als waarschijnlijke oorzaak dat TWV'ers die voor 1998 het land hebben verlaten in het CRV/CBK-bestand geheel afwezig zijn, terwijl TWV'ers van wie de vergunning voor 1998 afliep en die ook daadwerkelijk zijn vertrokken, nog wel aanwezig kunnen zijn in het CRV/IND-bestand van eind 2002. In hoofdstuk 4 staan in de paragrafen 4.2 en 4.3 de analyses op het CRV/CBK bestand. Het zijn analyses die betrekking hebben op het aantal TWV'ers van wie een partner zich van buiten de EER bij hen heeft gevoegd en betrekking hebben op het verlaten van Nederland na afloop van de TWV-periode.

In tabel 5.6 wordt een overzicht gegeven van de onderverdeling van het CRV/CBK-bestand van 5.570 records van TWV'ers. In de eerste plaats zijn de TWV'ers uit het bestand uiteengelegd naar het jaar van ingang van de TWV; dit is het eerste jaar dat genoemd wordt in de kop van de kolommen 2 t/m 8. Het tweede jaar dat in de kolomkop wordt genoemd is het jaar waarin de TWV's uit een genoemd ingangsjaar normaliter afloopt. Indien dit 'vervaljaar' later is dan 2002, is de driejarige periode op het moment van dit onderzoek feitelijk nog niet verstreken; het ligt nog in de toekomst. In de eerste rij met de omschrijving 'verval na drie jaar' staat van hoeveel TWV's ingegaan in een bepaald jaar het verval jaar ook feitelijk drie later ligt en niet vroeger. Het blijkt namelijk dat in een klein percentage van de cases de driejarige TWV-periode volgens de administratieve gegevens in feite geen drie jaar zal duren. Belangrijker is dat in de grote

meerderheid de TWV's zijn uitgegeven voor de maximale periode van drie jaar. In de voorlaatste rij is opgesomd hoeveel TWV's zijn ingetrokken voordat de TWV-periode was verlopen. Dit kan zijn gebeurd omdat de baan werd opgegeven door de TWV'er of het bedrijf ophield te bestaan. In de laatste rij is aangegeven welk percentage de intrekkingen bedroegen van het totaal aantal afgegeven TWV's in een ingangsjaar.

Tabel 5.6 De onderverdeling van de 5.570 TWV'ers uit het CRV/CBK-analysebestand naar ingangsjaar, vervaljaar en voortijdige beëindiging TWV

	ingangsjaar en reguliere vervaljaar TWV							totaal
	1996-1999	1997-2000	1998-2001	1999-2002	2000-2003	2001-2004	2002-2005	
Verval na drie jaar	359	425	592	860	1285	1519	390	5430
Verwacht verval voor eindjaar	4	5	12	28	12	50	29	140
Percentage verval voor eindjaar	1%	5%	2%	3%	1%	3%	6%	2.5%
Totaal	363	430	604	888	1297	1569	419	5570
Intrekkingen voor 2002 of eerder	20	19	37	60	240	73	16	465
Percentage intrekkingen	7%	6%	8%	10%	20%	8%	4%	8.3%

Bron: CWI/CBS/bewerking ISEO

De gegevens in de tabel maken een aantal zaken duidelijk. Inderdaad is het zo dat voor de jaren die het CRV/CBK-bestand dekt, namelijk 1998-2002, de aantallen gevonden TWV'ers relatief talrijker zijn dan voor de andere jaren. Alleen het beginjaar 2002 is daarop een uitzondering, wat waarschijnlijk te maken heeft met technische eigenaardigheden van het bestand. Te denken valt aan de overgang in het jaar 2002 naar een loket voor arbeidsimmigratie, wat een andere wijze van registreren met zich heeft gebracht. Nog een laatste opmerking maken we. Van de totaal 5.570 TWV'ers is in 2002, het jaar van meting, voor 3285 TWV'ers de TWV-periode nog niet beëindigd. Omtrent deze arbeidsmigranten kan in deze bestanden niet worden vastgesteld of zij weer emigreren d.w.z. hun verblijf in Nederland beëindigen. Het gaat om zestig procent van de records in het CRV/CBK-analysebestand. Wij noemden dit aantal al eerder in hoofdstuk 4.

In tabel 5.7 is aangegeven hoe in de totale populatie van 14.680 TWV'ers en hoe in dit bestand de procentuele verdeling is over de ingangsjaren 1996-2002. De ondervetegenwoordiging van de jaren 1996, 1997 en 2002 heeft te maken met het feit dat het CRV/CBK-bestand in principe alleen de jaren 1998 t/m 2001 goed dekt. Dit is een gevolg van de technische opbouw van het bestand.

Tabel 5.7 De onderverdeling naar ingangsjaar van het CRV/CBK-bestand in vergelijking met de totale TWV-populatie

Ingangsjaar	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
TWV populatie	8.9	8.5	10.2	11.9	17.1	23.3	20.1
CRV/CBK-bestand	6.5	7.7	10.8	15.9	23.3	28.2	7.5

Bron: CWI/CBS/bewerking ISEO

Wat verder nog blijkt uit tabel 5.6 is dat de percentages ingetrokken TWV's voor de ingangsjaren 1999 en later relatief hoger liggen dan in de voorgaande jaren. Van de TWV's ingaand in 1999 zijn er na (bijna) drie jaar al 10 procent ingetrokken. In de jaren daarna liggen de percentages nog hoger terwijl voor de TWV's uit die jaren de periode van de geldigheidsduur op het moment van dit onderzoek nog niet is verstreken. Het

relatief grote aantal ingetrokken TWV's in de genoemde jaren weerspiegelt hoogstwaarschijnlijk de teruglopende conjunctuur en de teruggang van met name de ICT-sector.

5.3.2 *De RIO-bestanden 1995-2000*

Er is een tweede type van bestanden van het CBS waaraan de onderzoekers van het ISEO gegevens hebben ontleend omtrent TWV'ers. Het zijn de Regionale Inkomens Onderzoeken (RIO) over de jaren 1995-2000. Elke jaargang van de RIO-onderzoeken bestaat uit drie aparte bestanden: een bestand met persoonlijke inkomensgegevens (RIO8322) en een bestand met inkomensgegevens van huishoudens (RIO8324) en een bestand met persoonsgegevens over de leden van huishoudens (RIO8323). Voor de opbouw van deze bestanden heeft het CBS als uitgangspunt genomen een selectie van 1,8 miljoen zogenoemde kernpersonen. Deze zijn op basis van een gestratificeerde steekproef getrokken uit de Nederlandse bevolking van 15 jaar en ouder. Uit kleinere gemeenten wordt een groter aandeel van de bevolking meegenomen dan uit de grotere gemeenten. Voor deze 1,8 miljoen personen zijn persoonsgegevens ontleend aan het GBA en inkomensgegevens aan bestanden van het Ministerie van Financiën. Deze worden goeddeels aangetroffen in respectievelijk de RIO8323 en RIO8322 bestanden. Bij de geselecteerde kernpersonen zijn de huishoudens gezocht en de overige personen die van die huishoudens onderdeel uitmaken. Ook over deze andere leden van het huishouden zijn inkomensgegevens verzameld voorzover deze andere leden ook over eigen inkomensbronnen beschikken. Door deze aanvulling verschaft het huishoudensbestand gegevens over ongeveer 5 miljoen personen uit de Nederlandse bevolking.

Over elk van de zes jaren van 1995-2000 waren deze drie bestanden met een omvang van 1,8 tot 5 miljoen records beschikbaar. Dit betekent dat in bij elkaar 18 bestanden 'gevist' moest worden naar gegevens die betrekking hadden op de TWV'ers waar het in dit onderzoek om te doen was. Het aantal TWV'ers waarvoor via koppeling gegevens uit deze achttien bestanden werd gezocht was inmiddels teruggelopen van 14.680 naar 5.570. Het ging daarbij voornamelijk om TWV'ers die in de periode 1998 t/m 2000 in Nederland verbleven. De bestanden werden door het CBS in ASCII-format aangeleverd terwijl wij waren ingesteld op werken met SPSS. Het omzetten van de bestanden van ASCII naar SPSS-format bleek zeer moeizaam te gaan. De bestanden werden zo groot dat de geheugencapaciteit op de on-site werkplek bij het CBS te klein bleek. Het nam veel tijd in beslag en overleg met de medewerkers van het CBS om toch nog tot werkzame oplossingen te komen om de queries te draaien die nodig waren. Het gevolg daarvan was dat veel meer tijd dan verwacht heenging met het genereren van een analysebestand met inkomensgegevens van TWV'ers. Nog maar een klein deel van de beschikbare tijd op het CBS resteerde om te besteden aan de eigenlijke analyses.

Bij het uitvoeren van queries uitgaand van de 5.570 CRV/CBK-records op de RIO-bestanden vonden we inkomensgegevens van ruim duizend TWV'ers. Dit is het gevolg van het feit dat de RIO-bestanden weliswaar een grote dekking hebben van de huishoudens waarbinnen in Nederland inkomens worden genoten, maar toch een dekking die niet groter is dan 20% à 30% van het totaal van de huishoudens al naar gelang de grootte van de gemeente. We kregen op het CBS de beschikking over RIO-bestanden over de jaren 1995-2000. Omdat ons TWV/CRV-bestand in principe slechts TWV'ers uit de jaren vanaf 1997 bevat en het CRV/CBS-bestand vanaf 1998, vonden wij bijna alleen in de RIO-bestanden van 1998 t/m 2000 inkomensgegevens over TWV'ers. In concreto vonden wij over 1.156 TWV'ers en hun huishoudens inkomensgegevens. Een representativiteitsanalyse wees uit dat dit RIO-analysebestand van 1.156 records redelijk representatief is voor de populatie van 17.631 TWV'ers waar we mee startten. In bijlage 2 staan de gegevens van deze representativiteitsanalyse.

Tabel 5.8 De onderverdeling van de 1.156 TWV'ers uit het RIO-analysebestand naar ingangsjaar, vervaljaar en voortijdige beëindiging TWV

	ingangsjaar en reguliere vervaljaar TWV							totaal
	1996-1999	1997-2000	1998-2001	1999-2002	2000-2003	2001-2004	2002-2005	
Verval na drie jaar	130	130	176	230	285	111	61	1123
Verwacht verval voor eindjaar	4	2	5	12	1	5	4	33
Percentage verval voor eindjaar	3%	2%	3%	5%	0%	4%	6%	2.9%
Totaal	134	132	181	242	286	116	65	1156
Intrekkingen voor 2002 of eerder	12	10	19	24	59	11	3	138
Percentage intrekkingen	9%	8%	10%	10%	20%	10%	5%	11.9%

Bron: CWI/CBS/bewerking ISEO

In tabel 5.8 is een overzicht opgenomen van de onderverdeling van de 1.156 TWV'ers gevonden in de RIO-bestanden. Aangegeven is op welke aantallen vergunningen voor verschillende perioden zijn afgegeven. Het blijkt dat bij een klein deel van de vergunningen bij aanvang van de periode al bekend was dat de vergunning voor het eind van de drie jaar zou aflopen. Daarbovenop komen nog kleine aantallen vergunningen die in de loop van de periode worden ingetrokken. Bij elkaar resulteert dat in percentages intrekkingen die variëren tussen de 5 en 20 procent.

Tabel 5.9 De onderverdeling naar ingangsjaar en percentage voortijdige intrekkingen in het RIO-analysebestand in vergelijking met CRV/CBK-bestand en de totale TWV-populatie

Ingangsjaar	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
TWV populatie	8.9	8.5	10.2	11.9	17.1	23.3	20.1
CRV/CBK-bestand	6.5	7.7	10.8	15.9	23.3	28.2	7.5
RIO-bestand	11.6	11.4	15.7	20.9	24.7	10.0	5.6
% intrekkingen CRV/CBK	7%	6%	8%	10%	20%	8%	4%
% intrekkingen RIO	9%	8%	10%	10%	20%	10%	5%

Zoals hierboven is uiteengezet bevatten de RIO-bestanden inkomensgegevens over de jaren 1995 t/m 2000. Zij dekken niet de jaren 2001 en 2002. Desalniettemin treffen we in de RIO-inkomensbestanden inkomensgegevens aan van arbeidsmigranten die pas in 2001 of 2002 tot Nederland worden toegelaten op een driejarig TWV-vergunning. Dit betekent dat zij op enig moment voor 2001 al in Nederland moeten hebben gewerkt voor langere of kortere duur. Dit doet zich voor bij in totaal 181 TWV'ers. De RIO-bestanden zijn zo opgebouwd dat vreemdelingen zoals arbeidsmigranten die Nederland binnenkomen een even grote kans hebben als overige inwoners boven de 15 jaar om in het RIO-bestand opgenomen te raken. De implicatie is dat deze 181 TWV'ers voor ruim 700 arbeidsmigranten staan die voor 2000 tijdelijk in Nederland werkten en vervolgens een driejarige TWV-vergunning verkregen. Op een totaal van ongeveer 130.000 TWV's met een korte duur is dat niet veel. Op de populatie van 14.680 driejarige TWV's tussen 1996 en 2002 vormen zij bijna vijf procent aan personen die op werken in Nederland georiënteerd zijn.

Tegenover de ondervertegenwoordiging van TWV's aangevangen in 2001 en 2002 in het RIO-bestand, staat een oververtegenwoordiging van TWV's begonnen in de jaren 1996-1999. In hoofdstuk 4 hebben we gezien dat niet voor al deze TWV'ers in het RIO-bestand bruikbare inkomensgegevens worden gevonden. Centrale variabelen uit dat bestand zoals het persoonlijk besteedbaar inkomen en het besteedbaar inkomen van het huishouden van een TWV'er worden namelijk alleen berekend indien inko-

mensgegevens over een geheel jaar beschikbaar zijn. Over het jaar 2000 zijn over ruim 700 TWV'ers zulke inkomensgegevens voor handen. We hebben dan te maken met een optelsom van TWV'ers die een TWV hadden in de jaren 1997–1999.

5.4 Slechts een voorlopige analyse van CBS-bestanden

Zoals eerder uitgelegd konden de onderzoekers van het ISEO vanwege het kleine aantal kalenderjaren waarover gegevens via het CBS beschikbaar kwamen slechts een beperkte analyse maken, die later zou moeten aangevuld. Op dat moment kunnen we ook een meer geschikte aanpak voor de analyse van het materiaal volgen. Deze bestaat eruit dat we voor elke TWV'er één record opbouwen met daarin alle gegevens omtrent werkperiodes, partners en kinderen, al dan niet emigratie na afloop van de TWV en verdiende inkomens. De gegevens uit deze individuele records worden vervolgens vergelijkbaar gemaakt op allerlei punten. Dit betekent dat per TWV'er een variabele wordt aangeemaakt waaruit blijkt of deze de gehele TWV-periode heeft vol gemaakt, na afloop is vertrokken of het verblijf heeft voortgezet in Nederland. Dit betekent ook dat de inkomens verdiend door individuele TWV'ers in uiteenlopende perioden qua lengte en kalenderjaren worden omgerekend naar vergelijkbare reële bedragen. Vanwege het geringe aantal jaren dat ons analysebestand dekte kozen we er voorshands voor om analyses per kalenderjaar te maken. Onze conclusie is dat de uitkomsten uit die analyses zichtbaar maken dat de categorie van moderne arbeidsmigranten bijzonder is door hun hoge arbeidsinkomen, lage uitkeringsafhankelijkheid en grote emigratie na afloop van de TWV-periode. Dit is al duidelijk geworden in hoofdstuk 4.

5.6 Samenvatting

In dit hoofdstuk is beschreven hoe onze analysebestanden tot stand zijn gekomen. Het gaat om drie bestanden het zogenoemde TWV/ISEO-bestand, het CRV/CBK-bestand en het RIO-bestand. Een later genoemd bestand is steeds ontstaan doordat een eerder genoemd bestand is verrijkt met gegevens uit dit later genoemde bestand. Het gaat om verrijking van het TWV/ISEO-bestand met gegevens uit bestanden die bij het CBS berusten.

Uitgangspunt van de opbouw van de drie analysebestanden was het TWV/ISEO-bestand met 17.361 records. In dit bestand bleken 14.680 records betrekking te hebben op TeWerkstelingsVergunningen met de code: beperking 3. Dit is de categorie waarnaar de interesse in dit onderzoek uitging. Eerst vond er matching plaats van gegevens uit het TWV-bestand met het CRV-bestand van het IND. Pas daarna werd het mogelijk om bij het CBS het TWV/ISEO-bestand te verrijken met gegevens uit de zogenoemde CRV/CBK en RIO-bestanden. De matching lukte voor ruim zeventienduizend records van de oorspronkelijke 14.680 records.

Het eerste bestand van het CBS waaraan gegevens werden ontleend via koppeling was het CRV/CBK-bestand. Dit bestand heeft niet betrekking op de jaren 1996-2002 zoals het TWV/ISEO-uitgangbestand, maar op de jaren 1998-2002. Het gevolg daarvan was dat na koppeling het aantal bruikbare records verder afnam van ruim zeven duizend naar 5.570. Vervolgens werden inkomensgegevens ontleend aan het RIO-bestand van het CBS. Het RIO-bestand van het CBS is een zeer omvangrijk bestand waarin grof gesteld eenderde gedeelte van de bevolking is opgenomen. Van de 5.570 TWV'ers die ons restten na de koppeling tot dan toe, vonden we voor 1.156 TWV'ers inkomensgegevens in de RIO-bestanden.

Aldus kwamen we uit op drie analysebestanden.

- Het TWV/ISEO bestand met 17.631 records dat gegevens verschaft omtrent type functie en sector waarvoor de TWV'er een vergunning kreeg.
- Het CRV/CBK-bestand dat voor 5.570 records van TWV'ers aanvullend bovenop het TWV/ISEO-bestand gegevens bevat omtrent gezinsherenigende partners en officiële uitschrijving uit Nederland.
- Het RIO-bestand dat voor 1.156 TWV'ers gegevens verschaft omtrent inkomens verdiend in Nederland.

Uit representativiteitsanalyses bleek dat de afgeleide bestanden als we keken naar de individuele achtergrondkenmerken van de TWV'ers (seks en nationaliteit) en naar de banen die ze bezetten (naar functie, sector en niveau) redelijk representatief waren voor het uitgangbestand van de gehele TWV-populatie.

Uitgangspunt voor dit onderzoek naar langlopende TWV's was een bestand van het CWI omtrent het aantal personen dat tussen 1996 en 2002 via één of meer TWV's uitkwam op een periode van drie jaar of meer gedurende welke ze in Nederland arbeid mochten verrichten. Dit uitgangbestand omvatte 17.631 records. Van deze 17.631 records hadden er 14.680 betrekking om TWV's met de code beperking 3. Dit is het type TWV-vergunning dat na afloop van de TWV-periode recht geeft op voortgezet verblijf in Nederland zonder dat daarvoor een nieuwe TWV-vergunning nodig is. Na nog weer twee jaar verblijf in Nederland ontstaat dan het recht op een permanent verblijf. Het is deze categorie van TWV'ers die het centrale onderwerp van deze studie vormen.

Naast deze personen die via één TWV-vergunning gerechtigd raakten tot drie jaar werken, zijn er in de periode 1995- oktober 2002 nog eens ruim tweeëneenhalfduizend personen (2.681) geweest die via twee of meer TWV's waartussen een maximale tussenpoos zat van zes weken, uitkwamen op een periode van drie jaar of meer werken in Nederland. Het is niet duidelijk welk deel van deze personen via die min of meer aansluitende TWV's eveneens gerechtigd raakt tot langer werken in Nederland zonder TWV. De kans daarop is kleiner aan het worden sinds CWI en IND als uitgangspunt hanteren dat de ingangs- en verloopdatum van TWV en verblijfsvergunning op elkaar moeten zijn afgestemd.

In de periode 1995-2002 is het aantal TWV's toegekend voor drie jaar jaarlijks gegroeid. In 1996 lag het nog op 1.300, in 2001 op 3.400. In 2002 kwam het waarschijnlijk uit rond de 3.600. Tussen 1996 en 2001 was er dus sprake van een groei met 160 procent. In diezelfde periode groeide het totaal aantal toegekende TWV's ongeacht geldigheidsduur met 200 procent.

Van de veertieneneenhalfduizend personen die in de periode 1996-2002 kwamen te werken op een TWV voor de maximaal toelaatbare duur van drie jaar, werkte bijna 5 procent (dit zijn bijna 700 personen) al voor 1996 op een eerdere niet driejarige TWV. Deze personen richten zich kennelijk voor langere duur op werken in Nederland.

Het blijkt dat voor een klein deel van de TWV's die onder de beperkingscode drie worden uitgegeven – dit is een TWV voor de maximaal toegestane duur van drie jaar – al bij de uitgifte een vervaldatum wordt opgegeven die ligt voor het einde van de periode van drie jaar. Dit doet zich voor bij 2,5 procent van deze TWV's.

Daarnaast wordt ruim 8 procent van de TWV's ingetrokken voordat de driejarige periode is verstreken. De oorzaak daarvoor is dat of de TWV'er vertrekt uit zijn baan of dat het bedrijf dat de terwerkstellingsvergunning aanvroeg en verkreeg, is gestaakt. Opvallend is dat het percentage ingetrokken TWV's in de loop van de tijd is gestegen.

Van de TWV's uitgegeven in 1996 werd nog maar 7 procent (voortijdig) ingetrokken, van de TWV's uitgegeven in 2000 werd 20 procent voortijdig ingetrokken. Voor de TWV's uitgegeven in de jaren 2001 en 2002 liggen de percentages intrekkingen – terwijl de periode waarvoor de TWV's geldig zijn in oktober 2002 nog lang niet zijn verstreken – al op respectievelijk: 8 en 4 procent. De recessie en met name de teruggang van de ICT-sector in het begin van de 21ste eeuw zijn daar de oorzaken van. De personen van wie voordat de periode van drie jaar is voltooid, hun de TWV wordt ingetrokken, krijgen geen recht op voortgezet verblijf in Nederland.

Van het totaal van veertieneneenhalfduizend TWV's uitgegeven in de periode 1996 – oktober 2002 is per diezelfde datum ruim 60 procent nog niet afgelopen. De vervaldatum ligt ergens in de periode oktober 2002 t/m oktober 2005. In dit onderzoek kon daarom voor de grote meerderheid van de TWV'ers nog niet worden vastgesteld of ze na afloop van hun TWV-periode het verblijf in Nederland beëindigden of voortzetten.

Bij de beschrijving van de samenstelling van de analysebestanden stuitte we op twee indicaties voor het bestaan van een categorie van arbeidsmigranten die langdurig is georiënteerd op werken in Nederland. Het bleek dat drie procent van de ruim 14,5 duizend arbeidsmigranten met een TWV voor de maximale duur van drie jaar al voor 1995 voor de eerste keer was ingeschreven in het TWV-bestand van het CWI. Deze arbeidsmigranten hebben dus al voor 1995 op een TWV gewerkt in Nederland. Het gaat dan om ongeveer 440 TWV'ers uit het bestand dat betrekking heeft op de jaren 1996 – oktober 2002. Verder bleek dat in het RIO-bestand dat loopt tot 2000 toch van personen van wie de driejarige TWV inging in de jaren 2001 en 2002 inkomensgegevens aanwezig waren. Het ging om 181 TWV'ers op een totaal van 1.156. Ook dit is een indicatie dat de betreffende TWV'ers al voor 2001 werkten op een kortdurende TWV-vergunning. Omdat het RIO-bestand maar een deel van de TWV'ers dekt, zoals het ook maar een deel van de Nederlandse bevolking dekt, staan deze 181 personen maximaal ruim 700 TWV'ers. De conclusie luidt dus dat van het totaal van 14.680 TWV'ers tussen de 440 en ruim 700 eerder op een andere dan een driejarige TWV in Nederland heeft gewerkt.

Tegenover de ondervertegenwoordiging van TWV's aangevangen in 2001 en 2002 in het RIO-bestand, staat een oververtegenwoordiging van TWV's begonnen in de jaren 1996–1999. In hoofdstuk 4 hebben we gezien dat niet voor al deze TWV'ers in het RIO-bestand bruikbare inkomensgegevens worden gevonden. Centrale variabelen uit dat bestand zoals het persoonlijk besteedbaar inkomen en het besteedbaar inkomen van het huishouden van een TWV'er worden namelijk alleen berekend indien inkomensgegevens over een geheel jaar beschikbaar zijn. Over het jaar 2000 zijn over ruim 700 TWV'ers zulke inkomensgegevens voor handen. We hebben dan te maken met een optelsom van TWV'ers die een TWV hadden in de jaren 1997–1999.

Literatuurlijst

Engbersen, G., E. Snel, J. de Boom, E. Heyl, *Migration, Immigrants and Policy in the Netherlands*. Report for the Continuous Reporting System on Migration (SOPEM) of the OECD. RISBO/EUR, Rotterdam, 2002.

Hartog, J. & A. Zolu, *Economische effecten van immigratie, ontwikkeling van een databestand en eerste analyses*. Working Paper WP 26, jan. 2004, AIAS/UvA, Amsterdam.

Roodenburg, H., R. Euwals, H. ter Rele, *Immigration and the Dutch Economy*. CPB, Den Haag, 2003.